

భట్టివిక్రమార్కులకథలు

గ్రంథకర్త:

కె. యస్. ప్రకాశరావుగారు.

భట్టివిక్రమార్కులకథలు

గ్రంథకర్త:

కె. యస్. ప్రకాశరావుగారు

సర్వహక్కులు:

రా జ మ ం డి)

శారదాపబ్లిషింగ్ హౌమ్ వారివి.

ప్రీ తి క.

ఇంతకుముం దనేకులీ భట్టి విక్రమార్కుల కథలను బెక్కులె
రంగుల రచించిరి. నేనును నద్దానినే, యనేక గ్రంథముల శోధించి,
బహు క్లుప్తముగా వ్రాసితిని. ఆధృలోకము నా ప్రియత్నమును ప్రో
త్సహించి, ఇందలిగల లోటుపాట్లు మన్నించునుగాక!

ఇట్లు,

గ్రంథకర్త.

ఓకెప్పెప్పెన్,

రా జ మ ం డి).

1 9 3 5—ల.

విష్వయ సూచిక

- 1 భట్టివిక్రమాల జనన వృత్తాంతము
- 2 విక్రమార్కుని రాజ్యప్రాప్తి
- 3 శిలాశాసన వృత్తాంతము
- 4 కాళికాదేవి విక్రమార్కునకు ప్రత్యక్షంబగుట
- 5 ఇందుగ్గు విక్రమార్కుని గౌరవించుట
- 6 సింహాసనము భూస్థాపితము గావించబడుట
- 7 భోజరాజు చరిత్ర
- 8 భోజునకు సింహాసనము దొరకుట
- 9 32 సాలభంజికలకథలు మొదటిప్రతిమ చెప్పినకథ (నందవసుచరిత్ర)
- 10 రెండవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
- 11 మూడవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
- 12 నాల్గవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
- 13 అయిదవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
- 14 ఆరవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
- 15 ఏడవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
- 16 ఎనిమిదవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
- 17 నొమ్మిదవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
- 18 నడవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
- 19 పదకొండవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
- 20 పన్నెండవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
- 21 పదమూడవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
- 22 పదునాల్గవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
- 23 పదునైదవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
- 24 పదునారవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ

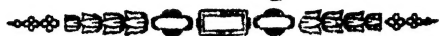
- 25 పకునేడవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
 26 పకునెనిమిదవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
 27 పందొమ్మిదవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
 28 ఇరువదవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
 29 ఇరువదొకటవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
 30 ఇరువదిరెండవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
 31 ఇరువదిమూడవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
 32 ఇరువదననాల్గవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
 33 ఇరువదయిదవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
 34 ఇరువదారవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
 35 ఇరువదేడవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
 36 ఇరువదెనిమిదవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
 37 ఇరువదితొమ్మిదవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
 38 ముప్పదవ ప్రతిమ చెప్పిన కథ
 39 ముప్పదొకటవ ప్రతిమ చెప్పిన శాలివాహన వృత్తాంతము
 40 ముప్పదిరెండవ ప్రతిమ చెప్పిన స్వీయచరిత్ర
 41 ముగిపు

ఓ ౦.

భట్టి విక్రమార్కుల కథలు.

— భట్టి విక్రముల జనన వృత్తాంతము —

బ్రహ్మధిక సౌందర్యో పేతుంబును. సకల జనవాస యోగ్యంబు ను నగు అమర గిరియను పట్టణమునందు పోల్లి, మదన కళ యను నొక సౌందర్య వతియగు వేశ్య తన తల్లితో నివసించుచుండెను. ఆ యాగ నామణి యద్వితీయ కూపురేఖా విలాసాబుల గనిన సందరౌదతో నా పట్టణమున గల ధనికుల యన్నుల మిన్నతో గూడి సుఖాపవలయు నని పెక్కు తెరంగుల బ్రయత్నించిరి. కాని, యా సుందరానికి యొక్కరియందును గూడ వలపు జనింపకుండుటచే నెల్లరును నిఫల మనో రథులైరి. ఆమెకు వచ్చిన సుందరపురుషుం డొక్కఁడునా నా పట్టణమున లేకపోయెను.

ఇట్లుండ నొక్క దినమున నొక సుందరా కారుండగు యువకు డా వేశ్య యింటి యగుగ్గుపై బరుగడి గాఢముగా నినుమించుచుండెను. మరుచటి యుదయాబున నా మోహనాంగి తలుపును చేరచి, తన గృహస్థాంగణమున నొడలు చెలియక నినుమించుచున్న ఆ యువకుని గని, యాతని దివ్యమోహన కూపునకు ముగ్ధురాలయ్యెను. ఆతనిని దనకు భర్తగా బొందజాలని యెడల నన జన్మంబు వ్యర్థమని తలంచెను. అంతట నా యువతి, గాఢనిద్రా ముడిత్రుడైయున్న యా యువకుని లోనికి గొనిపోయి, యొక మృదుశయ్యయం దాతని బరుగడిపి, యువచ

ర్యల గావించుచు, నాతని మెధుకువనకై వేచియుండును. కాని, ఆమువకు డెంతకును మేల్కొనకుండుట కామె యెంతయు విచారించి, తల్లి కా యువకుని జూపి, “అమ్మా! యీ మోహనాకారు డెంతకును దెలివి నందజాలకుండుటకు గతం బెద్దియో దెలియకున్నది. సమర్థులగు నైదుల నెవ్వరినియిన రావించి, యీతని వృత్తాంతమును దెలిసికొనజాలనియెడిల నేను జీవించజాలను. ఇట్టి మన్మథ మాపుని బరిణమ మాడజాలనినామ నేను బ్రతుకుట వ్యర్థము” యని విచారించుచుండ, నామ తల్లియు, తనకు లోన యిష్టము లేకున్నను, నిరుప్రకృతుడు, నొక నైదుని రావించి, యాసుందర పురుషుని జూపి, యీతడు చురణించెనో, రోగగ్రస్తుడై యూడెనో, బెలుపుమని కోరగా, నా నైదుడూ యువకుని యెధారీతి వరీక్షించి, మదన కళతో నిట్లు చెప్పెను.

“బోటీ! ఈ యువకుడు పెక్కు దినంబులనుండి నిద్రలేనివాడగుటచే, యీ ప్రకారంబుగా నీత డిట్లే యొకను ఆరు మాసముల నరకును గాఢనిద్దురం జెందిన యనంతరము దనంతట దానే మేల్కొంచును. అంత దనుక యీతని కుపచర్యలం జేయుచుండునది” అని చెప్పగా మదనకళ ఆ నైదుల మాటలకు గొంత సంతసించి, తాను నివాగ్రహములు సైతము వర్జించి, యెల్లప్పుడును నా యువకుని చెంతనే గూర్చుండి యేమరక యుపచర్యల గానించుచుండును.

అట్లారు మాసములు గడువ నా యువకు డొక్క దినంబున నిద్దురనుండి మేల్కొంచి, తన చెంత కూర్చొనియున్న మోహనాగిని గని, యెంతయు నాశ్చర్యపాతుడై యామె వృత్తాంతము నడిగి తెలిసికొని, యనంతరము దన వృత్తాంతము నావేశ్య కిట్లు చెప్పవొడంగెను.

“ఓ మోహనాగీ! నేను విష్ణుపుగాగ్రహారీ కుండనగు నొక బ్రాహ్మణుడను. చంద్రవర్మ యనువాడను. నేను విద్యయా దధికాపేక్ష గలవాడనయి, తలదండ్రులను, నాప్త బంధుగులను విడనాడి, నానా దే

శములను సమర్థులగు గురువుల కొరకు బెక్కు సావత్తములు సంచారము జేయుగా నొక యరణ్యమునను నా కొక బ్రహ్మరాక్షసుడు కనపడి, నా యుదాతము నెరిగి, నాకు విద్యను గరపునునని వాసమునకు గొనిపోయి, యా నాడు మొదలుకొని ఆరు మాసముల పరకును నిద్రాహారముల విసర్జించి, యేకదీక్షతో నాకు దాను నేర్పిన సుహృద్ద్యల నన్నిటిలో నేర్పెను. ఆ దయామయుని యాదరము వలన నేను సర్వవిద్యల యందును బరిపూర్ణుడై నయితిని. నాకట్టి విద్యా ధానము జేయుటచే నా రాక్షసునకు దొల్లి యొక మునివలన నీయబడినశాపము శొలిగెను. అతడు తిరుగ దన బ్రాహ్మణరూపాబు పొంది, రాక్షసరూపమును విసర్జించి, నీవు కరిష్యాన్న విజ్ఞానాతుడ నయితివి. నీ మూలంబున నా శాపంబును దొలంగె. నీకు శుభంబులగును. ఇక బామ్మ” అని నన్ను దీవించి, యాతడు తన మార్గాబు ననుసరించి పోయెను. నేనును నిజపురాధి ముఖుడనై జనుచుండ, నారు మాసములనుండి నిద్రాహారములు లేని కారణంబున, నీగృహ పాంగణమునబడి నినురించితి. ఇదియే నావృత్తాంతము. నివే యాదుమాసంబుల నుండియు, నా కొనర్పిన సేవలకు గృతజ్ఞుడై ఇక నా పురంబునకు బోన ననుచుతి నీ యుము” అని చెప్పగా వేశ్యయును మదనకథ మానితొ నిల్లు చెప్పెను.

“అయ్యో! ఇంతకాలము నుండియు నే పడిన శ్రమ వృథయే నా? మోహనా కారుడవగు నిన్ను జేపట్టి సుఖాపనలయు ననెడి కోరిక వల్లనేగదా, యింత కాలమును, నిన్ని శ్రమలకును నోర్చుకొని, నిన్ను రక్షించుకొంటిని! ఇప్పుడు నీవే కీతిగా బలికి, నన్ను విడచిపోదగునా? నన్ను బరిగ్రహించి, యాపందమును గూర్చనా? పురుష సంపర్కము నెరుగని నే నితవరకును పవిత్రులైన గానా?”

ఆమె మాటలకు విప్రకుమారుం డిట్టులనియెను. “తస్మి—నీవు పవిత్రులైన గానవును. కాని నేను బ్రాహ్మణుడను—నీవు వేశ్య

యు—దాన మన యిరువురకును వివాహము పొసగనేరదు” అని పోజూచుచుండెను. అంతట నా వేశ్య యా గ్రామమును పరిపాలించు రాజుకడకు గోయి. తన సర్వవృత్తాంతమును నానికి జెప్పి, న్యాయ ప్రకారము విచారించి, ఆ బ్రాహ్మణ కుమారుని దనకు బతిగా జేయుచుని కోరగా, నా రాజు బ్రాహ్మణయువకుని దనచేతకు రావించి, “ఏప్రోత్తమా! నీ కారుమాసముల వరకును నుపచర్యుల గావించి నిన్ను మనఃపూర్వకముగా వలచిన యీ సుందరానికి యొక్క పేరిమను తృణీకరించుట నీకు న్యాయము కానేరకు అదియుచుగాక బ్రాహ్మణుడు నొలుత బ్రాహ్మణకన్యను వివాహమాడి, యనంతరము కన్యముగా క్షత్రియ, వైశ్య, సూద్రకన్యలను వివాహ మాడినను నోషము లేదని శాస్త్రము లుద్ఘోషించు చుండ, మహా జ్ఞానవ తుడవైన నీని రీతి నాచరించుట వివేకము కానేరదు. కాన బవిశ్రుతైన యీ వేశ్యను నీవు చేవట్టుము. అదులకుగాను నీవు నొలుత బ్రాహ్మణకుమార్తె గును నా పురోహిత నందనను, యనంతరము నా కుమార్తెను, అటుపిమ్మట వైశ్యుడగు నా కోశాధ్యక్షుని కుమార్తెను పెండ్లియాడిన యనంతర మీ వేశ్యనుగూడ బరిగ్రహించి, యీమె కోర్కెను నెరవేర్చుము” అని చెప్పెను.

రాజయొక్క యేర్పాటుకా బ్రాహ్మణ కుమారుడు సమ్మతించి, నొలుత రాజపురోహితుని కుమార్తె గును శీలసాని ప్రదమభార్యగను, రాజ కుమార్తెయగు కుముదనల్లి ద్విషియ భార్యగను, కోశాధ్యక్షుని తనయ యగు సుమతిని కృత్య భార్యగను స్వీకరించిన యనంతరము వేశ్యయగు మదనకళను పతుధ భార్యగాను స్వీకరించి, యానల్వర భార్యలతోడను మహానందము ననుభవించుచుండ, గొంతకాలమునకు చంద్రవర్మ యను నా బ్రాహ్మణుడు ఆ నలుగుర సతులనల్లను గ్రామముగా వరకుచి, విక్రమార్కుడు, భట్టి, భర్తృహరి, యను

నల్లవర కుమారులను గనియెను. అనంతర మామగారైన రాజు తనయల్లుడగు చంద్రవర్మకు బట్టము గట్టి తాను విశాంతి కైకొనియెను.

— విక్రమార్కుని రాజ్యప్రాప్తి —

ఇట్లు కొంత కాలాబు గడచిన యనంతరంబు విక్రమార్కుని యన్న యగు నరుచియును తమ్ముడగు భర్తృ హరియు సంసారమునందిచ్చలేని వారయి తపోవనంబుల కరిగిన కారణాబుస సమర్థుడగు విక్రమార్కుండు తనతమ్ముడగు భట్టిని ముచ్చిగా కేసికొని కడునేర్పుతో రాజ్యపాలనముగీడుచోడుగెను. వారిరువురును గూడ పజిల తమ బిడ్డలగా నెంచి, వారికెట్టిభోపమును లేకుండ రక్షించు చూడిరి. విక్రమార్కుని పాలనంబున బ్రజ లేకొరగతయును లేకుండ సుఖులైయుండ నంతనొక్కనాడు విక్రమార్కుండు మాత్రియును భట్టినిబిలచి, మాత్రి పూగవా! 'నామనంబుననొక్క కోరిక బోధమిచ్చి. అదేమిగువేని మనమీయొక్క పట్టణముతో దృష్టి నంచ యూరమునుట యెంతమాత్రము బాగులేదు. రాజ్యవిస్తీర్ణముగావించి పెక్కుస్థలంబుల జయింపవలయు. అందుకు కొంత వొక విశాలప్రదేశాబునుగని యివొక దివ్యనగరమును గట్టవలయును. ఆపట్టణము అత్యున్నతసౌధరాజులులతోడను విశాలములగు బాటతోను, సుందరముగనుడివలయును. దీనిని గురించి బుద్ధికుశుండవగు నీ చుభిశాసకును చెల్వసికొనుట యావశ్యముఅనిన విక్రమార్కునినచంబులకు భట్టి 'దేవా? మీయద్దేశ్యమెంతయు సరియైనది మనమిప్పుడక్కార్యము గొనసాగుటకు బ్రయత్నముజేయుట ముఖ్యావసరింబె యగును. అనెను. తనమాటలకెట్టిమాటాకమునుజెప్పుచోయనిభట్టిసంతయించుచున్న విక్రమార్కుండామాటలకలరి అట్లయి నిపుడే నీవుప్రయాణమై మనమొక సుందర పూమును నిర్మించుటకు యచనగు తా వెచలనుండునో గనుగొనిరమ్ము.

అని మంత్రియగు భట్టి కనుమతిసీయ నతండు నాడే పయనంబై య నేక ప్రదేశంబుల వెదకి, యెందును దనకు సచ్చిసస్థలంబును గనుగొన లేక కొంతకాలము తిరిగి తిరిగి మరల విక్రమార్కుని కడకరుగవయు నను తలంపుతో నిజపురాభి ముఖుండై జనుచున్న సమయంబున, యెండ మిక్కుటముగా గాయచున్న కారణంబున యంతడు డప్పి సమీపప్రదేశమునం దెచ్చట నయినను దప్పిక దీర్చుకొనుట కేదేని జలాశయాలు కలదేమోనని నలువైపుల దిలకించెను. కొంత దూర మున నాతని కొక దేవాలయశిఖరము గాన్నిప నతడామార్గము బట్టి బోవ నాదేవళప్రదేశమంతయు పాడునడియుచుట గాంచి, యాదెస వీడి మరియొక వైపునకు బోవ నచట నిర్మలాబుదపూరితమగు నొక జలాశయ మాతనికి గానుపించెను అతవొకింత తడవు జలకమాడు కొని మధురనీరంబుల స్తోలి యనంతరం బచట పాడు దేవళమున విశ్రమింపబోయెను. ఆదేవళమున దొక భయంకర కాళీ విగ్రహము నాతడు గాంచి, యది కాళికాదేవి యాలయంబుగా గుర్తెరింగి సద్దేవికి బలువిధంబుల పార్థనాది కృత్యములతో మ్రోక్కి యనంతరం బచటి జల్లని నీడయం దితడు విశ్రమించిన సమయంబున నాతని దృష్టి యచట నున్న నొకశిలాస్తంభముపైబడెను. ఆస్థాముపై నేమో వ్రాయ బడియుండ, యాపురాతన స్తంభముపై నుండు బూడిది దులిపి అందు వ్రాయబడిన యక్షరముల జనువ అందిట్లు లిఖింపబడియుండెను.

—♦ శిలాశాసన వృత్తాంతము. ♦—

“ఈమహా పృథ్వీతలాబున ధైర్యసాహసోపేతుం డెవడు యీ కాళీదేవళంబునకు వామభాగంబున నున్న జలాశయంబునకు తీరమున నుండు మహావట వృక్షశాఖల మీదుగా గట్టబడిన యినుప యుట్టెల నే క కాలంబు ఖండించి, యనంతర మాజలా శయంబుపై నున్న వాడి

యగు శూలంబుపైదలక్ష్మింనులుగా భీతిలేక పడి మరిణించునో యట్టి వాడు తిరుగ సజీవుండై కాశీకృపా సమృద్ధి బొందగలడు. మరియు నావీరుండు ధాతీవలయుంబున కంతకును చనసరి కాగలడు. ఆచక్ర వర్తి కెల్లవిధంబుల ననుకూలించు నొక మహానగరంబు కాశీమహిమచే మూడు దినంబులలో విత్రావుననే నిర్మింపబడుట తథ్యము. ఆపురంబు సర్వ కామతార్థంబు లకును నునికిపట్టయై యపరేంద్రలోక మైయలరా రగలను. ఆసార్వభౌముం డెల్లవేళల యాగును కాశీమహా తల్లిచే గాపాడు బడుచుండును.

అంత నీవృత్తా తమును జదివినభట్టి యమందానాంతరంగుడై ఆహా! ఈస్థల బెంతటి మహిమను గలది? ఇంతనంకురు ఏశాసనంబు ను దిలకించిన వారే లేక పోయిరా! ఏలజూడకుండు? ఇది వ్యాప్రదే శంబున గాక బహిరంగప్రదేశంబుననే గలను గదా! ఏల జూడకుండు రు జూచిన నేమి ప్రయోజనంబు? ఇంకు లిఖంపబడిన పనుల నెవ్వరు చేయగలరు. అందలి విషయ మెదార్థమగునో, కానో తెలియకుండ ము దుగ నెవ్వండు ప్రాణంబుల స్పృహనోపు? ఇదెంతటి దుర్లభకార్యంబైనను మత్స్యభుండగు విక్రమార్కుండు సాధించితిరును. నేనిప్పుడే పోయి యశవిశీవృత్తాంత మంతయు నెరిగింతుగాక ! యనంతరము దైవసంకల్ప మెట్లున్నదో యట్లుగు. అని చింతించి భట్టి త్వరితగమనంబు నిజరాజుదాని కరిగి ప్రభుండగు విక్రమార్కున కేనద్విషయంబు ను గ్రహింబుగా నెరిగించెను. భట్టిమెరింగించిన వృత్తాంతము సంతను సావధానంబుగా విన్న యనంతరంబు విక్రమార్కుండు భట్టి! నీవుదిలకించివచ్చిన ప్రదేశంబునకు మనమిప్పుడే పోవలయును. ఆశాసనముపై లిఖంపబడియున్న రీతిని నేను నిర్భయముగ కేయును. కాళి కాదేవి యనుగ్రహమునకు దప్పుక జాతృలముకాగలము. ఆలసింపక ప్రయాణముకమ్ము. అని విక్రమార్కుం డానతిచ్చిన చొప్పున భట్టి

ప్రయాణమును సంసిద్ధపరచి విక్రమార్కునితోనత్తావునకు పయనంబా
యెను. అచట దానింతకు ముంగుగాంచిన తావులన్నిటిని నతడు విక్ర
మార్కునకు ఊపి, యనంతరము శిలాశాసనము కడకు విక్రమార్కుని
దోడ్కొనిపోయెను. అతడందలి విషయముల నన్నిటిని సావధానంబు
గాజదివి శాసనములో చెప్పబడిన వొప్పున చేయుటకు జంకుగొంకు
లఱుమాత్ర మయినను లేక సాహసముతో సంసిద్ధుడాయెను.

—♦ కాళికాదేవి విక్రమార్కునకు బ్రత్యక్షమగుట ♦—

ధైర్యసాహసములం దేరిని సాగిరాని మేళియకు విక్రమా
ర్కుని పిచ్చటి జలాశయంబున జలకమాడి శుచియయి కాళికాలయమున
కరిగి తానాచరించు కార్యమునకు జయము గూర్చుమని దేవి నిష్పిధం
బుగా స్తుతి నొసర్చెను.

ఓత్తిలోకేశ్వ! స్వప్నపావనీ! కాళీ! గురుమీపమకొనుట
గాత్రీ! విలాసస్మణి భూషణభూషితాంగీ! తల్లీ! భోకమాత! నా
బూనిన కార్యంబును నిర్వస్తుముగా గొనసాగించి ధన్యుని జేయుము
నీపవిత్రచరణం బుజములనే నమ్మినే నిక్కార్యంబునకు గడిగడుచు పిని
కనుక నోభద్రకాళీ! స్వసాధామ! నీదాసుని భోది నియము ద
ప్పని యీవిక్రమార్కుని గరుణించి కాపాడు భారము నియదినె.

తదనంతరంబు విక్రమార్కుభావాలుండు మంత్రీ సహితుండై
సాహసంబును ధైర్యంబును సతిశయంప శాసనంబున జెప్పబడియున్న
తెరంగున జలాశయము చుట నొకపటవృక్షంబుండుటయు, దానికేమ
యిచుపయుట్లు వేల్చాడుమగడుటయును గాంచివెంటనే నావృక్షరాజ
ము నారోపించి, యాయుట్లు నేడింటిని నేర్చుదరిజేర్చి చొక్కవేటున
తెగిపడునట్లు తన నిశితకరవాలంబున ఖండిచెను. అదేసమయంబున
నామక్రికొమ్మకు చేరువుపజలాశయంబున నంతకుబూర్వము గానరాని

వాడిశూలం బొక్కటి నిట్టనిలువుగా నీటిపై బాడుచుకొనియుండ విక్రమార్కుండు కాళిని మనంబున దలంచి దానాశూలముపై కత్తంతో త్రాచుచుతో నురికిన, నంతట కాళిమహతల్లి యాతని ధయిర్యసాహసములకును కార్యదీక్షకును మెచ్చి వానికి బ్రత్యక్షులై విక్రమార్కుండాశూలముపై బడకుండ దనరెండు చేతులను జూచి వానిని భద్రముగా బట్టుకొని వానిని తనమూలముబుగకు గొనిపోయి యుపచర్యలగావించుచుండెను.

ఈయన్భుత దృశ్యమునంతయు దన కన్నులార గాచిన భట్టి యాచి దాశ్చర్యములు మనమున వినుమడింప, కాళి ప్రభావంబును మనమున వినుగించుకొనుచు, దామరూఢ మూలమునకు జరియెను. కొంతవడికి విక్రమార్కుండు తెలివికొని, భట్టితో గలసి జగదాబయగు కాళి నిట్లు స్తుతించె.

లోకపావన భద్రీకా పాహిమా పాహిమా
ఓదేవ దేవవినుత నిరుపమాన సద్గుణనిలయా
కళ్యాణ స్వరూపిణీ పాహిమా పాహిమా
లోకయితమాతా ఓశై లేంద్ర తనయా నమస్తే.

కాళికాదేవి విక్రమార్కుని భక్తి సాహసాలుల కెంతయుమెచ్చి యాతనిని చేయెత్తి దీవించి సాదర బుగ నిట్లు బలికెను

“ఓవిక్రమార్కు మహిపాలా! నీధన్యు స్థుగ్యులులకును కా ర్యదీక్షకును నాగు మిక్కిలి సంతసమైనది. నీ మహాబుగ నుండు కోరిక లెల్లయు యథావిధి సిద్ధించుగాక. ఈ ప్రదేశంబున నేటుకాదినను నొక యోజనంబు విస్తీర్ణంబుగలదియు, సర్వసంపదలకును నాలచాలమైనదియు, నిరుపమానాలంకార విరాజితములగు దివ్యరూప్యములతోను నోపురంబులతోను కన్నుల పండు వొనర్చు మహాపట్టణ మొక్కటినిర్మింపబడును. నీవా మహాపట్టణంబును రాజధానిగా గొని సర్వదేశాధిప

తులను జూచి, సర్వకూడ సాపన్నుడయిన నీభట్టిని చూత్రిగా కైకొని నిరంకుశపాలనంబుగా వేయి వత్సరములు రాజ్యపాలనంబుగావింపుము నా దయవలన నీకెట్టి యాపదయును రాజోను. నీ కష్టసమయములందు నన్ను దలచిన మాత్రమైన నేను నీకు దగ్గరను విచ్చును నీ చుట్టి ప్రితముల నెరవేర్చుదాన. మరియు కొక్కనూట. అఖిల జనములును నిన్ను నుతింప ననక పరాక్రమముతో నేను వత్సరములు భరావక్రమును పరిపాలించిన తదనంతరము నీ కొక్క కున్నక యువతి కున్భవించిన తనయుని వలన నీకు పృథ్వీపు గలగగలకు. అత వరకు నీ కెట్టి భయమును లేదు. అతవరకు శత్రు జనంబులు నీకు ప్రియోగింపిన యేమోముషముల వలనను నీకు చురగాయలేను" అని కాళికాదేవివిక్రమార్కునిని ఎరయుచిచ్చి ముత్తిర్థామయ్యె. ఆ మూడవనాటికా ప్రిదేశమున కాళికాదేవి పనికిని గొప్పైన మహాపట్టణ మేర్పడియెను. అచటికి తన చిజ జనమును రానిచ్చి, విక్రమార్కుని మహా ప్రభవమున భట్టితో రాజ్యపాలనము గావించుచుండెను.

—♦ ఇందుకు విక్రమార్కుని గౌరవింతుట ♦—

నాట్యకళయు వత్సధిక విప్రులగు దేవదాసు లిచ్చోళమున బెక్కండు గలరు వారితో రంభ, మూర్వశి, మేలిక, తిగోత్తిమ, పౌదామిని, కూడ, తార మొకలగువారు కొందరు ముఖ్యులు నానోవారు కలహములాడి, యెరంగుల్లుకు నాకీ తామందరకన్న నభిమతముచి గర్వింపుచుండె. నంత నొకనాడు యిచ్చోళు నిండు సభ గావించి, అందొక గొక యోగ్యతలను నిర్ణయింప నెంచెను. ఆ సభకు బెక్కండు మునివరులును, నాట్యకళా కోవిదులును, గానకళా ప్రవీణులును ననేకులు వచ్చిరి. నృత్య మారంభము కాగా తొలుత రంభము, చురంతర మూర్వశియు, కొంత తడవు నాట్యము సలిపిరి. యిందాది మునులు

రెప్పునాల్పక శచీకద్యస్త్విహ నాట్యము నిలకొనుచుండిరి. ఆయిరువురనాట్యమును నొకేతరుల ముడి అదెవ రధికుఁగోశెప్పు సశక్యముగుటంజేసి యింకగిడు సభలోని మునులను, నాట్యకళా కోవితులను నుద్దేశించి, అయ్యా! ఇందెవరినాట్య మధిక తరమైనవో నిర్దేశించి నీరి తగవుల బాపుడనియెను. కాని యక్కార్యము దెలికిని సాధ్యము గా లేదు. అంతట యింకొక డిచ్చగుచుండి యేమీ! యంత మందఱున్ది శాసనము గలిగిన యాసభ యామాత పు స్తవ్యవహారమును బరిష్కరింప చాలకపోవుట యూ! యని దిద్దిమఱెదెను. సభలోనివా రెల్లరును నొకరి ముఖముల నొకరు చూచుకొనుచుండి నంత, నారదమునీగుడు లేచి మహా దుగ్ధినితో నిట్లులనియె.

ఓ దేవాదిదేవా! యాకార్యమును సాధింపగల నాట్యకళా కోవితులని చెబుదునులేదు. ఈ కళయందు పరిపూర్ణ సామర్థ్యమున్న నాడె ఇందలి తారతమ్యముల నెరిగి చెప్పవలెను. ఈ కార్యము కొనసాగుటకు నే నొక యుపాయము జెప్పెద. నాప్రకార మునగించిన నీవిషయముక్షణములో స్థిరపడగలకు. అ దేమగుచేసి భూలోకమున చుట్టయిన యను పట్టణమును విక్రమానుక్రమణికను చక్కవర్తి సకల దేశ బులను జయించి మహాచక్రము నొనరు నవకలగా పరిపాలించుచున్నాడు. అతడుధర్మ స్వరూపుడు. మఱియు కోవిదుండు అత్యగ్రత శక్తి సంపన్నుడు. ఆ మహిమాలిని నీవిచటికి రావించి సన్మానించి, యానాడు నాట్యసభగా వినితివేసి యాతడీ నాట్యకళల మార్గముల నిర్ణయింపగలడు. అతడు దేవాశి సామ్రాటుడు. అతనికిదక్క నీకార్య మొనరులకు సాధ్యముకాదు నీవారనిని వెంటనే విచటికి రావిపుము.

నారదమునీగుని సలహాకు యిగుగ్ధు సంకరించి యాక్షణముననే మాతలి యను సుప్రసిద్ధ సారథిని బిలచి, ఓయీ మాతలే! నీ విపుడే యరదంబుగొని భూలోకమున కరిగి యుజ్జయిని పుర పాలకుం

డగు విక్రమార్కునకు నాయాహ్వానమును విన్నవించి వెంటనేగొని రమ్మ, అని యాహ్వానికనాసారధియు రథాబు సలాకరించి యుత్తమా శ్వంబులబూన్చి వాయువేగంబున భూలోకంబున కరిగి, యుజ్జయిని పురము బ్రవేశించి, విక్రమార్కుని గలసుకొని, “రాజచంద్రమా! మహేంద్రుం డమరలోకంబునకు దమకాహ్వానమునంపియున్నాడు. సత్వరమే దాముదయచేయవలయు. రథము సిద్ధముగనున్నది. అంతట నచటి విక్రమార్కుండేగాక నితర పౌరులుగూడ మహేంద్రుడంతటివాడు విక్రమార్కుని యమరపురి కాహ్వానించి నంకుల కచ్చెరు నందిరి. విక్రమార్కుండు పోవుటకు, తొలుత సంకోశించ, ముగ్ధియును భట్టి “అయ్యా! మహేంద్రుని యాహ్వానమును మనము దిరస్కరించుట పాడిగాదు. ఇంద్రునిని కరుణును మేలగును” అని జెప్ప విక్రమార్కుని సంకోశమును నదలి మాత్రని యరదమునెక్కి యుంద్రపురమున నతీకాలములో జేరెను.

అంత సురపతి మువ్వహేపాలు నెంతయు గౌరవించి, యచితా సీనుజేసి, “రాజ చంద్రమా! భవదీయ యశస్కాంతి నరలోకమున నేగాక యమర లోకమునగూడ వ్యాపించినది. నీకు సాటి ఈగుహాపాలురిక భూలోకమున జన్మించినారు. నే నిప్పుడు మిమ్మిచటకు రావించుటకు తగిన కారణము లేకపోలేదు. అ దేమందువేని, ఈలోకమునందు రంభ, యూర్వాసి యను నిరువురు సుప్రసిద్ధ సర్తనులు గలరు. వారిలోవారు మేచుధికులమంటే మేచుధికులమని కలవాము లాడుచున్నారు. అంత నేను వారియర్హతల నిర్నయింప సభ జేసెతినిగాని యెవ్వంధిక నాట్య కళానిపుణులలో నేనేగాక యీ నగరియు దెవ్వరునుగూడ నిర్ధారణ గా వింపజాలరైరి. అంత నారదమునింద్రుని యానతి చొప్పున నిన్నిచటికిరావించితి. వారిరువురిలో నెవ్వరధికులో నీబుద్ధిశలతవినియోగించి నిర్ధారణగావించి, మాకోరిక నెరవేర్చునది” అనిన యుంద్రునిమాటలకువి

కృమార్కుడు నవ్వి, ఓ యిదా! వేల్పులకు వృభుడవయిన నీవెరుంగని విషయము నే నెరుంగగలనా? అయినను బ్రయత్నించి చూచెద సభ గావింపుమన యా మరునాడె యిందుకు దేవలోకమున గొప్ప నాట్యసభ గావించి యెల్లర రావించెను.

సభ ప్రారంభమయినది. రంగభయ, యూర్వశియు నెల్లరకునమ స్కరించి, సృత్యమునకు కడుగు సమయమున విక్రమార్కుడుతానిం తకుముందే సిద్ధముజేసి యుంచిన రెండుపూలనండలను దీసి వొకదానిని రంగభకును, మరొకదానిని సూర్యశికిని నిచ్చి, వాటిని చేతితోఁబట్టుకొని విడువకుండు సృత్య మాడవలయునని జెప్పెను. ఇరువురును నాట్యమాడ మొదలిడిరి. రంగభ చేతియందున్న దొక కొంతసేపటికి తటాలున భూమి పయి బడిపోయినది. యూర్వశి మాత్రమూ దండ చుట్టి పట్టుకొని కడ వరకును సృత్యము సలిపెను అంత నెల్లరును విచుట్లు విక్రమార్కుడు నిట్లు తీర్పు జెప్పెను.

“అయ్యలారా! నేను వీరల కిచ్చిన చెడ్డలూను కూసీగలు గలవు. రంగభ యాచెడును బిగియబట్టుటచే యందున్న యొక యామె నుకుట్టినది. పొటనే యామె చెడును జారవిడుచుటచే నాట్యమునందలి లక్ష్యము దప్పినది. ఊర్వశి యట్లుగాక చెడును తేలికగా బట్టుకొని నాట్యము సల్పినది. అందుచే నామెకు కడవరకును లక్ష్యముదప్పలేదు. ఇరువురును నాట్యకళయందు నిపు ఁలే. కాని, రంగభ నాట్యమునందు గొంత లోటు గనుపించినది’ అని ముగిసెను. విక్రమార్కుని యుక్తికిని సమయోచిత బుద్ధికిని నెల్లరును సంతసించిరి. దేవేంద్రుడు రంగభోర్వశులకు యుచిత బహుమానముల నిచ్చి బంపివైనయంతరము విక్రమార్కుని చాతుర్యమునకును. నాట్యకళా నిపుణతకును మెచ్చి యతడు విక్రమార్కునకు ముప్పదిరెండు మెట్లును, ముప్పదిరెండు సాలభంజికల

ను గలిగిన నొక దివ్యరత్న ఖచిత సింహాసనమును బహు మానముగా నొసంగెను.

—◆ సింహాసనము భూస్థాపితము గావింపబడుట ◆—

దేవేంద్రుడిచ్చిన యా యన్భుత సింహాసనమును గొని విక్రమామార్కుడు సజ్జరాజధానియగు నుజ్జయినికి జని, యొక శుభము హూర్తంబున నెల్ల గ్రహంబులకును శాంతి వొనర్చి, భూసురుల కన్న దానాదికృత్యముల నొనర్చి, వాదిచూగఁబడు నైత్యములొనర్ప దాని గర్జియ నలంకరించెను. ముప్పదిరెండు విగ్రహములుగలనాసింహాసనముపై విక్రమామార్కుడు వేయి సువత్సరములు భర్తృతత్వము చేయఁగత్తె. యొకభర్తృబుగా రాజ్యపాలన మొనర్చి చిరకీర్తి నాస్థించి, మూతరము కాకాదేవి యానతిచ్చిన వాస్తవ ప్రతిష్ఠానపురమున పనమాడునెలల శాలికకు జన్మించిన శాలివాహనునిచే రణరంగమున హతుడాయెను. విక్రమామార్కుడు మరణించు నప్పటికి యాతని భార్యలలో నొక్కఁడై గర్భిణిగానుండి యనంతరమొక మగశిశువును గనియెను. ఆతడు పెరిగి పెద్దవాడగువరకు మాత్రులే రాజ్యపాలన మొనర్చి, యితడు యుక్తవయస్కుడు కాగానే వానికి పట్టాభిషేక మొనర్చి, విక్రమామార్కుని గద్దెపై నెక్కించబోవ నంత నాకాశవాణి యిట్లని పలికెను.

“మంత్రివర్యులారా! సాహసాదార్య సన్ధా విశాఖతుండకునిక్రమామార్కుడు దక్క నన్యదే సింహాసనము నధిష్ఠింప ననన్తులు. దానాకేసి యీముప్పదిరెండు ప్రతిమల సింహాసనమును నొక్కచోనిక్షేపింపుడు’ అనిన యాకాశవాణి పలుకుల కెల్లరును నచ్చెరువంది, యవరాజునకు మరియొక సింహాసనముపై పట్టాభిషేక మొనర్చి, ‘ఆయింద్రదత్త సింహాసనము నొక్కచోబూడ్చి యా ప్రదేశంబు నొకశ్రావ్యునినకు దానమిచ్చిరి. విక్రమామార్కునివలెనే యాతని కుమారుడుగూడ చిరకా

లము రాజ్యపరిపాలనము గావించి విశేషకీర్తి నార్జించి గతించెను. విక్రమార్కుని గద్దె నిక్షేపింపబడిన నేల నా జాగ్రహణ కుటుంబము పెక్కుతరముల వరకును ననుభవించెను.

—♦ భోజరాజవరిత్ర ♦—

తొల్లి రాధాపట్టణంబను నొక మహానగరంబు గలదు. ఆ పట్టణము సకలయశ్వర్యములకును నునికిపట్టయి, జగద్విఖ్యాతమై యున్నది. ఇంతటి భోజరాజును మై యలరారుచుండె. ఆదివ్యంగరమును భోజరాజు పాలుండు రాజధానిగా చేసికొని, న్యాయమును, శీలమును, దప్పకదయాదాన, సత్యశోచాది సద్గుణములతో రాజ్యపాలనము చేయుచు భోజరాజును భోజును సుహృద్భావముతో యీరవేడు లోకంబులకు లేవనెత్తి నార్జించెను. ఇట్లు సర్వసమర్థుడయి రాజ్యపాలనము చేయు భోజుని వొక్కదినమున తన మంత్రియగు నీశిమాతుని బిలచి యింటనెను.

మంత్రి శేఖరా! మన రాజ్యమందలి గల యడవులలో దుష్టగురు గంబులు వృద్ధిమై పక్షిజలరు, పశువులను, పంటలను ధ్వంసముజేయుచున్నవని పలుతావులనుండి పొందునచ్చి మొరలిడి వెళ్ళినారు. మనము పారికష్టముల జూచుచుండియు సూరకొనుట భావ్యముగాను పక్షిజలరును సుఖమై యుండువుడేగదా పక్షిభువుల కానండుము. గనుక నిక జాగు చేయక వేటసన్నాహముల చేయుము. మనము త్వరలో నా దుష్టగురు గముల బరిమార్చి పక్షిజల బాధల నొగింపవలయును.

అంత మంత్రియు రాజుజ్ఞుడు సరసావహించి, సచిరకాలములో నేటేటకు వలయు సర్వసన్నాహముల గూర్చె. అంత భోజు నృపాలుండు తగు పరివారములతోడను, నాయుధములతోడను వేటకై యడవులకు పయనమై చనియెను.

—♦ భోజనకు సింహాసనము దొరకుట ♦—

విక్రమార్కు స్వపాలుని సింహాసనము నిక్షేపింపబడిన స్థలము నం దిపుటాక జొన్న చేరు దట్టముగా బెరిగియున్నది. అచేరున శివమాని యగు నొకవిప్రుండు మంచెనెక్కి పిట్టలదోలుకొనుచున్న సమయమున భోజనము తన పరివారసహితులుగా నాతావునకు రాగా, ముచ్చెవైనున్న విప్రుండువారిని జూచి,

‘పరభూలా! రండు దయచేయుడు. మీరాకచే నేడు నాచే ను పావనంబైనది. యాకొన్ని కారులను భక్షించి శ్రీమదుబాపుకొరుడు ఇదియె నామానిత్యము కైకొరుడు. ఈయూచవిద్యముతో మీయెల్లరకు విందొనర్చెద. నీ నావిప్రుండు మంచె పెరుగునాడు. ఇంతలో భోజని పరివారము గొన్నిక గులను నిలబెట్టి యూచవిద్యమును గోయుచుండిరి అతడు విప్రుడు మంచిదిగి నూచి వెంటనే భోజని కడ కరిగి, ‘స్వామీ! ఇదేటి యన్యాయము నా చుంటి పేద బ్రాహ్మణునిచేనాతయునిట్లు ధ్వంసముజేయ మీకు తగునా? విప్రవిత్తము నపహరింప మీకు శేషు లెట్లు నచ్చుచున్నవి? చాలుశాలు’ మీరు టి పరభులే యిట్టి యన్యాయము నొనర్పనికమానయేరు గానలయును? అని మొత్తుకొనియెను.

బ్రాహ్మణుని యీవింత చర్యం గాంచి భోజనృపతి, ఈతడు ముచ్చెవైనుండి వచ్చిన సవయసేతల వచనంబులు మంచె దిగి భూమిపై కాలికునప్పటికి లేచు. ఈయగ్భతమున కామంచె స్థాపింపబడిన భూమియే గారంబై యుండనోపు, అని మనంబున చింతించి, మనంతరము విప్రునితో, ‘అయ్యా! మావారు తెలియక నీచే నంతయు బాసుచేసి నమాట వాస్తవమై కాని గడచినదానికి వచ్చియోజనంబులేదు గాన నీవు కోరినధరమిచ్చువాడ ఈచేనంతయు నాకిచ్చివెయు ఎంత ధనమును గోగుచువో వెంటనే చెప్పుము.” అనిన విని పేదబ్రాహ్మణుం

డా నందమున అయ్య! తమకు నేను చెప్పవలయువా? నేను మిగులబీదవాడనని మాత్రము గ్రహించి, తమకు దోచిన విత్తము నిచ్చి చేనును బరిగ్రహింపుడనియెను.

అంత బోజుగారు సంతయుపక నాకొలది భూమికి నారులక్షల రూప్యముల బాహ్యుణున కిచ్చి యీ భూమిని తాను సాధ్వీనపరచుకొనియెను. విప్రుండును విత్తమును గొని యానందమున నిజకుటీరంబునకు జరియెను. అనంతరము బోజుగారామచెయ్యన్న సలంబును ద్రవిష్టించిజూడగా ఎండు నికి నూర్కుని ముప్పది గొడు పిగ్రహముల సింహాసనములకు గిలప జెను. వెంటనే బోజుగారు దానిని బయటకు దీయుపకొచ్చెను. గాని ఎందరు ప్రయత్నించినను ఎదిరా లేరు. అంతమంత్ర ప్రభునితో విల్లవియెను. 'దేవా! ఇది దేవరత్నమైన పీఠము యుండనోపు. ఏదేని బలి నొసంగినగాని యిది బయటకు వచ్చునట్లు లేదు'గా జూడా మాటల యందు విశ్వాస ముంది, కొన్ని పశువుల బలిగా నీయవచ్చుడా సింహాసనము నులువుగా బయటకు వచ్చెను. అంతట నాభూపాలుండా సింహాసనమును తన నిజరాజధాని యగు రాధాపురమునకు గొనిపోయి, పురోహతులచే నిర్దేశింపబడిన నొక్క సుభముహూర్తమున వదిమాగులు స్తోత్రంబులు నేయ, పరివారములు కైవారములెత్తబోజ భూపాలుండా సింహాసనము నధిష్ఠింప బోవగా నా సింహాసనంబునకు ప్రథమ సోపానము చెతనున్న ప్రతిమ సజీవయై బోజుని వారించి మనుష్య వాక్యములతో నిట్లు జెప్ప దొడగెను.

32 సాలభంజికలు చెప్పిన కథలు.

—♦ 1వ ప్రతిమ చెప్పిన కథ ♦—

“ఓ బోజరాజోత్తమా! ఈ రాజ్యపీఠము నలంకరింపగోరువాను నద్దణఖనియై యుండవలయును. అట్టి యోగ్యుడీ సింహాసనము నింతుముం దొక్కఁడు మాత్రమే నధిష్ఠింపగలిగెను. ఆ మహాపురుషుడు దక్కతదన్యులీ రాజ్యపీఠము నలంకరింప నర్హులుకారు” అని యాసాలభంజిక చెప్పిన మాటలు విని రాజు మిక్కిలి నాశ్చర్యపడి యిట్లు ప్రశ్నింపసాగెను.

“ఓ సాలభంజికా! ఇంతకుముందీ రాజ్యపీఠము నలంకరించిన యా భూపాలుం డెవడు? నా కంటెను నాతని వస్త్రగల సభకసుగుణము లెవ్వయో దెల్పు మాలకింత” మన అంతట నా సాలభంజిక చిరుసగవు ముఖంబున నాట్యమాడ యిట్లు వాక్కుచెప్పెను.

“రాజు చంద్రమా! నీ వడిగిన పశ్చి కిదియే సదత్తరం బాలకింపుము. తా నితరులకన్న నధికుడనని యెవ్వఁడు గిర్వప్రజులనుండునోనా డె యెల్లరకంటెను గూడ నధముడని పెద్దల యభిప్రాయమై యున్నది. అట్టి పురుషుని బారినండి పుణ్యము చూరమగును. వాడు సరక కూపమున బడకతప్పను. అందుల కొక యితిహాసమును జెప్పెద నావధానువయి యాలకింపుము” అని వెండియు నా ప్రతిమ నందవను చరిత్రంబు నిట్లు చెప్పనారంభించెను.

—♦ నందవను చరిత్ర ♦—

పూర్వము నందవనుండను గాజోత్తము పోకిండు దినమునకు లెక్కకుమించిన బ్రాహ్మణ విపులకు పంచభక్త్య బోజ్యములతో

సంతర్సాముల గామించు చూడెడివాడు. అతని యువారత్వము, దానశీలము మూడులోకముల వారును వింతగా జెప్పకొన నొడంగిరి. ఇటులుండ నొక దినమున కలహా ప్రియుడగు నారదమునీగుని నడవమని నద్ద కరుడొంది యిట్లనియె. “ఓహూదార్య గుణసంపన్నా! నీ యన్న దానమునకు మూడులోకంబులు గూడ మెచ్చినవి. కాని యిందొకలోకము మాత్రము నాకు గన్పడుచున్నయది. నీవిత్తును చేయించుచున్నట్లు మట్టిపాత్రలలో పంటకముల తేయించుట నూని నినుక పాత్రలలో చేయించిన నాకార్య మెరియు లెస్సగునాడెడిది. అది యసంభవమని తలపక ప్రయత్నించి చూపము ఒక వేళ నది యసంభవకార్య మైచి యెడల నీవు యిక చుండునుంచి నావలెనే మృణ్మయ పాత్రలనే వాడుము. మరియు నిత్యాన్నదాన మొనరించు పురుషున కెంచుననున సాధ్యకార్య ముండదని యెరుగుము.

అని వాప్తిచ్చిన యనంతరము నారదుండు సత్యలోకమునకరిగెను. తదనంతరంబు నందవనుడు నారదహాసించుచు యానతిచొప్పున మట్టికుండల నన్నిటిని దీర్చినైచి. వాటికి బహుళా నినుక కుండలను వాడుడని పరిచారకుల కాజ్ఞాపించెను. అతని యన్నదాన మహత్వముచే నాతని కార్యము నిర్విఘ్నముగా కొనసాగెను.

మరికొంత కాలము గడచిన యనంతరంబు నానదుడు తిరుగ నందవనుని కడకరుడొంది, “ఓయీ! రాజోత్తమా! నీయన్న దానమహత్వము నిర్విఘ్నముగా కొనసాగుచున్న యదియూ? ఇనుక కుండల విచ్చిపోక నిలిచినవియూ?” యని ప్రశ్నింప, సంత “ఓహూ! చందమా! నేనను దినంబును నొనర్చుచున్న యన్నదాన మింతింతయని చెప్పనని కాను, గాన నాయన్నదానప్రభావంబుననే నొనర్ప జాలని కార్యమిది యుండును?” అని గర్వముట్టిపడనంద వసుండాడినమాటలకు మునిలోలోనబింతించి,

“నేటితో వీనిపుణ్యమంతరించినది. పుణ్య విరహింతుండగు నితని చెంతయిక మనముండదగను” యని వెంటనే యాతావును వదలి చనియెను. వెంటనే నిసుకకూడలు విచ్చిపోయిన వను దుర్వార్త రాజు కర్నూరు లకు ములుకులవలె నాటెను.

“ఓ బోజు శృపాలకా! వింటివా? తన్నుదా గొగడుకొనుటచే తనేగదా ఆ నంద నసుని పుణ్యమంతరించినది! మరియు నీవు నన్ను ఇంతకుముందీ సాహస ముఁగిష్టించి పశ్చు చెచ్చెను. అతనివద్దనున్న గూఁ విశేషము తెల్పి? చుచి పశ్చించితివి. అతని వృత్తాంతమును గూఁ చిప్పుచున్నాను. వినుము!”

అని యాపశ్చుని తను తొల్లిటి పశ్చువగు పశ్చుమూర్ఖుని చదితనను బోజువితో నిట్లు చెప్పవొడిగెను.

ఈసాహసమునకు విశ్రమాంశభూషణులు పశ్చుని అతని యువారతకును దానగుణంబులకును శిబిరద్వంద్యులు గూఁ సరిరాచుట నిక్కునాటు అత డాశ్రతులకు ముంగొగు బుగొము. విద్యాగతులగు మొక్కదగిన వేల్పు ఆశ్రతుల నాదరింతుటలో మేటివాత. దానాజేసి మెల్లవారును నాపశ్చువునుబలుతావులనుండి వచ్చిదగ్గించినంత ప్రాంతరంగులై జనుచుండురు ఇట్లుండనొక్క డింసంబున నొక భూసురు డిభూసాలు నొద్దకరుడెంచి యతని పెక్కు తెరగుల స్తోత్రపాఠముల నొనరింప, విశ్రమాంశు డాతని ధోరణి జూచి, యీతడు గొప్ప విద్యావంతుడైయుండనోపునని యెంచి, అయ్యామి చెచ్చెను? ఏమే విద్యలలో ననుకు బాండిత్యముగలను? అని పశ్చించి నాబ్రాహ్మణుం డిట్లని సమాధానమిచ్చె.

పరబూ! నేను చతురంగతజ్ఞుడనొలి యక్షరము విడచిన తురంగతజ్ఞుడ; ద్వితీ రుక్షరమును విడచిన రుచితజ్ఞుడ తృతీయ యక్షరంబును గూడ విడచిన తజ్ఞుడ చతురంగంబును గూడ విడచిన తజ్ఞుడ

పంచమాక్షరంబును గూడ విడచిన జ్ఞాడ. గాన నేను చతురంగతజ్ఞుడను
తురంగతజ్ఞుడను, రంగతజ్ఞుడను, గతజ్ఞుడను, తజ్ఞుడ, జ్ఞుడను. ఈవిద్యల
యం దేలినవారు నన్ను బరీక్షింపుడు. ఆ మాటలకు విక్రమారుక్మండు
సంతసించి, అతని బరీక్షించి, యాతని పాండిత్య కపరులుతానందమంది,
వాచికొక లక్షా పదకొండు వేలవరహాల నిచ్చి సత్కరించెను. కనుక
నోభోజప్రభూ నీకడ నిట్టి విజ్ఞానమున్నచో నీసాహసము నధిష్టింప
దగు లేనివో వెనుకకు బొమ్ము.” అని సాలభంజిక చెప్ప తరికి నాటి
శుభహూర్తము దాటిపోయినది మరియొక శుభముహూర్తము
నేర్పరచుకొననచ్చునని యెంచి భోజభూపాలుం డానాటి కూరకుండెను.

—♦ 2వ పృతిను చెప్పినకథ ♦—

మరియొక శుభముహూర్తంబున భోజభూపాలుండు సింహాసము
నధిష్టింప సర్వసన్నాహంబులతో నేతెంచిగా, ద్వితీయ ద్వారము
చెంతకున్న వీగ)హుము వాని నడ్డు తగిలి యుట్లనియెను. అయ్యో! మా
విక్రమార్కు హుళుని కడ నున్న మేకిగుణంబులతో నీగుణబులేపాటి
నీవు యాతని సింహాసనము నధిష్టింప గోరుచున్నావు? అత భోజుడచ్చె
రునది, “ఓసాలభంజికా! ఆవిక్రమారుక్మని చుహద్గుణబు లేవ్వెయో
వనించి మళ్ళీక్షేంద్రియములకు విందొనర్చుచూ! ఆకర్ణించెద’ అని
యెను అంత నాపృతిను యు నిట్లనియొక కథను భోజునితో జెప్పనొ
డంగెను.

కొండొక తరి విక్రమారుక్మండు నిండు కొలువుండి, తనగూ
ఢచారుల రావించి, “ఓగూఢచారులారా! మీ రిచటనుండి జని ఏయే
తావులు సాద్భితిరి? ఏమేమింతలు” గాంచితిరి? ఏయే దేశంబుల నవలొ
కించితిరో పవిత్రగ్రంథుగ జెప్పుడన నొక గూఢచారుడు దమ ప్రభు
వుతో సవినయంబుగ నిట్లని చెప్పనొడంగెను.

మహాప్రభూ! నేను వినిధదేశాబులను చచ్చటి మితలను వినోదం బునను దిలకించుచు జీవరకు మార్గనశంబున చిత్రకూటాబును తాపు శేరికొంటిని. ఆపర్వతముపైజనున్న బిలవనాబున వివిధరత్నఖచిత్రసాపిత సువర్ణాలను మొనుగలగు. ఆ యాలను పాత్రమున నాకాశముచును పువ్రాహంబుతో నున్న కొక్క శిలయేను కలగు. ఆ సెలయే చీకటివననే నొక యిది శేట్టాడు సత్య శను నమాదిగుణాబులతో తప బాచరించుచుండెను అతడట్లన్ని శబ్దాబు లనుండి తప బాచరించుచుండెను యెవ్వరును నెరుగరు. అత బాచరించుచున్న గ్నిహోత్రములనుండి యుద్భవించిన బాకనుహమేనుగోన్న సమామయలరాగుచున్న యిది ఆయుని నిశ్చయా అత డెప్పుడును పేదవైన నుకవలింపకు ఇదియే నే గాంచిన చిత్రాబు.

అని చెప్పిన గూఢచారి పలుకులకు విక్రమార్కుని చెప్పిన వాది, ఆయోగిచుచుండెనని యిది శిల్పమునైయున్నపు యిరువకేలకో యికను నాతనిపై దయరాజేను. ఇక్కడ మన మనోకరిగి యాతని యిప్పితము నెరిగి, యోషి నాయను పేరునోపునని, తన పరిచారముతో విక్రమార్కుడు చిత్రకూటాబునకు బది మెచుచిత్రకూటాబున గల మారేడు వనము “సెలయేను” బేనాలయము మొదలగు వాటిని దిలకించి, యతడు పశ్చిమ సోద్యమున కతిము సంతసించెను. అందున్న దేవాలయములోని శాస్త్రకర్త కర్మముల నరించిన యచుతిని మూతడు యోగి కవిగి, సను మూత మూత నితో నిట్టులనియెను. “ఓమునికులచంద్రమా! నెమ రిట్లు పెక్కుట్టాబులనుండి తప బాచరించుచున్నట్లు నోచుచున్నది. ఇతను దేని పునము కాలేదు. ఈలోపున నేను గూడ తమచరణసేవజేసి లంఠనుగాక! తమ యిప్పితమెద్దియో యెరిగింపును. అన నాయోగి సత్తముండు ‘అయ్యా! నేనిట్లు పెక్కు సువత్సరములనుండి కొండాక కా

ర్యార్థమై దేవీ పశస్మత కొరకు తప బాచరించునున్నవాడను. కాని యీదేవి యింకను సంతృప్తాంత రంగురాలు కాలేదు. నాకువినుప్రజనించుచున్నదే గాని ఆయను సాక్షాత్కార మగుటలేదు. అని నుడిచెను. అంత విక్రమార్కుడు మునిపుంగవునితో “అయ్యా! నేను కూడ తమ కొరకు హోమ మాచరించెదను. అప్పటికి దేవి పశస్మరాలుగావచ్చును” అని చెప్పి యీ మరునాడు విక్రమార్కు మాపాలుండు హోమము నకు పరికరముల కూర్చుకొని మునిశ్వరుని కొ తాను కూడ చిత్త శుద్ధికో హోమ మాచరించెను. అప్పటికిని యీ దేవి పశస్మరాలు కా కుండులను పేసి విక్రమార్కు యింకొంతక తడవు చింతించి, కాళికా దేవి సత్యస్త్రాని తేయగలది. పూర్వానుభవ తనశిరము వద్దేవికొనంగలమునిచి, కత్తివెత్తి తన కింకను కొక్క నేలము వెగలము కొన బోవు ననుచు ముని కాలనాపేరి పుంపన్నరాత్తై సా సాత్కార మొసంగి “విక్రమార్కు మహిపాలా! నామాసమునలగు. తాపము నీచీక్షకు మెచ్చితే అపగము. నరముల నిచ్చువాస అనియెను. అంతట విక్రమార్కుడు దేవికి ప సన్ని ‘ఓ లోకమాతా! ఈ విప్రుండు పెక్కువత్సర ములనూడే నీకు తప మాచరచునున్నవాడు. నీని యాప్సితంబు నెరవేర్చుము. నా కలమె పరవేయ’ అని విక్రమార్కు శాపిత మాలలకు యీ ఒగదాబు ముటులనియె.

నానా! ఈ విప్రుడు మునిష్కలైక, చిత్రవాంచల్కలుకోడకు విరుగుకోడకు మొన్ని నష్టాలుల నీకు మాచరించి. నేమిలాభము? ఈతనికి నాపము భక్త ప్రేమ. నా. కేసుమ బ్రహ్మరాల గావలెనని నీకు వలయు చుముల కోరకని ను ననుచు అని పలికిన దేవికి విక్రమార్కు డింబులనెను.

‘తల్లీ! నీకు నాపై కరుగలిగిన నివిప్రుని కోర్కె నెరవేర్చుము నా కొరదిగిన కోరిక అదియె. నీ తపబాచరించినదియు మాపనివిప్రుని

యీప్రతిము నెరవేర వలయుననియెను. కనుక నో జగదంబా! ఈ బాప నికోరిక నెరవేర్చి నా యభిమతంబు తీర్పుము.

అంతట నా జగదంబ యీక చేయునది లేక పేద విప్రుని కోరిక నెరవేర్చి, విక్రమార్కుని హామ్యములు పెక్కు తెరంగుల గొని యాడి యంతర్ధాన మయ్యెను. ఓ భోజబూపాలా వింటివా విక్రమార్కుని దయాంతకరణలు, త్యాగబుద్ధియు, నీకెట్లు వచ్చును? గనుక ఆ మహామహుని సింహాసనము నధిష్టింప నీ వచ్చు వచ్చు పొయ్యి" అనెను

రెండవ విక్రవా మాడిన యా మాటలకు భోజుడు సిగ్గుజెంది యప్పటికి తన కార్యములు విరమించుకొని నిశాంతపురమునకు వెళి పోయెను.

—♦ కెన ప్రతిమ చెప్పిన కథ ♦—

ఆ మరుచోటి దినంబున భోజబూపాలుడు విక్రమార్కుని రాజ్యసీరము వలంకరింప రా మూడవ వ్యాయు చేతరుగల ప్రతిమ భోజునితో యిటుల నెను.

“ఓయీ భోజబూపా లాగ్గిణీ విక్రమార్కు ప్రభువు గురించి నీకొక కథను జెప్పెద. నీవా కథనంబు నాలకించి, తదనంతరము సింహాసనంబు నధిష్టింపుము” అంతట భోజుడును వల్లెముక నా ప్రతిమ నీకథను చెప్ప మొదలిడెను.

‘విక్రమార్కు సార్వభౌము హాకనాడు నిడు కొలువున తన ముత్రీయగు భట్టిగొ, ముత్రీ సత్తమా నాను చాల కాలముయండి యశ్వమేధయాగము చేయవలయుననెడి కోరికొకటి కలదు. అందు రించి నీ యభిప్రాయంబు యెల్లుూకుకోయని తెలిసికొన గోరుచున్నాను. యేమందువు’ అనిన నా ముత్రీ శేఖరుడు తన ప్రభువుతో యిటుల నెను.

“దేవా! అశ్వమేధమును నది యసామాన్య కృతువులలో నొక్కటి ఒక్క వత్సరము వరకును నొక తెల్లగుర్రమును విచ్చలవిడిగ స్వేచ్ఛా విహారమునకు వదిలి, యాగడుపులో దాని నెవ్వరును బంధింపకుండ నతి జాగరూకతతో గాపాడవలయు, అక్కార్యము మనకు సాధ్యమగునా, యను సందియ మొక్కటి మాత్రము నాకుగలదు.” భట్టివాక్యము, నాలించిన విక్రమార్కుడిట్లనియెను.

“ఓయీ, మంత్రీపుంగవా! సర్వమును దైవాధీనముగాని నునలో నేమున్నది. ఆతని దయకు బాత్తుడైనవాని కార్యము లేమూటాకములును లేకుండ నిర్విఘ్నముగా కొనసాగగలవు. అనుల కొక్కయితి హాసము జెప్పెద నాలింపుము.

నొల్లి హినువత్సవృత ప్రియునంగల ప్రతాపనిధియను పట్టణమును బృహత్సేనుడను రాజు పరిపాలించుచుండెను. ఆ సూపాలునకు సర్వోగ సుందరియు, నిరుపమాన వివాసవతియునగు సులోచనయను కుమార్తెయొక్కతె గలను. మోహనాంగియగు యాకన్యను వివాహమాడవలయునని ఎడరెందరో ధాతిగిపతులువ్యభిహ్వలయిరి. కాని యొక్కన్నియ నిష్ణుడేవుని మనమున బేరిమించి వివాహమాడగోరినది.

గౌళకుడను నొక బ్రాహ్మణుడు చిరకాలమునుండి యుసులోగనను మనసార బేరిమించి, యామి నెట్లయిన వివాహ మాడగోరుచుండెను. కాని యాతని మనోవాంఛితము నెరవేరు సూచన లెన్నియుగాన సచ్చటలేను. ఇట్లుండ నొకనాడు విశ్వకర్ముడను నాతని స్నేహితుడు వానితో నిట్లనియెను. “మిత్రమా, సులోచన విష్ణుడేవుని దక్క నన్యుల బరిణయ మాడ నొల్లను. నేచెప్పిన తొప్పన నీవాచరించితివేని యా మోహనాంగి నీకు దక్కగలను, అదేమంచువేని, నాకడ యుత్తరిగ్రితమగు గరుడవాహన మొడుకలను నీనద్దాని నధిష్టించి యెచటగావలయుననిన నచటదిగ గలుగుదువు. మరియు నాచాతుర్యము సంతను ఛిని

యోగించి శంఖచక్రంబుల దయారు జేసి నీకొసంగువాడ. నీవువాటిని ధరించి విష్ణురూపముననా గరుడవాహనము నధిరోపించి సులోచన యంతఃపురంబున కరుగుము. ఆమె నిన్నే విష్ణువుగా నెంచి నిన్ను గూడ గలదు అందులకు గౌళకుండు మిగుల సంతసించి, మిత్రుని యొద్ద శంఖచక్రంబుల గొని యంత్ర నిర్మిత గరుడవాహనము నధిష్టించి, యొకనిశాసను యంబున సులోచనయుండు సుద్ధాంత హ్యాయంబులు వచ్చెను. ఆతనిగాంచి సంతనెసులోచన యతడే విష్ణువనియొచి, యాశ్చర్య సంబ్రమంబులు మనముచ నుట్టిపడడమోడ శోభగారుంబుల వానిబూజించి, తనకొరిక నాతని కెరింగించి యారాత్రికి తన యంతఃపురంబున గడుపవలసినదిగా బ్రార్థించెను. గౌళకుండుమలకు వెంటనే సమ్మతించి, కొంతబెట్టుసరిపై, వారిచే బ్రతిమాలించుకొని కడకు వారి కోర్కె సంగీకరించెను. అనంతరము చెలు లెల్లరును నాదాపతుల నాశ్రయము ధేచ్ఛగా వదలి వెడలిపోయిరి గౌళకుండాశ్రయంతయు సులోచనతోగీడించి యావేకువనే మరల వచ్చెదనని చెప్పి వెడలిపోయెను.

యామరుసటిదినంబున సులోచన గతరాత్రి జరిగిన యావన్ముఖ త్రాంతమును తల్లిదండ్రుల కెరిగించి, యావిష్ణుదేవునికి తన్నిచ్చి వివామొనర్చుడని వేడెను. ఆశ్రయము కావిష్ణుదేవుని జూపింపవలసినదనియు, తామూతని జూచిన మరునాడు వివాహ మొనర్చెదమనియు సులోచనతో జెప్పిరి. క్రితము శ్రీమదలనే గౌళకుండు మర్యాదని శంఖచక్రంబుల ధరించి నూయగరుడ వాహనమెక్కి సులోచనయొక్క యంతఃపురంబు బ్రవేశించెను అతడు సులోచనయు నానంద పరచునాలై, యాతనిని దలిదండులకు జూపెను. వారు విష్ణుదేవుని పాదములకు మొక్కి, తమకుమార్తెను వివాహనూతి తమ్ము తరింపజేయవలసినదిగా వేయి విధాలు బ్రార్థించిరి, విష్ణురూపంబున మన్న గౌళకుండును వారి మనోవాంఛితమును నెరవేర్చుట కంగీకరించి, ఆమరుచ

టి దినంబునే సులోచనను మహావైభవాబుతో వివాహమాడెను.

ఓ బోజరాజా! తరువాత కథను నాలుగవ విగ్రహమునడుగుము అని యనగా బోజడట్లుచేసెను ఆ విగ్రహముబోజున కిట్లు చెప్ప నారంబించెను.

—♦ 4వ పత్రిమ చెప్పికథ

అట్లు సులోచనపై మోహమును గలిగియున్న గొందరు భూపాలురు శౌళకునకును సులోచనకును వివాహముగూర్చిన బృత్యేనునిపై దండెత్తిరి. కొందరు శౌళకుండే బృహత్సేనునకు దైని సాహాయ్యముగ లదనియు, వారిని భయపెట్టిరి. అప్పటికిని శత్రురాజు యాకొనక బృహత్సేనుని దుడింప సమకట్టి. అంత బృహత్సేనుడు చేయుచు లేక శౌళకుని కడకువచ్చి, 'దేవా. శత్రురాజులు మాపై దండెత్తివచ్చినారు. విష్ణుదేవుడా వలన నీ యాక మా కుండ శత్రురాజులు నెరవకున్నారు. విజయ మెవ్వరికో జెప్పు ఏలుకారు. నీ సాహాయుల కే చుట్టుమున్న మమ్ముల గాపాడి, మా కుల శౌరవములకు గాపాడు బాధ్యత నివము నున్నది' అని వేడుకొనిరి.

అంత శౌళకు డేమాత్రంబును సంకోచము జెందక, "అయ్యా! నేను మీ చెంతకుండ మీ కెట్టి యాపద మును రానేరదు. సుఖముగ బోయి పరుడుడు. ఈ రాత్రి గడచు లోపల శత్రువులందరునుచంతరించెదరు. అని జెప్పి వారల బంపివైచెను. అనంతరాబు సులోచనతోతాను శత్రు సహారంబున కరుగుచున్నట్లు జెప్పి, శంఖుచక్రములధరించి, యెంతో నిర్భీత గరుడవాహనము నధిష్ఠించి శౌళకుండా రాత్రియే చనియెను. అతడట్లు చనిచని యొక్క సహారణ్యమున తన వాహనమును దిగవలసి వచ్చెను. ఆ యర్ధరాత్రమున నా భీకరారణ్యమునశౌళకునకు మనంబున దిగులు జనింప, "ఆ మోహి" నా కృత్రిమవేష మొత్తము

పామకారణమైనది. సులోచనను బరిణయమాడవలయు ననెడి కామంబుచే నీ నాటకము నాడితినిగాని, యిపుడి శత్రువు నేనెట్లుజయితును ఈ యరణ్యమున నా ప్రాణములనైన గాపాడుకో గలుగుదునో లేదో కదా! అకటా! ఎంతటి విషమ పరిస్థితులలో చిక్కుకొంటిని. ఈ చెట్టుతో నా రహస్యమంతయు సులోచనకు వెల్లడై పోవునుగాని! ఇక నాకు దిక్కెవరు? ఇట్టి యాపత్సమయములందిక భగవంతుడే నన్నుగా పాడవలయును. ఓసీబాంధవా కృష్ణా! నాయపరాధంబును సైరింపుము సులోచన యగుగల కామముచే సంధకారంబున బడి యిట్లు కష్టపడే షమును ధరించితినే గాని అది దిన్నియిడుమున్నవని తలంపనైతి. ఈమోసమెల్లరకు చెరిసిపోయి ఇక నాప్రాణములు దక్కవు ఇక నీవే నాకుదిక్కు. ఓకపదోద్ధారకా! దీనరక్షకా! భక్తజనమందారా యను వత్సలా కృష్ణా నీపాదములకు మొక్కుచుంటిని. ఈదీనుని వెంటనే దయజూచి రక్షింపుము." అని భగవానుని నిశ్చలభక్తితో మొక్కినంత వయాయు, డగు విష్ణువు శాశకులకు బ్రత్యక్షమై "వత్సా భీతిజెందకుము. నీ మానగించినది దప్పిదమే యయినను, పశ్చాత్తాపముచే నీవు పాపముండవే యైతివి నీభక్తికి నాకు సంతసమైనది. సూర్యోదయమగు లోపల బ్రహ్మేనుని శత్రువులెల్లగును హతులయ్యెదరు. ఇదిగో ఇప్పుడే నాచక్రియరు బ్రహ్మోగించి విడుచుచున్నాను. నీకేవిపత్తువచ్చినను నన్ను దలంచుకొనుచుండుము. నీకెట్టి యాపదయు రాకుండ నేను తక్షణమగుదాచి నిన్ను గాపాడుచుండును అని చెప్పి విష్ణుదేవు డంతర్ధానమయ్యెను. అంత శాశకుడును నానందపరవశుడై గరుడవాహనము నక్కి సులోచనాంతఃపురంబున కగు దెంచెను. అప్పటి కప్పుడే సూర్యోదయమగుచున్నది. బ్రహ్మేనుడు కోట ఋతుజలపై నిలచి, యొక్క శత్రువైనను గాన రాకుండుటకొ గని యచ్చెరువగుచుండెను. శాశకుం డాతనికి ననుస్కరించి శత్రువులెల్లరు

ను హతులయిరని చెప్పెను. బృహత్సేను డూత శాసకుని బెక్కుతెరంగుల కొనియాడి, యాతనికి తన రాజ్యము నొసంగి తాను తపంబున కరిగెను.

మంత్రిపుంగవా! కంటివా! దైనబలమున్నవారి కెట్టి కార్యములు కొనసాగిననో! అట్లే మనకు గూడ దైన సహాయమున్న యవల మన యశ్వమేధమూగము నిర్వస్తుముగా గొనసాగనప్పును. వెంటనే యాగమునకు వలయు సన్నాహమున నొనర్చుమని విక్రమార్కుండు తన మంత్రియగు భట్టి కానతిచ్చెను. ఒక యుత్తమనాథి ధవళాశ్వము ముఖమున నొక పటముగట్టి, కొందఱ యోధుల వాయుధులుగా దాని నొంట బాపిరి, అనంతరము విక్రమార్కుండు తం పురోహితుని దనోబలిమిచే సముచ్చుని మనుగ్రహమును సూపాదించి, యాతనివద్ద గల నాల్గమూల్యములగు మఱులను బజెపెను. అనొక మణిసముచ్చముల గూర్పును. రెండవది రత్నాభరణముల నిచ్చును. మూడవది షడోసోపేత భక్ష్యంబుల నొసాగును. నాల్గవదాని మూలంబున వలయు నంత ధనముచేకూరగలను. విక్రమార్కుని కీయగోరి “అయ్యా! మీనొక్కమణిని గ్రహించి నన్ను తరింపు” డన నా విప్రుండు నూయిటియందు వారికి యేది కావలయునో చెలిసికొని మనంతరము దీసికొనునని జెప్పి యింకి జని భార్య నకుగ, నాకు భక్తికి హోమమును కాపూడజేయు మణిని కోరెను. కుమారుడు సముచ్చంబుల నొసగురత్నములుకోరెను. కోడలు వస్త్రాభరణంబులను సమృద్ధిగానమ్మ రత్నంబు కోరెను. కాని బాంహ్మణునకు సమృద్ధిగా ధనము నిచ్చు మణిని బొందవలయునని యున్నది. ఈ సమాచారంబునే విప్రుండు విక్రమార్కున కెరింగించి తమలో బేధాభిప్రాయము లుండుటచే నలుగురును నాలుగు మఱులనుగోరిరని జెప్పిన, అంత మహాదాన సావన్నుడగు విక్రమార్కుండు చిరునగవు ముఖంబున చిరులూడ తన కడచున్న నాలుగు మఱులను గూడ

నా బ్రాహ్మణున కొసంగివేసి, యాతని యానందమే తన యానందము గా భావించెను.

ఓభోజ సార్వభౌమా! వింటివా విక్రమార్కుని యుదారస్వభావము. అటువంటి గుణసంపద యున్నవారలే యీ సింహాసనము నధిష్ఠింపవలయుగాని నీ నందుల కనర్హులవు. పోయి” అని యీ సాలభంజక నుడువ భోజుడును విక్రమార్కుని వితరణ గుణమున శ్లాఘించుకొనుచు నిజసాధమున కరిగెను.

—* రీతి పత్రిమ చెప్పినకథ

మరియొకనాడు భోజభూపాలుడు సింహాసనము నధిష్ఠింపబోన అయిదవ సోపానము చేతనున్న పత్రిమ యతనిని నారించి యిట్లు చెప్పవొడగెను.

‘ఓ భూపతి! విక్రమార్కుని గుణాతి శయముల నీకు వినుపించెదను. విని చరితార్థుడవు కమ్ము’ అని వెండియు నిటులు చెప్పవొడగెను.

“మున్నొకపు డుజ్జయిన నగరమున విశోచనుడను విప్రనరునకు యీశ్వర వరమున నొక కుమారు డుదయించెను. వానికి దేవదత్తుడను నామకరణ మిది యీ బ్రాహ్మణుడు వాని చల్లారు ముద్దుగా బెంచుకొనుచుండెను. ఆ బాలకునకు యానందారంభము కాగానేవానికొక చక్కని కన్నియనిచ్చి వినాహ ముచర్చి యానిపుడును భార్యసంగతుడయి కుమారునకు కొంత ధనమునిచ్చి తిర్థయాత్రలు కరిగెను దేవదత్తుడు నిజసతితో ధర్మపరాయణుడై సన్మార్గంబున కాలంబును గడుపుచుండెను. ఒక దినమున దేవదత్తుడు సమీప పత్రింబుల గొనిరావలయునని వనమునకరుగ, విక్రమార్కుడు వేట తమకిమున యావనమునకు వచ్చి ఉన్న తెరపుగానక యొకచోట మూర్ఖునొంది యుండెను. దేవద

త్తుడంత చేరువ జలముల దెచ్చియు, తన వద్దనున్న మధుర ఫలముల నొసంగియు విక్రమార్కునకు కొంత సేదదీర్చెను. అంత విక్రమార్కుడు కొంత శ్రమను దీర్చుకొన్న యనంతరము తన్నెట్లయిన నుజ్జయిన జేర్పవలసినదని దేవదత్తుని కోరగా నతడట్లు జేసెను. విక్రమార్కుడును పృత్యుపకారంబుగా దేవదత్తున కొక గ్రామమును సర్వహక్కుల తోను వాసి యిచ్చి, మరియొకపుడు తగిన యుపకారము చేయునని జెప్పి పంపివేసెను.

అట్లు కొన్ని యేళ్లు గడచిన యనంతరము, విక్రమార్కుడు తన కుపకారము చేయుచున్న యిచ్చిన వాగ్దాన మొత్తవరకు నిజమొపగిల్చిపగోరి దేవదత్తు జాకనాడు పేటలో సర్వాలంకారముల తోడను నామకొనుచున్న నొక కుమారుని చిన్నప్పుడ సహితముగా మోగిలించి తన యింట దాచియుంచెను. ఆ బాలకుని యాధరణములలో నొకదానిని తన దాసి చేతికిచ్చి యుగడియగు విక్రమార్కుని చెప్పెను. యీ లోపున రాజకుమారుని జాడ కానరానందున తమ బంధువగు విక్రమార్కునితో నా బాలకుని తలిదండ్రులు మొరజ్జెయికొన నశక్తితన పరిచారకుల నలువైపులకును బంపి బాలకుని జాడ దెలిసికొని రమ్మని యాజ్ఞాపించెను అ దొక పరిచారకుడు యుగడి యగు వస్తువును విక్రమార్కుని దాసిని బట్టుకొని యా వస్తువు నెక్కడనుండి దెచ్చి తివని నిర్బంధించి యపగగా, నామె దీనిని దేవదత్తుడు తనకమ్మజాపుట కిచ్చెనని జెప్పెను. అంత రాజభటులు దేవదత్తుని వెంటనే బంధించి రాజు సమక్షంబున నిలిపిరి.

“ఓ రాజా! తరువాత కథను నీకు ఆరవ ప్రతిమ జెప్పును పొమ్ము” అని ఆ బామ్మ చెప్పగా భోజుడట్లు చేయ నా ప్రతిమ వానికి ట్లు చెప్ప నారంభించెను.

—♦ 6వ పాత్రము చెప్పిన కథ ♦—

“అంత నిండు సభయును విక్రమార్కుండు దేవదత్తునిజూచి, “ఓ యీ! ఈయాభరణమునీ కెట్లు వచ్చినది? బాలకు నేమిచేసితివి నిజము జెప్పుము. నీకు మేలు కాగలదు, అని నుడిచెను. అంత దేవదత్తుడు అ య్యా! ద్రవ్యకాంక్షచే బాలకుని వధించి, ఆ యాభరణముల దొంగి లించితివి. మని నుడిచెను. అంత విక్రమార్కుండు ఆశ్చర్య విషాదము లు నునముచ నుచుండి ప “ఓయీ! ఎంతసనిచేసితివి నీకునేను గొప్ప మేలుచేయవలయునని యచుకొనుచుండగానితలో నీపనిచేసితివా? ఎ తదారుకృత్యము ఓసభాసమలారా! యీతని కేమి దండన విధింపవ లయుచో యుచుతిండు, అని విక్రమార్కుండు సభ్యులతోనన, పారేక గీతముగా, ఈమర్మారునకు మరణదండన చిధింపఁగు, ననిరి. అంత వి క్రమార్కుండు దేవదత్తుని జూచి, “ఓయీ! సభాసకులు నీకుమరణ దండనను నిధించినారు. కాని దాని వలన బాలకుండు తిరిగిరాడు కదా అదియుచుగాక నీవు నాకొకప్పుడు పాణిదానిముఠజేసిన నాడపు దా నంజేసి యిప్పుడునీకు నేపాణిదానముజేసి విడుదలుచున్నాను. ఇంకెన్నం డును ధనకాంక్షచే నిట్టి మర్మార్గకార్యముల నాచరింపక నీకు ధనము వలయునపుడెల్ల నాకిడ కరుదొచ్చుచుండుము. పొమ్ము. అనియెను

దేవదత్తుడంత విక్రమార్కుని దయాగుణమునకు వచ్చి, తా నంతనరకును దాని యుచిన బాలకుని దెచ్చి యొప్పుజెప్పెను. మరియు దేవదత్తుడు విక్రమార్కునితో సవినయముగా నిట్లనియెను. మహా పాపభూ! తమరు నాకింతకు చురదొసరించిన వాస్తాత్తమును మరమున నుచుకొనిరో లేదో పరీక్షింప గోరి యిల్లానర్హి నాడను. దేవరచారు నాతప్పును మన్నింతురుగాక! యనియెను. మరణింపెననుకొనిన బాల కుండు తిరుగ లభించి సంగులకు విక్రమార్కుండు మిగుల సంతసించి, దే వదత్తుని బలువిధముల బహుళాక రించెను.

ఓభోజ భూపాలాగ్గిణీ! విడిచి వా? విక్రమార్కుని వద్దగల సర్దు
ణములలో నొకటియు నికడ లేవు. గాన నీ సీమాసనము నధిష్టింప నీ వ
సర్వము డప్పు. వెంటనే మరలనుని అనువద సోపానము సంగుగల పత్తి
మ యాడిన పలుకులకు మోహింప తల వదలుకొని వెనుకకు మరలి వె
డలిపోయెను.

—♦ 7వ పత్తిమ జెప్పిన సమాంతరాహనునికథ —♦—

మరియును సుధామి మున మోహింప సీమాసనము నధిష్టించునోరి
కగలవాడయి తన పరివారముతో సర్వలాభమునై బయలుదేరి ఏక
న సోపానము కడకు వచ్చునదికి సుతమున్న విగ్రహము నానినవా
రించి, “ఓభోజ్యుహతి నాలాపాదాన్ బయలులో విక్రమార్కుని స
ములైనవారు నప్ప తక్కినవార సీమాసనము నధిష్టించి రాజ్యపాలన
మొనర్చి రాజ్యము సర్దులు గారు. కాని సాహసాహక మూ మహనీ
యుని గురించి చేతన్న కథ నాలకులము” అని యీ ప్రిహము నో
జునకట్లు చెప్పినాడనెను.

విక్రమార్కునికు గొప్ప శాసనాచారియు నెయు దిగుములలోనొ
క రాజాతన పెద్ద మొక పృథ్వీద్యాయుడు పరిపాలించెను. సామంతులు
య మగునదికి నానాజాతి పక్ష సముదాయములూ పృథ్వీముపై వ్రాసె
ను. అంత నా సమయమునకు వైది సుబ్బయ్య కుడు నాతని మిగిలినవత్తు
ల బలికొని, “మీ దేవుని పేర్లతోను పుట్టెల్ల వివా దితి. ఏయే విం
తల గాచితిరి” యని మనోకి పక్షి తమ ప్రభువుని కిట్లనెయెను.

వింధ్యాటని పార్వతీబారు శివు వివారించుమాడ నట నొక పక్షి
కుటుంబమురు గాంచితిని. ఆపక్షి కుటుంబముతయు కుఱునుహాసముద్ర
మున మునిగి విలపించుచు ఉ నేను వారల గని విచారకారణమునకుగ
నందున్న వృద్ధవిహంగము నానొ నిట్లనెయెను. ఓయీ! మాప్రణామంబు

గులలో నొక్కడాపదల జిక్కుకొని ప్రాణబులబాయనున్నాడు. అందుకు మేమెల్లరమిట్లు విలపించుచున్నాము? అనిన నేనుతిరుగ చాని నిట్లు ప్రశ్నించితిని. ఆస్నేహితుడెవ్వడు. అతడెట్టి యాపదలోనున్నాడు. దాని కిదిమీకును నెట్లు నేస్తము కుదిరినది?" అని నావిహంగము తిరుగ నిట్లు చెప్పమొదలిడెను.

మేమీ వింధ్యాటవిలో విహరించుచుండ నొకబోయవాని వలలో జిక్కుకొంటిమి అదేసమయంబున నొక విప్రవరేణ్యుడు ఫలపుష్పాదుల గొన నాప్రాంతమునకే యరుదెంచి, బంధతులమైయున్న మమ్ముగాంచి మిగుల జాలించి మా యెల్లరను బోయవాని బంధులనుండి విముక్తులంజేసెను. నాట నుండియు నా బ్రహ్మణుండు మాకు ప్రాణమిత్తుడయ్యె. ఆ భూసురుండి వింధ్యాటవీ ప్రాంత గ్రామంబుననే వసియించుచుండును. ఆ గ్రామమున నొక బ్రహ్మ రక్షయ్యుడు గలడు. ఆ గ్రామవాసులు నాతుల ప్రకార మొక యింటి సునిషియు, బాడెపన్నమును గొన్ని పశువులను నా రక్షయ్యకు బలివిత్తురు. చూడుతున్నట్లైన నావి పులివాడు రేపుదచ్చినది. అతడా బ్రహ్మరాక్షసుని కాశురముగా బోవుచున్నాడు గదాయని మేము విచారించుచున్నాము" అనెను. తను మితునికై విచారించుచున్న యాపక్షికుటుంబము నే నెట్లారడిపనలయునో తెలియక సత్వరమున నేదిట కరువొందితిని అని యాపక్షి చెప్పుచు పుటికా పక్షుల రేప నిద్రించెను. అనంతరంబు మిగిలిన పక్షులు గూడ తమతమ తావులు కేరి నిర్గుంచెను.

'ఓ బోజరాజా! తరువాత నేమి జరిగినదియు, నీ కెనిమిదవవిగ్రహము చెప్పగలదు" అని యా ప్రతిమ నుడువగా, బోజరాజా విగ్రహముకడ కేగ, నది యిట్లు చెప్పనారంభించెను.

—♦ రగ పత్రిమ చెప్పినకథ ♦—

“ఓ బోజస్థబతి! అనంతర మేరుజరిగినదియు జెప్పమూటి నాల కింపుము’ అట్లా వృక్షచ్ఛాయనుండి యాకథనంతను నాలకించిన విక్రమార్కుడెట్లయిన నావిప్రుని ప్రాణముల రక్షింపగోరి వెంటనే బయలుదేరి వింధ్యాటవి ప్రాంతంబున కరుగుచున్న సయమును నొక బ్రాహ్మణుడు బండెడన్నంబును, గొన్ని బగువుల దోలుకొని యారక్కసుర కాహరంబుగా బోవుచుండెను. విక్రమార్కు డాతనిగాంచి, ‘ఓవిప్రనందనా! నీకు నిరులుగా నేనారక్కసుర కాహరంబగుచును. నీవు మారుబలుకక వెనుకకు మరలుము’ అన నా విప్రుడట్లే యొనరించెను. రక్కసుండు ప్రతిదినాబును తన కాహరము వచ్చుచేర దాటుటజేసి మూడిపడుచు గుహపయి నెక్కి, దూరమునూడి మె గావచ్చుచున్నవిక్రమార్కుని జూచి, మరింత కోపముతో నాతనిపై బడ నెరురేగెను. రక్కసుండు తనవద్దకే వచ్చుచుండుటను గని విక్రమార్కుడు మరింత మెల్లన నడప మొదలిడెను.

ఈలోపున నారక్కసు డగుచొది విక్రమార్కునిపైబడెను. అంత విక్రమార్కుండు తన చంద్రాయుధములతో నా రక్కసుని రెండు ఖండములుగా గావించ నా ఖండములనుండి దివ్యజేబునుతో కొక బ్రాహ్మణుడు దుడ్చుమిటు గని విక్రమార్కుం డచ్చెరువంది చానిచో ‘ఓయీ! నీ వెవ్వరపు? నీకే గాక్షపహప మెల్లువచ్చినది’ అని యడుగగా నా విప్రుడు నిక్రమార్కుండు తనకథ నిల్లు చెప్పుకాగెను.

‘పూర్వము నేకొక మహాపండితుడనై యెవ్వరికిని విద్య చెప్పక తిరస్కరించుచుండు కారణమున నా గురువు నాపయి గోపించి, యోనినివిత గర్వంబుగ నుంటివిగాన వింధ్యాటవి ప్రాంతంబున నొక బ్రహ్మరాక్షసుడవై జన్మింపు’ మని శపిం చెను. అంత నేను వాని సాదముల పయి మ్రొక్కి వేడ నాతడు కరుణించి, నీవు విక్రమార్కునిచే హతుం

ఉన్న నాడు నాశాపము నుండి విముక్తి పొందుకొని, అనిచెప్పెను, విక్రమార్కుభాషా! నన్ను శాపవిముక్తుని జేసిన నీచరిత్ర! మోతము నాభాషతో మైనది, నిన్నుబోలువాడు జీమూత వాహనుడు అంతపక్షి మార్కుడు అయ్యు! ఆ జీమూత వాహనుడెట్టివాడు, వానిచరిత్రము నాను జెప్పు" ఉననావిపు" అని విక్రమార్కునికు జీమూత వాహనుని చరిత్ర నిల్లు చెప్పగొడంగెను.

“హిమవత్స్యవృత్తపా, తమిషునుండు హేనుగగనును జీమూత వాహనుడను రాజమున్నొకప్పుడు పరిపాలించుచుండెను. అంతలు గొన్నాల్పితేత్రరాజుగా పట్టణము నునిశ పరిపాలించునలయు ని ముట్టగి, చిరి. అంత నిరుపక్షులుల వారికిని హిమయ్యుక్తులు జరుగ గొని జీమూత వాహనుడు శత్రురాజుల గూతమార్పు విజలయష్టేని బేషనెను. కాని యాయుధము నందాతని బుగుమితు లనేయు మృతులగుబుజేసి జీమూతునకు రాజ్యముపైని, సుసారిముగగును విక్రీ జేరిన నాజ్జె యుగియుల గొతకు ముందె తపనబాచును తనిదగును దాన మాడ కలసుకొనియెను. అటు జీమూత వాహనుడు తనిదగును లగు సుక్రహుమ లుజేయును నొక్కనాడు. ఫలపుష్పానుగొని రాజులు నా నొక్కనితో నాపరిసరాధ్యాయిలు కరిగెను. అప్పుడు వానికి చూడ కాశ కలసిని తొలుగు నొక చక్కని కట్టెను గొన్నిచుక. అతప్పుగాని గొలికను ను నొక్కలుగొనెనది కాళికా దేవాలయ మగుని నెరిగి, దేవిని గొన్ని చి గొని కరిగెను. అందొక దినాగి సుందరయు, సర్వా ల కా కలసినియు నగుచోకతన్ని మృగపాస్త్రముల పొదునును, దుచులతో గూడి మధుర గామెనువర్చు ముడెను. జీమూతవాహనుండా ముద కాగిని మోపించి, యామె వృత్తాంతమును తెలిపెకొని రమ్మనిమితుడగు సుదర్శనుని వారిచేతకు పాపి తానాచేరున ముగెను. సుదర్శనుడు వారికడకరిగి, నచటిచోక చెలియతో బాలా! మీరలెవ్వారిరు?

ఏరాజ్యంబు మీనివాసంబుచే యోగ్యమయినది, యని యడుగ నాచెలియ సుదర్శనునితో నిట్టులనియెను.

అయ్యా! ఈవిణనుమీటుచున్నతన్ని గంభర్వరాజుకుమార్తెయగు హేమలత. ఈకాళికాదేవి యనుగ్రహముచు బడయగోరి చిత్తము నిటకరుదెంచి యాదేవినిట్లు స్తుతించుచుండును. మీరెవ్వరోతాళసులవలెనున్నారు, ఇచటికిరాగతంబెద్ది? మావలనదమ కేమయిన పనిగావలసియున్న యానతిండు? అనియెను. అంతజీమూతవాహనుని మిత్రుగఁగెను తిరుగయిట్లు ప్రశ్నించెను. మగువా! మీరాణియిట్లుదినంబుచువచ్చి ఏకార్యసావల్యముజెంది దేవియనుగ్రహముంబాదగోరుచున్నదో చెప్పనచ్చునా? అనియడుగ తనకుదగినవరుని గూర్చుని యిద్దేవినారాధించుచున్నది. యనిదెలియచెప్ప నాతడు ఓలలనామణి! నామిత్రుండగు సుదర్శనుండు మీయజమానిపై మక్కువ గలిగియున్నాడు హేమవత్సర్యత ప్రాంతమునంగల హేమనగరంబునకుభూపాలుండీతడు. రాజ్యపాలనమునందిచ్చిలేనివాడై యీపరిసరాంత్యమున తాపసియైతల్లిదండ్రులకు సేవలజేయుచున్నాడని చెప్ప నాచెలియ దనయెజమానురాలికివృత్తాంతముంజెప్ప, హేమలతయు సంతకుముందేసుదర్శనుని గురించినియుండెనుగాన. తానాతని వినాహమాపటకు సంతసించి, తండ్రికివృత్తాంతము నెరింగింప నాతడుపరమానందమున హేమలతచుసుదర్శనునకిచ్చి మమహానైభవమున వివాహ మొనర్చెను.

అంతవరకు విని, భోజుడు ముందుసోపానము నెక్కగా నందున్న ప్రతిమ వానికిట్లు చెప్పవొడంగెను.

—♦ 9వ పాత్ర మ చెప్పి కథ ♦—

“ఓభోహా! జీమూతవాహనుండును తలిదండ్రుల సేవల మరునక హేమలతతో సర్వసృఖముల ననుభవించును కాలము గడుపుచుండెను. ఇట్లు కొంతకాలంబు గడచిన యంతఃము జీమూతవాహనుండా యరణ్యాబున విహరించు సమయమున నొక ఘనసర్పంబు కుఱించుచుండుట నాతడు గాంచి, దాని విచారం కారణంబు నడుగ నడి వాని కిటుల నియెను

“దేవా! గరుత్మాత్ముడు తన కగుపించిన సర్పములనెల్ల భక్షించుచుండ వానికి మేముక ఏర్పాటును గావించితిమి. ఆయెర్పాటు ననుసరించి గిన్నంబున కొకయుగిరి సర్పమాతని కాహరణుగావలయును’ అన నుదగ్ధునిగా “భుజాగమా! భయపడకుము. నీ కుమారునకు బహుగా నేడు నేనా గరుత్మ తన కాహరింబయ్యెన’ నని చెప్పి దానట్లే సర్పంబునకు బగులుగా యాహరణము యా సర్పంబును విచారించుచుండి తొలగించెను

అంత హేమలత తన విభుని గరుత్మాత్ముని కాహరణైక్యమున నమాటవిని కాళికాదేవిని గూర్చి యాను ఘోరతపం బొదగించి, కాళి యామెకు బ్రత్యక్షమై వరాబును నొందున, హేమలత వద్దెని కిట్లనియె. “తల్లీ! సత్తునికు పశించి నిచ్చిన లోకము తోనుదా! గరుత్మాత్మున కెరమైన నావిధుని బ తీర్చి, నాకు పరిభిక్ష చెప్పియి. నా నేపరుట యని జీమూతవాహనుని సతీప్రునిగా జీసెను. నాకు నుండియు సుదర్శనుండు హేమలత గూడి తలిదండ్రులకు సేవల చేయుచు సుఖమున నుండె ఓవిక్రమార్కు మహిషా! నన్ను గక్షించి, శాపవిమోచన మొనరించి, విక్రమార్కునితో నిన్ను బోల్ప వచ్చునని రాక్షస స్వరూపంబును విడచిన యా బ్రాహ్మణుడు విక్రమార్కుని స్తుతించి చనియెను.

అంత విక్రమార్కుండును నుజ్జముని కరిగి యథాప్రకారమురాజ్యపాలనము చేయవొడంగెను.

“ఓ భోజరాజా! విక్రమార్కుని సాహస వితరణాని గుణంబు లిట్టియవి” అని నీకడ తేవుగాన, నీని సింహాసనము నెక్కడగవు పొమ్ము” అని యా విగ్రహము చెప్పగా భోజుడు సిగ్గుబడి నెనుకకు మ్మరలి నడలిపోయెను.

—♦ 10వ పాఠము చెప్పినకథ ♦—

సురియొక సుభద్రాహస్తాంబున భోజరాజు సింహాసనము నధిష్ఠింపబోగా నందున్న సాలభాజిక నానికిట్లు మరియొక కథను చెప్పనారంభించెను.

“ఓ భోజరాజా! మున్ను వారణాశి పట్టణమున పేరి శాస్త్రియను బాహ్యులు పొకడ గలడు. గూతని కత్తూత సువలూచణ్య నిధి యగు కళాసతి యను కుమార్తె యొకతె గలదు. చిరువు, తాపసి, చతురుడు నను ముగ్గురు విప్రకుమారులూ బాలామణిని ప్రేమించి యామెను విమర్శి వివాహము చేయవలసిని దని పేరి శాస్త్రి ననుగ నతడు వారికిట్లనియె ‘అయ్యా! ఒక్కతె ముగ్గురుకు భార్యయగుట పరమాద హేతువుగాన మీలో హరి రామరు పరిణయ శాపి సుఖియై యెవగు పరిణయ మాకునదియు మీలో మీరే స్థిరమకొనును’ అతనా యువకులు ముగ్గురుకు నా బాలికకై వాతలూప మొనరిపి. వారట్లు తగవులాడుచుండగా నొక భయశర రాక్షసు డాకాశ మార్గంబు నుండి యగుచొచ్చి కళాసతిని కెత్తుచొచ్చి మిటికెగని, పారిపోయెను. తను కుమార్తెను రాక్షసుడు గొనిపోవుటకు గని, యామె తోడిండుమిమి గల గుఱుపనొకరికి ఆమెను పరిణయమాడ నచ్చి యుండునూడ నట్టి సౌకర్యవతిని పోగొట్టుకొన్నాగులకు మిగుల వాటివ జొచ్చిరి.

అత నామువ్వురలోను మొకడగు తాపసి “మిత్రులారా! నాదివ్యజ్ఞానప్రభావంబున రక్కసుండు కళావతి నెచటికి గొనిపోయి, యెందుచినదియు జెప్పెదను. కాని యచటికేగ నావలను గాను” అన చతురుండిట్లనియె, “న్నేహితులారా! తాపసి చెప్పిన తావునకు బోవ ననుసూలమైన యొక గొప్పరథమును నాబుద్ధిచాతుర్యముచే తేసి యిచ్చెద కానియూ తావునకు బోవ నావలను గానిపని యని నుడివెను. అత వీరుండు అన్నలాగా తాపసి చెప్పినతావునకు చతురుండువచ్చిన యరదాబు నెక్కి బోయి, నాభుజవీర్యము జూపి, యారక్కసునిరునుమాడి కళావతిని దెచ్చువాడు అనియెను.

అత తాపసి తనదివ్య దృష్టితోజూచి, యాధమూర్త రాక్షసుండు కళావతినటు దాచినదియు చెప్పెను. చతురుండుతనచాతుర్యమును జాటునొక యప్పుత రథాబును నిర్మించెను. అత విరుండురథంబు నెక్కి తాపసిచెప్పిన తావునకుజని, యారాక్షసునితో ఘోరయుద్ధము సల్పి, కళావతిని దనరథంబుపై నెక్కించుకొని వచ్చియూలేమను తలిదండ్రుల కడ జేర్చివారిపుత్రికా శోకంబును బాపెను.

ఓబోజరాజా కథనంతను వింటివిగదా ఆమువ్వుర యువకులలోను కళావతిని వివాహ మాడ నవరుతగుమరో నీనీబుద్ధి కుశలతను వినియోగించి చెప్పుము “అయ్యా తాపసియు, చతురుండును దమ విద్యాప్రభావంబుల నూత్రమే జూపగల్గిరి. కాని, వీరుండు రాక్షసునితో బ్రాణంబులపై నాశపడి. ఘోరయుద్ధ మొనర్చి, కళావతినెచ్చినాడు. కాన నావీరుండె కళావతివివాహమాడ నర్హుండు” అని బోజుడుచెప్పెను అదివినిన అవిగ్రహము. ‘బోజరాజా నీయుత్తరం బె.తియు సమంజసంబు’ అని చెప్పనప్పటికి కాలాతిక్రమణంబయ్యెనని బోజుడు ఆనాటికి వెడలిపోయెను

—♦ 11వ పత్రిమ చెప్పినకథ ♦—

ఆ మరుచటి దినంబున భోజండు వివిధాలంకారములచే నలంకృతుండయి, విక్రమార్కుని సింహాసనము నధిష్టించుటకు గారా, పదకొండవ సోపానమునందున్న విక్రమాము వానికిట్లు చెప్పవొడంగెను.

“ఓభోజ రాజచంద్రీనూ! జంబూద్వీపమునకు సమీపమున నుండు యొకయగ్రహారమున గోవిందుడను విప్రుండొకడు కలడు. వానికి ఇందుమతియును పుత్రికయు, దామరక్కయరు గుమారుడును గలరు. అతనికితండ్రిసకలవిద్యలజెప్పించినిర్విచారము గనుండునంత, యిందుమతిని దనకీయవలసినదగా గోరెను, ఆవిప్రకూరుడు యోగ్యుడగుటంజేసి, తనకుమార్తెనాతనికియచ్చానయొకరిని, యీసంగతి నింటిలోనివారి కెవ్వరకును జెప్పకుండెను. అతను యొకనాడు వేరొకవిప్రుకూరుడుగోవిందుని భార్యయగు గుణమతికడ కరుచొచ్చి, యిందుమతినిదనకిచ్చివివాహము జేయుమననాల్లాలాబ్రాహ్మచారి యోగ్యుడునియెరిగితనకుమార్తెనాతనికిచ్చుటకు బాసయొసంగెను. అంతరము వేరొకనాడు మరియొక బ్రాహ్మణమునకుడు రామరక్కకుశలపతి యిందుమతిని దనకీయవలసినదగాగోర సతతా విప్రనాదముగ యుత్తముండగుటచే దనచెల్లిని నాతనికిచ్చిబరిణయమొనర్చుట కుమాబయిచ్చెను. ఆమువ్వరులోను నొకరికి దెలియకుండ నొకరు, యిందుమతిని వేరువేరుయవకులకీయముగూర్తమునిర్ణయించిరి. మున్న నేర్పచినముగూర్తమునొక టేరుగుట చేనాముగూర్తమున కేముగ్గురు పెండ్లికొడుకులును నరుదొచ్చిరి. అంతనాకుటుబములోని మువ్వరునునొకరికిదెలియకుండనొకరువచ్చానములనొనరించుట చేగలిగిన ప్రిమాదమని మిగులవిచారించిరి పెండ్లికొడుకులమువ్వరులు ఇందుమతినాకుగావలయుననినాకుగావలయునని కలవాంబులాడ వొడంగిరి. నామాటచెల్లవలయునని, నామాటచెల్లవలయునని యాకుటుబములోనిముగ్గురు పెండ్లిపెద్దలును వివాదపడ

జొచ్చిరి ఆకలహంబులదీర్చువారెవరు? కృమముగావారి పోరుపెరుగుచుండెను.

అంతకలహంబులన్నింటికి దానేకారణముగదాయనియెంచి, యిదుమతియేరినిదెలియకుండ నురిపోసుకొని మరణించెను. ఆమెయగణమునకు తలదండ్రులును సోదరుండును మిగులవిచారించిరి. ఆమెనుపెద్దాడవచ్చిన విప్రసందనులును మిగులవగచిరి. అంతనామె తలదండ్రులును హాస్యమునునిందుమతికల్గేబరముననుదహనచక్ర్యలనాచరించిరి ఇందుమతిపైమక్కునదీరకనామువ్వుర బ్రాహ్మణయువకులును స్థానమునకరిగి, కూరి అనంతర మువ్వరిలో నొకాడువిరక్తుండై దేశాటనమునకరిగెను. రెండవవాడా లేమైదనకుగల వలపుదీరక. యామెశల్యముల గొన్నిటినిమూట గట్టుకొని పోయెను. మూడవవాడాశ్మసానమునందే యిరుమతిని మనంబునస్థరించుకొనుచు, నివసించుచుండెను.

గొన్నాళ్లకుదేశాటనమునకరిగినవిప్రకుమారుడొక గృహిణిగని తనకాధిపత్య మీయుమనికొరగానామవల్లె యని వానికివిందు కీయ వంటకములదయారుచేయుచుండెను. అప్పుడామె కుమారుండగు నయిదేండ్లవాడు మార్గాముపెట్టితల్లిని నంటజేసుకొననీయకుండ వేధించుచుండెను అతనాగృహిణినుతుకునిపైగోపించి, యొకకరవాలముతో నాబాలకుని పధించించెను. అతిథియై యరుదెంచినయావిప్రుండా ఘోరమునుజూచి యాగృహిణితో “అయ్యో! ఇదేమి దారణము తల్లీ! కొంచమల్లరి సినంతమాత్రము ననెవ్వరైనగన్నబిడ్డనుజంపుకొందురా? ఇట్టికఠినాత్మురాలవగు నీయింటినేమకుడునొల్ల ‘నని పోబోవుచూడ నావిప్రునిగని, నవ్వురునామెఇట్లనియెను.

“అయ్యో! మాకిదికొత్త కాదు. నేనుగినంబులు వినినిట్లెవంధిచుచును. ఇగుజరిగిన ప్రమాదంబెద్దియులేదు. రండు మీకు నా బాలకునకును నొకేసారి వడ్డింతును. “అననాయమ్మ మాటలకచ్చెరు

వంది, యామె పిచ్చిదిగాబోలు, లేకున్న చచ్చినబాలకుండెట్లువచ్చునని చింతించుచుండ నాయిల్లాలొకసంజీవివేరుచు పోవుపెట్టెలోనుండిదీసి, మృతుడైనను తుదకు దాకింప వాడు నిద్రనుండిమేల్కొనిచిన వానిపగిది లేచికూర్చుండెను. ఆమహాదృఢతబుగనిన విప్రకుమారుడొక్కొలికిన మస్కరించి 'తల్లీ! నీశక్తి నెరుంగలేకపోతిని క్షమింపుము. నేనుపేషించిన బ్రాహ్మణసుత యొక తెమ్మతయైనది. నీవాసంజీవివేరుచు నా కొసగితివేని నామెనుబ్రతికించుకొని, పెద్దాడి నీపేరు జెప్పకొనుచు నామెతో సుఖంతు" నన నామెకరుణించి నాసంజీవివేరు నాతనికిచ్చి 'అయ్యా! మృతులైనవారిశల్యములైననునరే వ్రన్న నీసంజీవివేరు నాటికిదాకింపుము అప్పుడు చచ్చినవారు బ్రతుకుదురు' అనెను అచారమావిప్రదాములు తృప్తికరంబుగా భుజించి, సంజీవివేరును గొని, కడురయమున యిందుమతి దహింపబడిన తావునవిరుగ, నప్పటికి శల్యంబులగొనిపోయిన విప్రుడును, నామె నామూలము స్మరించుకొనుచున్న బ్రాహ్మణచారియు, నాస్థ శానంబునందే విలపించుచుండిరి. అంత సంజీవినిచెచ్చిన బ్రాహ్మణుడు మిగిలినవారినిజూచి, మిత్తులారా! నాకడ సంజీవివేరుండుగలదు. ఇంక మతి శల్యములనైన నున్నయెడల నేనిందుమతిని బ్రతికింపగలనన నొక బ్రాహ్మణచారి సంతసమున తనవస్త్రమును ఎముకల మూలచువిప్పి యటబెట్టెను. మరియొకడా శల్యంబులనాటిని చూపించి మనుష్యాకృతింజేసెను. అనంతరంబు మరాడవవిప్రందనుకు తనవస్త్రమును సంజీవినిదీసి, యాముస్తిపంజరమునకు దాకింప, నిందుమతి సేవయై సర్వాలాకార భూషణములతోడను నరుదెంచి ముగ్ధుల బ్రాహ్మణాదుమారులకును నమస్కరించెను. అంత వారాబాల నామె తిలినామృతకడకు గొనిపోయి జరిగినవృత్తాంతము నంతను చారి తెరిగించిరి. వారు తమపుత్రిక తిరుగ బ్రతికివచ్చినందులకు మిగుల సంతసించిరి. కాని, యిప్పుడుమాత్రమామగువ నేరికిచ్చి వివాహము చేయుట? ఆ సమస్య యప్పటికిని నిప్పటికినిగూడ

తీరనేలేదు.

ఓ భోజరాజా! ఈధర్మ సందేశమును నీవు తీర్చగలిగిన యెడల నీ సింహాసనము నధిష్టించుము. లేనిచో నీవద్దాని నెక్కుట కనన్వండవని యా విగ్రహము చెప్పగా భోజరాజా చిక్కు పోతేనుకు సమాధానము చెప్పజాలక సిగ్గుపడి, నాటికి ననుకకు మరలెను.

—♦ 12వ పాత్రము చెప్పినకథ ♦—

అనంతరము మరొక శుభముహూర్తమున భోజరాజువిక్రమార్కుని సింహాసనము నధిష్టించి సర్వాంశమునై జనినంత ఐన్మండవ సోపానమునందుగల పాత్రము వాని నడ్డి, 'ఓ భోజభూపాలాగ్రాహీ! విక్రమార్కు సార్వభౌముని యందుగల మహోదారతా గుణములలో నొక్క పరిమాణమైన నీకడ లేదుగదా! యట్టి తరి నేనీ సింహాసనము నధిష్టించ నేల సంసిద్ధుడ వగుచుంటివి. ఆతని మహోదారత గుణములును, సాహసంబులును తెలుపు నొక కథను జెప్పెద సావధానుండవయి యాలకింపుమన భోజ డండులకు సమ్మతించి, యా పాత్రము చెప్ప కథను శాంతమనస్కుండయి యాలకింప చూడగ, నా విగ్రహమీ క్రింది కథను జెప్పసాగెను.

“విక్రమార్కు మహీపాలుని ముఖ్య పట్టణంబగు నుజ్జయినీ పురంబున ధనంజయుడను నొక గొప్ప వైశ్యుడు గలడు. ఆతడు తనకుసంతానము లేకపోవుటను జేసి, యొకనా డిట్లు తలపోసెను.

‘నా యనంతరంబు నా భాగ్యము ననుభవించుట కెనరును లేరుగదా! అట్టి తరి నేనీ ధనంబును వెచ్చించి మూడు జన్మంబులకు తరువాత పాయంబు నేల జూచుకొనగూడదు. అదియే నీ నాజ్ఞించిన ధనంబులకు సద్వివియోగము. అని నిశ్చయించి యామరునాడ తీర్థయాత్రలకుబయనాబయి కాశి, పర్యాయమున్నగు తీర్థంబుల నేవించి, గో హరణ్యాది

పోవశిశుహవాసంబులను గావించి, యనంతరము మార్గమునం గల నొక బైరవాలమును కడనాగి, యచటి సరోవరంబున స్నానమాడి, బైరవస్వామిని దర్శింప దేవాలయములోని కరుగ నాదతనికి గనుపించిన శిలా శాసనంబున నిట్లు లిఖింపబడి యున్నాడు.

“ఈభైరవమూర్తి సన్నిధానంబున వెనకు తన శిరము దాను నగుకుకొనుచో, నతడు రెండుప్రాణముల రక్షించినవాడగును. అదెట్లున నీచేనవమునకు వెనుక రెండు ఖాడింపబడిన శిరములు గలవు వాటి మొదలులును నదటనే గలవు. ఏప్రభావమూర్తియైనను దళశిరము నీభైరవుని యెట ఖాడి చుకొని తక్షణా బాశిరములు తను మొదలము గలనుకొని సజీవములగును.”

ఈవృత్తాంతము జపింప భగవంతునికి గుండెలో దడపుట్ట, నిక తీర్థయాత్రలమాట దైవమెరుగు బ్రతుకు జీవుడాయని యాక్షణా బె తన స్వప్రాణముం బేరి యావృత్తాంతమును బ్రభునగు విక్రమాంకున కెఱిగించెను. అంత సాహసోపేతుడగు విక్రమాంకుఁ డావృత్తాంతము దెలిసికొనవలయునని తనసాకమొక్క సంగమంబున గను రెప్పపాటుగో భైరవాలయమును జేరి, మదట శాసనమువారి వృత్తాంతమును సారముగా నెఱిగి, తనలో నిట్లు వితర్కించెను.

“వగ్గవకారాద్ధ విది శరీరం న నాన్యోక్తి ననననిచి, నేనొక్కండను మరణించి యిరువుర ప్రాణములు గాపాడున లెన్న అదియు నుగాక, పుడమిపై నొక్కఁడు క్షిప్తమున కంటి విరువును క్షిప్తములు యోగ్యతమును, అని నిశ్చయించి, వెంటనే తనమొక మన్నకరనాలము దీసి, యాముగ్ధభైరవుని సన్నిధానమున తనకుత్తుకను నోసుకొని సుసిద్ధుల కాగా నంతట భైరవాడు విక్రమాంకునకు బ్రత్యక్షుండై “వత్స! ఆగుమాగుము నీసాహసంబునకు మెచ్చి నరము నీయువాడు! కోరుము.” అన విక్రమాంకుడు భైరవునకు నమస్కరించి స్వామి

మృత్యులై మొండెములతో నున్న నావిగతజీవుల సజీవుల కేయుము ఇదియె నాకోర్కె, అనియెను. అంత భైరవుండలై జేయ, మృత్యులైన నారెండు జీవులును బాణాబులతో వచ్చి విక్రమార్కు పాదాబులకు నమస్కరించెను. అందొకటి స్త్రీమూర్తి, రెండవది పురుషమూర్తి

అంత విక్రమార్కుండు “అయ్యా! వీరెవ్వరు? ఇట్లు ఖండింపబడి మరణించుటకు గతంబెద్ది? వీరి వృత్తాంతముం జెప్పుమన భైరవుండు విక్రమార్కునకు వారి వృత్తాంతము నిట్లు చెప్పకొడంగెను. ఓహో! జరా బా! ఆవృత్తాంతమును నీకుముగియున్న బాహ్యుచెప్పగలను. పోమ్మ!” అని చెప్ప, బోజుడా నిగ్రహముకడనుపోయి, దానిని పార్థివగా నడియిట్లుచెప్పదొడంగెను.

—♦ పదమూడవ పాఠముచెప్పినకథ ♦—

“విక్రమార్కుభూపాలా! ఇతడు రత్నోద్భవుండను నైశ్యమూరుడు. ఈయమవాని భార్య. వీరి మరణంబులకు గారణంబును జెప్పెద నాలికింపుము. ఒకనాడు రత్నోద్భవుండు వ్యాపారార్థము జనున మార్గంబునగల యీ యాలతాంబున బసచేసెను. అదే సమయంబున చంద్రకేతుండను మరియొక నైశ్యమూరుడు గూడ సచటనే బసచేసెను రత్నోద్భవుండు చంద్రకేతుని నాత డెక్కడకు బోవునదియు, యేకా ర్థార్థ మరుగుచున్నదియు నకుగ దారు సుభాగగరమను పట్టణంబున చటగల పద్మావతియను నైశ్యమూరైను వివాహమాడ జనుచుగిని నియు, ఆ బాలిక దండ్రికి మిత్రుడగు తన స్నేహితుడు తన్నచటికి బంపుచుండెననియు జెప్పెను. ఆ సమాచారంబును విన్న రత్నోద్భవు డంతకుముందే పద్మావతి మొక్క సౌందర్యాది గుణంబుల బలునోభివినియ తడమెపై మనసు నిలిపియుండుటచే యిప్పుడు చంద్రకేతు నెటులయిన యచటికి జనకుండ జేసి, తానె బోయి యాకన్నియను బడయగోరించు

ద) కేతునితో నిట్లనియె.

“అయ్యా! పద్మావతిని నా కిచ్చి వివాహము జేయుట కింతకు ముందే నిశ్చయింపబడినది. రేపె శుభముహూర్తము. నా బంధుగులకై నేనిచట వేచియుంటి. తా మనవసరముగా శ్రమనందక యిటనుండియే మరలుటలెస్సె’ యనగా చంద్ర) కేతునకా మాటలయందు విశ్వాసములే కలందేదియో మోసమున్నదనియెంచి యప్పటికి సరియేయని వెడలిపోయెను. అంతట రఱిగ్నే పృథ్వుడు తనకొట్ట నేతితో పడినదని యెంచివెంటనే తాను సుభానగరమునకు పయనంబాయెను. పోవుటకుముందాతడు నన్ను దగ్గించి, పద్మావతిని దాను వివాహ మాడగల్గినచో నశశిరంబు నునాకు కాదుకగానిత్తుని మొక్కుకొనియెను. ఇతడు సుభానగరము జీరుసరికి చంద్ర) కేతుడు గూడ వచ్చట సిద్ధమాయెను. పద్మావతి తుడిగి వారిరువురను గాంపించి, కొన్ని పుష్పంబులను రఱిగ్నే పృథ్వునకును, గొన్ని పుష్పంబులను చంద్ర) కేతునకును నిచ్చి నవి యీశ్వర ప్రసాదంబుగా జెప్పెను. చంద్ర) కేతుడు వాటిని కండ్ల కప్పుకొనియెను. రఱిగ్నే పృథ్వు డట్లు చేయక వాటితో గొన్నింటిని యచట నున్న వారల కొసంగి మిగిలిన వాటిని కిన్నుల కద్దకొని తన శిరంబున దాల్చెను. ఈ మంత్రమును గనిన పద్మావతి ఈ చంద్ర) కేతునికంటె రఱిగ్నే పృథ్వును పగోపకారశీలుడని యెంచి, తానాతనికే మరచెను రఱిగ్నే పృథ్వు పద్మావతుని కతివైదవ ముగ వివాహంబు జరిగిన యనంతరంబు, చాల దూరమునుండి శ్రమ పడినచ్చిన చంద్ర) కేతు నూరకబ పుట యుత్తమకార్యము కావలదని యెంచి పద్మావతి చెలులలో సుగుణ మతిమరు నాచును చంద్ర) కేతు నకు పరిణయము గావించిరి.

కొన్నిదినము లత్తవారింట నుండిన తదనంతరము చంద్ర) కేతుడు తన కాపురస్థలంబు రత్నదీప్తిపమునకు భార్యసమేతుడయి చనియెను అత రఱిగ్నే పృథ్వును తన దేశమున కరుసుడు నని మామగా

రి మొదల శలవుపుచ్చుకొని పద్మావతీసహితుడై పయనమై మార్గమునంగల నాదేవాలయమున బసచేసెను. ఆఁకొని భార్యయగు సద్మావతి నినులించుచుండు సమయాబున రత్నోద్భవుండు తాను నాకొసన్ని న మొక్కుప్రకారము కత్తితోకంఠమును నరుకొని నాసన్నిధానమున మరణించెను. మరికొంత తడవకు పద్మావతి మేల్కొంచి తన భర్త మృతకళేదరముంగాంచి, భయవిబ్రాంతయై యాతని నెవరు హత్యగా విందినదియు దెలిసికొన జాలక, కొండొక తడవుచారిచి, యాతని బు తానుకూడ నచటి కత్తితో పాడుకొని భర్త శరీరము చేతను రణించి వీరరమణియైవది. ఈపుణ్య దావతుల దిరుగనెట్లయిన బ్రతికిన గోరి యిచటి శాసనమును నేకటవాఁయినితిని. నేటికి నీయగుగ్రహాబున నీదావతులు సశీవులయిరి నుడివి భైరవు డ దృశ్యుడాయెను పద్మావతీ రత్నోద్భవులు దనుకు బ్రాణవిక్షిప్తైవ విక్రమాంకుని బలువిధాబులగొని యాడి తనుదారిని దాముపోయిరి. అంతవిక్రమాంకుని నుజ్జులు నీపుగంబుజేసుకొనియెను, అని ఆపత్తిను తను చెప్పవలసిన కథను సాంత మొచ్చి, ఓశోజహ్నువతీ! వింటివా విక్రమాంకుని వితరణగుణంబు? ఇప్పుడైన వితిని సాక్షాదను నధిష్ఠింప నీనంద్మండవని దెలిసికొని మరలుము, అనగా భోజుజేయు బంధుజాలక యప్పటికి దన ప్రయత్నమును వినియినకొని చనియెను.

—♦ 14వ ప్రతిమ చెప్పినకథ ♦—

విక్రమాంకు సార్వజ్ఞాముని సింహాసనమును దావప్రింపవలయునని కోర్కెయును భోజునిడ సు పుట్టచే కథను ముగియక పురింబున సర్వసన్నాహులులొను నాసింహాసనము నధిష్ఠింపబోవ పను నొల్లవ సోసానవిగ్రహము నానినాటకవరచి, 'ఓశోజహ్ను! విక్రమాంకునకు నీకును హస్తకాంతవతాంతమ్యముగలదు. అట్టి తరి నీచాతనిసింహ

ససము నధిష్ఠింపజూచుట కూడనివని, అమహానీయుడు రాజ్యపాలన మొనరించిన కాలములో నాతనిజీవితములోని నొక సాహసఘట్టమును నీకు జెప్పెదవినును” అన భోజంకును విక్రమామూర్తుని జీవితములోని మరియొకఘట్టమును గూడ వినగోరి, “ఓబామ్మా! అట్లెచెప్పము. విక్రమామూర్తుని జీవిత కథల నెన్నివిన్నను తనివి తీరదు.” అన నావిగ్రహ మిట్లు చెప్పదొడంగెను.

“ధర్మమునాలుగు పాదములనిమిష విక్రమామూర్తుకు సమర్థుడగు మంత్రీ భట్టిసాయమున రాజ్యపాలనమును కేముచున్న కాలమున నతని రాజ్యమున గోపాలశర్మయను నుత్తమ విప్రుడు బహుకాల ముసపత్న్యడైయుండి, సంతానము కొరకనక కృతువులను, వస్త్రములను జేసిన యనంతర మతని కొక్క పుత్రుడు కలిగెను. శర్మయనా బాలునల్లరుముద్దుగా బన్నెండేళ్ళ వరకును బెంచి, వానినప్పటికే చున్ని విద్యల యందును నుత్తీర్ణుడేసి, యొక దినంబున వాని సముద్ర స్నానంబునకు గొనిపోయెను. అబాలకుండును నండు స్నానమొనరించి శుశ్రూష సూర్యభగవానునకు సగము నీటితో నిలచి, యర్ఘ్యమిచ్చుచున్న సమయంబున, సముద్రాంత ర్భాగమునూడి యొక మొనలి యరుచెంచి, యావిప్ర కొమరుని శర్మసూచుడు డగనే మ్రింగివైచి. సముద్ర గర్భమున మునిగిపోయెను. అంత గోపాలశర్మ గోలుగోలున నేడ్చుచు యొక చేయునదిలేక విక్రమామూర్తుని కడకు జని “అయ్యో! నాపుత్రుని మొసలిమిగినది. ఏది దారి? రాజా నీవు ధర్మాత్ముడవనియు, నీపాలనము ధర్మపాలనమనియు నెల్లరులు గొవియూచు చుండ నీపాలనమున నీ యధర్మకార్యమేమి? నాకంటె నా పన్నెండేళ్ల పుత్రుడే మరణించుట నీపాలనము నేదయో యధర్మము జరుగుచున్నది. లేనిచో నాపుత్రుం డిట్లు ఘోరమరణము నందడు. కనుక నాపుత్రుమరణంబునకు నీ వే కారణుడ వేమి చెప్పుచువు? యన విప్రవచనంబులకు విక్రమామూర్తు

దేమియు కలుకజాలక యొకింత తడవాతోచించి “విప్రసత్త మా! కొద్ది కాల మోషికపట్టివిచారము దక్కియుండు. నీవుతు)డేలోకముననున్నను ఎట్టిభార్యబంధనముగో నున్నను ముల్లోకములను గాలించి యైనను నే దెత్తుచు. నీకుమారుని దెచ్చువరకును నాముఖము నేటికినిజూప, ననిచెప్ప నావిప్పుండు విక్రమార్కుని సమర్థత నెరిగివాడగుటచే విచారము దక్కి చనియెను.

అంతవిక్రమార్కుండు భట్టిని రావించి, జరిగిన వృత్తాంతము నాతనికి జెప్పి, తాను తిరిగి బ్రాహ్మణ సుతుని దెచ్చువరకును జాగ్రత్త తో రాజ్యపాలనము జేయునుని చెప్పి, తానుహుటాహుటింజని, కాళికాలయముం బ్రవేశించి, దేవికి సాష్టాంగపడి లోకజననీ! బ్రాహ్మణకుమారుని దెచ్చు నుపాయంబు నాకుజెప్పి నాగారవము నిలిపితివా సరి యెలేకున్న నిదే నీపాదసన్నిధిసమున హతుడగువాడ, నని మొలనూడి కత్తి దీయునంతలో దేవి ప్రత్యక్షుంబైవిక్రమార్కున కొక పట్టునోవతియు, నొక వీబూదిపండును నిచ్చి, వాటి నుపయోగించు విధానముం చెప్పి, బ్రాహ్మణ బాలకుండు తప్పక లభించి, తీరుటయేగాక, యీకను ననేక శుభంబులగు నని విక్రమార్కుని దీవించిపంపెను

ఓభోజన్మపతీ! నేనంత వరకె యెరుంగుదును. తరువాయివృత్తాంతమును నీకుపదు నెనవ విక్రమముచెప్పను పొమ్ము” అని యావిగ్రహము చెప్పగా భోజుడట్లుచేసెను.

—♦ 15వ ప్రతిమచెప్పినకథ ♦—

అంతట పదునెనవ సోపానమునందున్న ప్రతిమ భోజనక్లిష్టు చెప్పదొడంగెను అంతటవిక్రమార్కుండే కాకియై బ్రాహ్మణుండు చెప్పిన చొప్పున బాలకుని మొసలుమ్రుంగిన సముద్రముకడకు జని, కాళికాదేవి యిచ్చిన పట్టు దోవతిని సముద్రముపైదేల విక్రమార్కుండు దే

విందలంచి యందాసీనుడై సముద్రాంత ర్భాగంబునకు జని యెను. అట్లుకొంత దవ్వరిగిన యనంతరంబు విక్రమార్కుండు తనవద్దనుండు వీ బూడిని గొంత దీసి యా సముద్రంబున వేయగా, నంతట ప్రళయకాల ధ్వనిం జేయుచు మున్ను బ్రాహ్మణ బాలకుని మ్రింగిన మొసలు యరుదెంచి, విక్రమార్కుని గూడా నొక్క పెట్టున మ్రింగివైచి, వానిని నగాధంబునకు గొనిపోయెను. మొసలు గర్భగోళంబు బ్రవేశించిన విక్రమార్కుండా ప్రదేశమంతయు నొక మహాపట్టణంబుగా జూచి, దాని రామణీయకమున కచ్చెరువందెను. మొసలి గర్భములో నున్న యామహాపట్టణంబులో వింతల జూడగోరి విక్రమార్కుండు బయలుదేరి, యాచగరంబు నందుగల దివ్యహర్ష్యములును, శిల్పనాచాతుర్యంబునుట్టిపడజేయు విగ్రహంబులతో నిండిన పెక్కు గోపురములను దిలకించుచు, వచ్చుచుండ నొక బాలకుం డాతని కెదురై అయ్యా! తాముజ్జయిసీపురాధీశ్వరులగు విక్రమార్కులుగదా! ఇచటి కెందులకు వచ్చితిరి? ఎట్లురాగలిగితిరి? యని యడుగ యా నూతన బాలకుడు తన్నెరుంగుట కిచ్చెరువంది, 'అవును. నేను విక్రమార్కుండనే నీవెవ్వరు? ఈపట్టణమంతయు నిట్లు మహాద్భుతంబుగా నున్నదేమి? నీవు నన్నెల్లెరుంగుచువు" అని ప్రశ్నింప నా బాలకుండు విక్రమార్కున కిట్లనియెను. రాజోత్తమా! నీవేలు యుజ్జయిసీ పురమున గోపాల శర్మయను బ్రాహ్మణున కేక పుత్రుడను. నిన్ను మ్రింగిన మొసలయే నన్నును మ్రింగ మాజనకునిదుఃఖివారాసిని ముంచి యిట్లు నాగలోకమున చిక్కుపడి గుందుచుంటిని. విక్రమార్కుడా బాలకుండే శర్మ కుమారుడగుట కెంతయు సంతసించి బాలకా! మీ తండ్రి నీ కయి దుఃఖించు చుండ నేను నిన్ను దోడ్కొనిపోవ యిచటి కరుదెంచితిని. ఇచట మన ముండవలసిన పనిలేదు. మన యుజ్జయినికి పోవుదము బద యని తన పట్టుదోవతి నీటిపై బరచి బ్రాహ్మణ బాలకునితో నందు గూర్చొనియెను. ఆ చీర తొల్లిటివలె గాక

నల్లకల్లోలముగానున్న నాసముద్రముపై తనయిచ్చనచ్చిన తెరంగున బోయి పోయి. యొక దీప్తపముంజేరెను.

—♦ 16వ పత్రిమ చెప్పినకథ ♦—

అనంతరము భోజాడు ముందుసోపాన మెక్కగా అండ్లున పత్రిమ యిట్లు చెప్పెను.

“విక్రమార్కుం డావిపక్రమార్కునితో నాదీప్తపము దరిదిగి, పట్టుధోవతిని తిరుగమడతపెట్టుకొని, యెందుబోవుటకు దెలియజాలకయున్నంత, నారి కొకి బాటకనుపించెను. విక్రమార్కుండు బాలకుని సహితముగా నామార్గమునుబట్టి బోవ నదియొక సుందరపట్టణముగుటకు గొంతవరకు సంతసించి, యాపట్టణములోని కరిగి చూడ నాపట్టణము నాడెందులకో గాని యన్నిదిశల బ్రహ్మాండముగా నలంకరింపబడి, యెటు జూచినను మంగళవాద్యములతో జెలరేగెనుండెను. విక్రమార్కుం డొకసత్రిమున బసచేసి, దాని యజమానితో “అయ్యా! నిదేదీప్తపము? నేడిట్లుమహావైభవంబుతో నలంకరింపబడుటకు గారణమేమి? మనియమగ నాసత్రాధికారి ‘అయ్యా! యిది యశ్వమేధికాదీప్తపము. విష్ణుదత్తుడనువాడు దీని కధిపతి. విష్ణుదత్తునకు త్రిలోకసుందరి నామధేయరాలగు కొకకుమార్తె. పేరునకు దగిన మోహనాగి యొక శైలము నే డామెకు స్వయంవరమహోత్సవము జరగనున్నది. నానాదేశంబులనుండియు నెల్ల రాజులును వచ్చి విడిదిలయ్యును బసలు గావించిరి. సమయమునకు వచ్చితివి గాన నీవు గూడ నీయుత్సవముం దిలకించి జనుము, అన విక్రమార్కుం డందుల కిచ్చలేనివాడుగా నటించి, ‘అయ్యా! నే నొకకార్యార్థినై జనుచుంటిని, అనతికాలంబులోని తిరిగివచ్చెదను అంత దనుక తమ రీబాలకుని తమయొద్దనుంచుకొని కాపాడగోరెదనని చెప్పి యాసత్రాధికారికి గొంతి ధనము నిచ్చి, బ్రాహ్మణబాలకునం

దుంచి, తాను యూరిబముటికి జని బేతాభుని మనమున దలంచి, కొన్ని రత్నములనూ మరికొన్ని వలయు పరికరంబులను దెప్పించి, తానొక రత్నాలవర్తకుని వేషము ధరించి, తిరుగ నగరిలోని కరువెంచి, స్వయంవర మండపముచేత వచ్చిన రాజులకెల్లరకును మణులనమ్ముచుండెను. ఇంతలో స్వయంవరమునకు వేళయైనదని చెప్పటం కొక గంట మోగింపబడెను నాన్యమైన యాచూణిక్యముల బేరమానుచున్న గొందరు రాజులు తాము తిరుగనచ్చునప్పటి కావర్తకుగారు నడలిపోవునేమో యను భయమున వానిని గూడ తమతో దీసికొనిపోయి దమచేత గూర్చుండి బెట్టుకొనిరి.

అంతట త్రిలోకసురదరి నిరుపమానలావణ్య పరిశోభితయై సర్వాలంకారభూషితయై, మందగమనయై తనచెలులతో విచ్చేసి, బాహులు దీర్చి కూర్చొనియున్న రాజులొకము నొక్కమారు కీగంట దిలకించి, యెవనిని మగిసిగా గోరుకొనునో యని మనమున నాలోచించుచుండ యచటి భూపతులెల్లరును నామె సౌందర్యాతిశయంబులకు దిగ్భినుజెంది, శిలావిగ్రహముల పగిది యల్లె చేష్టు దక్కి త్రిలోకసుందరిని దిలకించుచుండిరి. అంత రాజసందన కరుణాకాక్షము లొకమారు వర్తకుని వేషమున కూర్చొనియున్న నిక్కమాన్యునిపైబడ, నామె యాతని సుందరరూపమును మోహించి, తనచేతియందున్న పూలహారమునాతని మెడయందు వైచెను. ఈవిషయము గాంచిన యచటి రాజులొకమంతయు నాశ్చర్యమంది రూపగాభహుకు భరింపజాలక 'ఛీ' 'ఛీ' ఇతమంది మహారాజులండ, యొకవర్తకుని నరించిన యాపదుప్ర త్యుప రాజకుమార్తెయొక్క ముఖము జూడరాను" అనియెల్లరు వెడలిపోయిరి. ఓభోహరాజా తరులమున నాకు తెలియదు. యిందున్నప్రతిమన డుగుము." అనిఆబొమ్మచెప్పగా. భోజుడట్లు చేసెను. అంతట నావిగ్రహము భోజునకిట్లు చెప్పెను

—♦ 17వ ప్రతిమ చెప్పినకథ ♦—

ఓబోజరాజా! తరువాయికథనాలకింపుము తాను మోహించిన పురుషుం డొక వర్తకుడుగా నెరిగిన తీలోకసుందరియు, నామెతోడి యు గూడ నాయవజ్జతకార్యముచకుమిగుల జాలించిరి అంత విష్ణుదత్తుం డు మంత్రిని రావించి, జరిగిన ప్రమాదము నా తని తెలిపించి, యందులకు బ్రతి కారము నేమైన జెప్ప మని కోరగా నంతడు,

“ప్రభూ! ఆతని శుభలక్షణములబట్టియు, నతడెల్ల రాజులచదును గూర్చునుటను బట్టియు నాబాలిక యతడును నొకభూవల్లబుండే య నుకొని వరించినది, ఇం దామె దోషమావతయును గానరాదు. తను పరి. రాజనందన యెవని కంతమున పూలదండ నలకరించునో వాని కామె నిచ్చి వివాహముకేయునునని చాటినారు. ఇప్పుడట్లు చేయకుం డట యసభ్యాతికి కారణంబు అదియునుంగాక నావర్తకుండు నిజమైన వర్తకుం డని నాకు దోచదు. ఆతని సులక్షితలక్షణములబట్టి యెవరో నొకభూవల్లబుండే కారణాంతరంబుల నిట్టి వర్తకుని వేషము ధరించి యుండునని యంతఃపురుషునకు రావించి వివిధరీతిని గౌరవించి తీలోక సుందరిని, వానిని నొక గదియందు వేరువేరు తల్పములు గూడ నియ మించి, యామె చేతనే యతని కుల గోత్రములను, నివాస స్థలమును చేయు వృత్తియు నడిగింపుడు. ఈ విషయంబున కనంతర కార్యనూహో చితము’ అని ముత్య సలహా ననుసరించి విష్ణుకర్తుడు ముత్య జెప్పిన చొప్పున నా రాత్రియే వర్తకుని సగౌరవంబుగా రావించి “అయ్యా! కే చే నీ వివాహంబు జరుగనున్నది. ఈ లోపున నీభార్యకు బరిచయంబు గావించుకొనుము” అనిజెప్పి వానిని శయనమందిరంబునకు బంపి, అనంతర ము కుమార్తెకు జెప్పవలసిన విషయంబుల జెప్పి, యామెను గూడనా మందిరంబులోనికి బంపెను.

అంత తిరిలోకసుందరియు, వర్తక వేషధారియగు విక్రమార్కుడును చెరియొక మృతత్వమున కూర్చొనియుండిరి. తొలుత దానయై వర్తకునితో భాషించుటకు సిగ్గుబడి, తిరిలోకసుందరి యేమియు పలుకక మిన్నకుండ, విక్రమార్కుడును కొంతతడవు నట్లే కూర్చొనియుండి కారణంబులేక తా నెట్లామెను బలుకరింప వలయునా యని యోచించి కాలము వృధాయగుచున్నందున నేమియు దోచక, నచటి నోడకు వేలాడ దీయబడిన నొక పటములోనికి భేతాళు నావహింపజేసి, ఓపటరాజమా! రాజనందనకు మాటలు రావట. నాకు కాలక్షేపంబు గాకున్నయది. నీవైన నాకేదేని యొకకథను జెప్పి, శ్రీమను బాపు'మన నాపటముమనుష్యభాషను మాటాడ, రాజనందన నిర్జీవమగు పటము మాటాడుట కచ్చెరువంది, అది యేమిజెప్పునో వినగోరి గుతూహల చిత్తయై యుండ, నాపటము విక్రమార్కునకొక చక్కని కథను జెప్పెను. ఆకథను నీకు తరువాత సోపానంబు నందుగల విగ్రహంబు చెప్పగలను. నీ కన్దానివిన గుతూహలము గలదేని యో బోజసహి! నీపచటి కరుగుము" అని యది జెప్పినంత బోజమహిపతి విక్రమార్కునకు పటము జెప్పిన కథను గూడ విన గుతూహలుండయియుండు సోపానంబు నెక్కయచటనున్న విగ్రహంబు బోజున కిటులు చెప్పసాగెను.

—♦ 18వ ప్రతిమ చెప్పినకథ ♦—

“ఓ బోజసప్తపశేఖరా! నీవు కథా శ్రవణమునగుతూహలుండనై వచ్చితివిగాన, నా రేయు తిరిలోకసుందరి శయ్యాగారంబునగలపటము విక్రమార్కునకు జెప్పిన కథావిధానమును నేను నీకు జెప్పెద సానధానండునయి యాలకింపుము" అని పదునెనిమిదవ సోపాన విగ్రహంబు పటము విక్రమార్కునకు జెప్పినట్లు తాను బోజునకీ కథను చెప్ప నారంభించెను.

“దేవా! నన్ను నిర్జీవపదార్థముగా నెంచక, యొక కథను జెప్ప మంటివి గాన, నాకు దోచిన నొక యితీహాసంబును జెప్పుచున్నా నాల కింపుము.

చంద్రశేఖరుడనుభూతచంద్రనగరమును అతులితవైభోగమున బరికాలించు చుండియు, యతనికి పెక్కుభార్యలున్నరు, సంతానలేని గుండుచు, ననేకయజ్ఞయాగాది కృతుల నాచరించి కొంతకాలమున కు దైవాను గ్రహించున బెద్దభార్యకు నొక పుత్ర సంతానము గని పరమానంద భరితుండాయెను. ఆ కేడంత పదకొండవనాడు లేకలేక కలిగిన తన పుత్రునకు బాడితుల బలువుగ రావించి, చాతకాది కష్టలవా యించి, యసద్వస రూప శోభితుండైన యాశిశువునకు, కాంతిహాపుడ ను నామకరణము న్నామించెను ఆ బాలకుండును శుక్లవక్ష చంగుని భాతిదిగిన ప్రసర్థమానుడగుచు గ్రుచుముగా సర్వవిద్యల యాచును నారితేరినవాడై, క్రమముగానవ యావనాభిరామమూర్తి యగుపగునా రేడ్ల వాడైయ్యెను, అత చంద్రశేఖర నృపాలుడును ననకుసుమరు కుమారుడై షోడశకళాప్రపూర్ణుడగు తనచందరునకు దగిన కన్నులు గొనిరావలయునని ప్రయత్నించెను. కాని యెరును నీబాలకునికి దగిన కన్యగా నరామి నామహివతియైతి యా గోచ ననుసరించి, యొకనిపు ణుడైన చిత్రకారుని రావించి, తన పుత్రుని రూపపటము నొకదానిని వ్రాసి, మంత్రులలో నొకని కద్దానినిచ్చి, “నిపు దేశ దేశములకు వెదకి, కాంతిహాపున కెల్లనిధముల దగిన బాలిక మొదయిరగలదేమో విచారించి. పెండ్లినిర్ధరపరచిరమ్ము” అని చెప్పెను. ఓబోజభూపతి? తరువా తనేమిజరిగినదియు, నీకుముందున్న విగ్రహము చెప్పగలరు పోమ్ము” అని యా ప్రతిమ చెప్పగా బోజుం డలైయని ముందునకు నడువగా నందు న్న విగ్రహము వానికిట్లు చెప్పసాగెను.

—♦ 19వ వీరిమ చెప్పినకథ ♦—

“ఒభోజరాజా! రాజ్యజనసురించి, యామంతి శేఖరుండును సర్వ దేశములను గాలించి, తన రాజకుమారున కెల్లవిధముల దగిన కన్నీయ గా నరామి విసిగి వేసారి, చివర కిక ప్రయోజనములేదని యెంచి, నిజ పట్టణాభిముఖుడై జనును మార్గమున గొంత యలసటను దీర్చుకొన నెంచి, యొకసరోవరప్రాంతమున గల చెట్టునీడను డేరాలు వేయించి, అందు దనపరివారంబులతో విడిసి, కార్యసాఫల్యముజేసికొని రావగు కు బ్రభూజేనునునోయని మనంబున గుండుచు గూర్చొనియుండెను. ఆప్రదేశాబున కాడినంబుననే నెవరో మరియొక మూతి కూడ నచ్చి డేరాలు వేయించి బసచేసెను. అంత చూడ శేఖరుని మూతి యూహ తనమూతిని కామూజని ‘అయ్యా! తను రెవ్వరు? ఏకార్యమునకై యె డేగుచున్నాడు? అని సకారవంబున బ్రశ్నింప నాత డిట్లనియెను.

“అయ్యా! నేను మహేంద్రపురాధిపతియగు నింద్రసేనుని ప్రధా నిని. మాప్రభునకు లేక లేక యొక యువాధారా సౌందర్యరూపియగు కుమార్తె కలిగినది యామె ద్దరి క్రిమయుగా బెరిగిబెద్దయై ప్రపంచము నంగల నన్నివిద్యలలోను నారిలేని యాకన్నీయ కిపుమ పసిడికి దావి యబ్బిన భాతి యశావనాకురమైనది. ఆమెనుస్పృహించిన బ్రహ్మగు సహితము నామె సౌందర్యాది శుభలక్షణములను నర్థింపటకు దర ముగాను. ఆమె పేరు కాంతిరూపిణి మహాప్రజ్ఞావతి యగు నారాజ సుతచిత్రపటము గొని యెల్లదేశంబుల వరునికొరకు గాలించివై చితిని కాని యెందును నాయున్నులమిన్నకు దగిన వరుండే లభింపలేదు. ఇక చేయునది లేక నిస్పృహజెందినవాడనై నిజరాజధాని కరుగుచు మార్గ మున నిచట విశ్రాంతిగోరి బసజేసితి ఇదియె నావృత్తాంతము. దేవా! తను రెవ్వరు? ఎగుడి యేపనిమీద జనుచున్నాడు? అని యాహుతన మూతి చూడ శేఖరు మూతి నడుగ వత్తు తను యిరువుర కార్య

ములును నొక్కరీతినే నొక్క పోలికయే యగుట కాశ్చర్యము నంది, తన యావచ్చుత్రాంతమును వానికి జెప్పి, తన వద్దనున్న రాజకుమారుని చిత్రపటము నతనికిచ్చి యతని వద్దనున్న రాజకుమారి చిత్రపటమును దాను దీసికొని దిలకించెను. అనంతర మా రెండు పటాబులను నొకదాని పక్క మొకదానినుంచి మంత్రి లిరువురును జూచిరి. ఆరెండురూప పటంబులు నొకదానితో నొకటి సర్వవిధంబుల సమకూలంబుగానుండి, సృష్టికర్త వారిరువుర నంతకుముందె వివాహమొనర్చి యసంనిరము సృష్టించెనా యనున ట్లుండుటనుగని యా మంత్రి లిరువురును తమకార్యంబు లట్లప్రయత్నంబుగా కొనసాగించిన విభాతనువేసోళ్ళగొనియాడి, యా క్షణంబుననే ముహూర్తంబు నిశ్చయించి, శుభలేఖలను వ్రాయించి, యొకరి యొద్దగల చిత్రపటముల ముఁయొకరు గొని సంతసంబున నీ శుభవార్తను తమ ప్రభువుల కెరిగించిరి.

అనంతరంబు మంత్రులను నిర్దేశింపబడిన యా శుభ ముహూర్తముననే చంద్రశేఖర యంద్రసేను లిరువురును వియ్యంకులయి, 'కాంతిరూప కాంతిరూపిణులకు యంద్రపురిమున జేవేంద్ర భోగములతో వివాహ మొనర్చిరి. వివాహ సంతరంబు చంద్రసేనుడు తన కుమారునితోను, కోడలితోను, వియ్యంకుని యరుచుతి నొంది నిజరాజధానికి జనుదొచ్చెను. నాటినుండియు నవవశావస విలాసితులగు నా నూతన దంపతు లధికోల్లాసంబులతో క్షూద్రులను నొందారుల వేడబాదుక యిష్టభోగముల నందుచు, సువర్ణర మొక నిముషముగా కొంత కాలంబు గడిపిరి.

ఓరాజా! నాకు తెలిసిన దింతవరకె. తరువాయి వృత్తాంతమును వినగోరుదువేని, యిరువదవ ప్రతిమ నడుగుము" అని యచటి విగ్రహము చెప్పగా, భోజడట్లు జేసెను.

—♦ 20వ ప్రతిమ చెప్పినకథ ♦—

అంత, నిరువదన సోపానమునందున్న విగ్రహము బోజనకీ వ్ర
కారంబుగా జెప్ప నారంభించెను

అనంతర మొకనాటి రాత్రి, నాదంపతు లిరువురును నిండువెన్నె
లలో, చల్లని పిల్లవాయువులు విరజమ్ము నారుబయట పూలపాన్పుపై
సప్పటి వరకును వివిధరీతుల రతికేళింజేలి, మన్మథుని తీటనడంచి, డస్సి
యెడలు దెలియని మైకంబుతో నిమగ్నియైచుండిరి. అంత నా మనోజ్ఞ
మయిన యా పున్నమరేయిని కొందరు దేవాంగనలు గగనమార్గమున
యిష్టానుసారమున దిరుగుచు నిగ్గొకరినొకరు గాఢాలింగనంబు జేసికొని
మత్తైక్కి నిమగ్నియై కాంతిరూప, కాంతిరూపిణులగని, మనంబుననానం
దముగొన్నవారై, వానినిజూడ రివ్వున క్రొదకువచ్చి, యాపుష్పశయ్య
చెంత వ్రాలిరి. కాంతిరూపుని గని సంతనె చారి కన్నులు మిరుమిట్లు
గొల్పెను. అట్టి నవమన్మథా కారుండు తమ దేవతలలో సహితములేకుం
డుటను గని వారచ్చెరువంది, వానిని మోహించిరి. అట్టి యపురూప
సుందర పురుషునితో బోగింపని తమ జన్మలు నిర్ధృకములని యెంచి,
యెట్లయిన వానిని తమ దేవలోకమునకు గొనిపోయి వంతులు ప్రకార
ము వానితో దా మందరు సంగోగింపవలయునని నిశ్చయించి, యతని
భార్యకు తెలియకుండ నతనిని యా యపురస కన్నియలు గగనమార్గ
మున నెత్తుకొనిపోయి, దేవలోకంబు జొచ్చిరి.

“అయ్యో! యీ కథను నే నింతవరకు మాత్రమే యెరుంగుదు
ను. అనంతర మేమి జరిగినదియు నాకు తెలియదు” అని గోడనున్న ప
ట ముతటితో తన కథ ముగింప, విన్న తీర్థిలోకసుందరి అయ్యో! కాం
తిరూపుని విధ మనంతర మేమయినదియు జెప్పక నీ పట మూరకొను
చున్నదే! మిగతా కథ నెట్లు తెలుసుకొన వలయును? అని తన మనం
బున చింతించుచుండ, కపటవర్తక వేష భార్యకు విక్రమార్కుండా

పటము నుద్దేశించి, “ఓ పటరాజమా! నడుమను కథ నాపి, యాపయి నాకు రాదనుచుంటివి. పిమ్మట నేమి జరిగివదియు చెలిసికొన వలయు. నని మిక్కిలి యుత్సాహంబుగా నున్నయది. యింక చెప్పెడివా రెవరు ఎట్లు తెలియును? యని యడుగ విక్రమార్కునకా పట మిట్లనియెను.

“అయ్యా! దీని తరువాయి కథను జెప్పవా రిచట లేకపోలేకు మిగతా కథను వినవలయునన మీకంతగా యిచ్చగలదేని యారాజ కుమారిచీరచెరగుల నడుగుడు. అదియే మీకు తరువాయి కథను జెప్పగలవు. అని యూరకుండ భేతాభుడు త్రిలోకసుందరియొక్క చీరచెగుననావహించెను, పటము చెప్పిన మాటలకు రాజకుమార్తె సిగ్గుపడి, “ఓహో! ఇది కనుచిత్రముగానున్నదియే. పటములును మగువ లచెరుగులును ఐలుకుట యెన్నడైన వింటిమా! ఈవర్తకుం డెవడో న సాధ్యునివలెనున్నాడు. కానిమ్ము యెట్లయిన మిగతా కథనువినవలయు నునని యూరకుండ నంత వర్తకహాపభారిమగు విక్రమార్కురాజ కుమారి చీర నుద్భోధించి, “ఓరాజకుమారియొక్క చీర చెరుగా? నీవై నను మిగతా కథను పూర్తిచేసి నాకోర్కెను దీర్చుము అననాచీరచె రగు యీక్రింద కథను విక్రమార్కునకు జెప్పెను. “ఓబోజభూపాలా! నీవాకథను వినగోరితివేని ఇరువదొకట వసోపాన ప్రతిమకడకు బొమ్ము అనిచెప్ప గాబోజుడావిగ్రహము కడకుబోగానది యిట్లు చెప్పనారంభిం చెను.

—♦ 21వ ప్రతిమ చెప్పినకథ ♦—

“ఓబోజభూపాలదేవా! రాజకుమారి చీరచెగు విక్రమార్కున కు జెప్పిన తరువాయి కథను నీకు జెప్పుచున్నాను సాధనా నుండవై యాలకింపుము.

కాంతిరూపుని దమలోకమునకు గొనిపోయి, నాతనితో సురత

బోగములనందుచు దనివిదీర్చుకొనుచుండిరి. కాంతిహుపుడును చేయు నది లేక యటనే నాదేవకన్నియల కామముదీర్చుచు గాలము గడుపుచుండెను. అచట కాంతిహుపిణియు నామరునాటి యునియమున విధుని జాడదెలియక పరిపరివిధంబులవిచారించి, చెలులనడుగ వా రాతని స్మృతాంతము నామె మామగారికి జెప్పి, పతివియోగంబునకు మేరలేని దుఃఖమునందుండెను. చూదగిసేయకుచు యేకపుత్రవియోగంబును భరింపజాలక పలువురకు పలుతావులు బుఱిచెను. ఎరుకు గురూరుడు గానక పోవుటాకేసి, యాతడు రాజ్యశోగాబుల విషనాశి గునుచుండెను. కాంతిహుపిణియు విగతచిత్తయై నదా తరపాణివల్లభుని మనంబున దిలగుచు గాలబెల్లె గడపుచుండెను.

అనంతరము కాంతిహుపునిపోయిన దేవాంగన లుగరుచు నొకదో జేర అందు గొందరిట్లనిరి. 'అయ్యో! మనముక్క తప్పుకార్యము నాచరించితిమి. అగ్నిసాక్షిగ నీతనిని బరిణయమాడినమగునవానికొరకెంతయు గుడుడుడును. అంకులకు మనము చేయవలసినదేమన, ఆలలనామణిని గూడ నిచటికి దెచ్చి మనతో నొకదానిగాజేర్చి యామెకు గూడ మనతోపాటు వారముకొకి నోక్షిమోహనాగునితో సంభోగిండు వంతునిచునలెను. అట్లు చేయుకున్నచో మనలకు మహాపాతము జుట్టుకొనును.

అంతట మరొకొందరు. 'అట్లుగాదు. ఆమె నిచటికి దెచ్చిన మనలో క్షేచ్ఛుకొనిన యీకార్యమున కామగున సహింపదు. చురల నెట్లేని మోసపుచ్చి తనపతిని దోడ్కొనిపోగలదు. ఆమె యట్టి ప్రియిణురాలు అందులకు మన మీయెమ్మికాని నామె కడగు గొనిపోయి, యామెకు దెలిసి లేకుండజేసి, యపుక్షిత జామెతో రమించువల్లు చేయుడ" మన నీయేర్పాటున కెల్లరుచు సమ్మతించిరి.

అది మొదలు వారంబున కొక్కతూరి యాదేవాంగనలు సము

ద్రస్నానమున కరుచెందు సమయంబున కాంతిరూపుని తమతో దీసి
కొని వచ్చి, యాతని భార్యనద్ద విడచి, యామెకును, నామె పరిచారక
నకు దేహస్పృతిలేండకేసి, తిరుగ నాము స్నానానంతరము దేవలోక
ము బోవునపుడు వానిని గూడ దమతో దీసికొని పోవుచుండెడివారు
వారు స్నానమున కరిగినచు లోపల కాంతిరూపిణి, కాంతునితో దేవ
తల మహిమల మూటాడకుండినను, ముద్దులిడుట, యతిమక్కునను
కొగలించుట మొదలకు పనులతో కీడించుచుండెను. ఇట్లు సంతస
రము గడచిన యనంతరము కాంతిరూపిణి గర్భమును దాల్చెను. ఆమె
తాను గర్భమును దాల్చుట కచ్చేరువది, భీతిచే నన్యులకు జెప్పక
గొంతకాలము దాదియుంచెను. కాని కొన్నాళ్ల కీవిషయము చెలులకు
దెలియవారును, పోతుటీగ కయినను జోర నశ్యంబైన యాగాజాతః
పురంబునని దెల్లు జరిగినదని విభ్రాంతులై, తమకెట్టి మాటవచ్చిపోవు
నోయను భయంబున, వారీవృత్తాంతమును ప్రభున కెఱిగింప నతడును
మరింత యాశ్చర్యముం చెంది, నిజస్థితి దెల్పెను, ప్రజలు దన్ను
గర్హింతులను భయంబున సూలాలయిన కాంతిరూపిణిని ఘోరవిషంబుల
విడచిరా, సేవకుల కాజ్ఞాపించెను. వారును, నొక యర్ధరాత్రింబున
రాజాజ్ఞప్రకారంబు కాంతిరూపిణి నిమిరించు సమయమున నామెను
శయ్యాసహితగా గొనిపోయి యొక సోదారణ్యంబున విడచి నిర్దయులై
చనిరి.

“రాజా! నీకు తరువాయికథను ముందున్న బొమ్మచెప్పును నీ
వటకరుగము.” అని యావిగ్రహము చెప్పగా, భోజండుంత ఆవిగ్రహ
మునువీడి ముందుసోపానమునధిష్ఠింపగా, నచట విగ్రహమిట్లు చెప్ప
నారంభించెను.

—♦ 22వ ప్రతిమ చెప్పినకథ ♦—

“ఓ భోజ నృప శేఖరా! అనంతరము కాంతి రూపిణి మరికొంత తడవుచు మేల్కొంచి, లోకాపవాదంబునకు వెరచి తనమామగారె తన్నిట్టివర్తకములు గావించి, యుండున నిగ్రహించి, ఇక దాను జీవించుట నిష్ప్రయోజనంబని యెంచి, యాకారడవిలో నేడేని యొక కష్టమృగంబున కాహారముగా జని మృతినొంద నెంచి, యటసంచరించు ఘోర వ్యాఘ్రాది కూర్మమృగంబుల కెరురేగ నన్ని యామహంబు తివ్రతా శిరోమణి దనికి బోహలక బారిరోవుమాడెను. అంత నాసాధ్యుల లాను యిక చేయునని లెక యప్పటికి జంబోదయ మగుటచే దనకగుపించిన పోకబాటగుఱా కోరి గొంతమారులు నామి కొక వెలుగుకనుపించెను, అచట నెవ్వరేని యుండునను తలంపున గాంతి రూపిణి యానెలుగున్న దెనుకుగోచి మాడ నదియొక స్మశాన వాటికయై, యురొక శవము కట్టెల గాలుమాడెను. కాని యచ్చోట నెవ్వరును గానరారయిరి. తాను ప్రాణముల వీడుట కాకాష్టమొక మార్గముగా నెంచి, కాంతి రూపిణి భగవంతుని మనివలించును నాకాలుచున్న చితిపై కురుక సంసిద్ధురాలై యుండ నంతలో నొకవృక్షరాలు గోలుగోలున నేప్పుచు నాపీచుగు కాలుచున్న చోయిర కరుదెంచెను. ఏదయ్యమోధూతిమో యూరుద్రాహుని సంచరించును దయ్యహుని ప్రవచ్చినదని కాంతి రూపిణి తొలుత భయపడుచెను, అనంతరము దానెల్లయునను మరణింప నుటనిగదా! యనియు, యేరేతిని మరణించినను నొక్కటియేమియు నెంచి, యావృద్ధవనితి కెనుకుగా నిలుచుండెను, అంత వృద్ధరాలును కాష్టమున నురకబోవుచున్న కాంతిరూపిణి హస్తమునుబట్టుకొని, ‘అమ్మా! నీవెవ్వరవు? ఈయర్థరాత్రంబున నీకాలుచున్న కాష్టంబున బడియేల నిసుందరగాత్రమును నుసిగావింప జూచుచున్నావు? నీకాపురంబెద్ది? నీమనచ్చిన యాపదయెచ్చిది?’ యని యపగ నామూలబట్టి

యామె యావచ్చినది పిశాచముగాక మనుష్యస్త్రీయేయనియు, తనవలెనే నేదియోకారణంబుననాకాంతారంబుచకువచ్చియుండుననియు నెంచి భీతినినీడి, కాంతిరూపిణి దా నెవ్వరైనదియు, తానచటికి వచ్చిన కారణంబును మొదలుగా గలసర్వ వృత్తాంతమును ధైర్యముతో నామునుసలి దానికి జెప్పి మరియు “అవ్వా! ఇదియె నావృత్తాంతము నీవెవ్వతెవు? నావలె నీకును నెట్టిమూపదవాటిల్లనిటకరుదెంచితివి” యని తన దుఃఖమును గొంతి దిగ మింగి యడిగెను. కాంతిరూపిణి దీని చరిత్రకాముసలిది మిగుల విచారించి, ‘తల్లీ! ఎట్టికష్టముల పాలయితివమ్మా దైవసంఘటనము నెవ్వరెరుంగ జాలరుకదా! గాజకుమారిత్వవై మెల్లభోగములన నుభవింప వలసినదానవు నీవె యిట్లు యిడుములుగగుచుచుండ, యికమాబోటి సామాన్య మాటలయడువలయునా? అయినను నడిగితివిగాన చెప్పుచుంటిని ‘నేనీపట్టణముననుండు మదవతియనువేశ్యను. ఇప్పుడేదితిలో గట్టెలు గాలుచున్నది నాకూతురు ఈమె దప్పునాకు వేరు సంతానములేదు. కొలది దినంబులనుండియు నీమె రోగగ్రస్తయై నేమరుగణింప, నాబంధుగులీమనట్లు చిత్తిపైబెట్టి జనినారు. పుత్రికా వాత్సల్యంబున దుఃఖముండబట్టక నొక్కసారి యీచిత్తియైనను జూచి పోదలచి యేడ్చుచు నిటకరుదెంచితిని. మృతులైన వాకితయేడ్చిన వారు మరలి వత్తురా? అమ్మా! గొప్పవారి బిడ్డవైన నీవు కష్టముల పాలయితివి, నేను చెప్పినదేమన యిప్పుడు నామోటనన్ని మాగృహంబున యుండుము. నీకే గౌరవయు లేకుండ, నీవుమాయుట నుంటివను రహస్యము నెవరికిని దెలియకుండ గాపాడెదను. నిన్నేయిక నాపుత్రికగా భావించి కొంతదుఃఖమునైన దిగమింగెద” అని పలికిన వృద్ధురాలి మాటలకు గాంతిరూపిణి యప్పటికి దనకంతకంటెచు గత్యంతము లేదని వృద్ధవేశ్యతో నామె గృహంబున కరుగుచు, అవ్వాడే యూరు? అని ప్రశ్నింప నావృద్ధురాలు, ‘అమ్మా! ఏనగరంబున నీవు

సకలయశ్వత్థముల నందితివో యేరాజు నిన్న విపినంబులకు బంపెనో యట్టి చంద్రశేఖర మహీ పాబుడేలు చంద్ర) నగరమే యిది ఇదిరా త్రిపుటయై మరియు నిది మహార్య నుగుట చే నీ కేమియు దెలియుట లేదని జెప్పి యావృద్ధ వేశ్య కాంతిరూపిణిని తన గృహమునకుగొని పోయెను.

“ఓ భోజ మహీపాలా! ముందు కథ నాకు తెలియదు. పలు విగ్రహము నడుగుము.” అని యా విగ్రహము చెప్పగా భోజుడట్లు చేసెను. అంతట యా విగ్రహము భోజునకిట్లు చెప్పదొడగెను.

—♦ 23వ పత్రిమ చెప్పినకథ ♦—

“అట్లు కొన్ని దినములు గడచిన యనంతరమా వృద్ధవేశ్యకు నపురూప రూపవిలాసినియగు కాంతిరూపిణీ మూలాబున నధికధనమునా జ్ఞింప వలయున నెడి కోర్కె జనింప, యప్పటి కామె గర్భవతియైయుండుటనుగని, ప్రసవకాలమునకై యెరురుజూచు చుండెను. ఈలోపున నా వృద్ధురాలు మంత్రసానిని బిలచి, కాంతిరూపిణికి యామె శిశువు జన్మించిన సంతోషమే యనియు, మగశిశువు జన్మించినచో తల్లికి తెలియకుండ వధించి, యా తావున నొక కర్రబొమ్మ నుంచి మదియే కాంతిరూపిణికి జన్మించిన సంతాన మని చాటునట్లు జెప్పెను. అంతట నొక సుభముహూర్తమున గాంతిమణికి సర్వాంగ సుందరుడగు నొక మగశిశువు జన్మింప, సానిచెప్పిన తెరంగు నామంత్రసాని కాంతిరూపిణి కండ్లకు గంతలుకట్టి యాశిశువు నపహరించి, యచ్చోటనొక కర్రబొమ్మనుంచి, మదియే జన్మించినదని కాంతిరూపిణి జెప్పెను. తనకు గలిగిన నన్నిమరదృష్టములకు వలెనే నదియు నొక మరదృష్టము కాబోలునని కాంతిరూపిణి చింతించి మనమున పలువిధముల కుండెను.

అనంతరంబు మంత్రీసాని యా శిశువును దోడ్కొనిపోయి, పురబాహ్య ప్రదేశమునగల యొక యరణ్యంబు ప్రవేశించి, యాతేశ్వరాసిని గడతేర్పుటకు చేతులురాక, వాని నచట యొక పుట్టమారువిడచి చనియెను. అయ్యా! నేనా కథ సంతవరకె యెఱుఁగునును. తరువాయి కథను వినగోరెదవేని యీ రాజ కుమార్తె యొక్క సిగలోని పూవుల నడుగుము' అని తా నెరింగిన సంతవరకె యని యురకుండెను. అంతట రాజకుమారి యెన్నడు నెరుగని చీర మాట్లాడు చుండుటకు గారణంబువర్తకుడేయనియెంచి, యతఁడొక వర్తకమాత్రుడై గాక, మహాగుణసంపన్నుం డెవఁడోయని యెరిగి తన సిగపూవు చెప్పబోవు తరువాయి కథనుగూడ వినవలయునని, కుతూహల చిత్తయైయుండెను.

‘ఓ భోజరాజా! తరువాయి కథను ముందున్న సోపాన విగ్రహము నడుగుము. అది నీకు చెప్పగలదు’ అని ఆ విగ్రహము చెప్పగా, భోజరాజు ముందున్న విగ్రహము కడకు పోగా, నది యిట్లు చెప్ప నారంభించెను.

—♦ 24వ ప్రతిమ చెప్పినకథ ♦—

విక్రమార్కుండు రాజకుమారి సిగలో నడగియున్న పూవును ద్వేషించి, ఓ రాజకుమారి సిగలోని పూవా? మిగతా కథను నీవు పూర్తిగావించి మదీయ యీశ్వరంబును నెరవేర్చుము” అన త్రిలోకసుందరి సిగలోని పువ్వువూ క్రింది తరువాయి కథను జెప్ప మొనరించెను.

‘మంత్రీసాని యావిడ్డ నట్లు పుట్టచెంత బారవైచి పోయిన గొంతసేపటి కొక మహాసర్ప మొంటి యాల్పట్టబోనుంది యరుదెంచి, తనవిశాలమైన పడగను విప్పి, యాశిశువు శిరమునబట్టి యతనికొడతాకకుండ గాపాడుచుండెను. ఆ పుట్టకు దరినే యున్న దేవాలయములోని నాగదేవుని దివ్యశక్తివలన నాబాలకున కాకలిదప్పలు లేకుండెను. అంత

నారాత్రి యానాగసర్వము చూచిశ్రేభరునకు స్వప్నమున గనుపించి తన దేవాలయముచేత నొక మహాహవమాతుడను నొకమగశిశువు పడియుండెననియు, వాని నతడు దెచ్చి పెంచుకొనియెడల గొప్ప శుభములు చేరగలవనియు, జెప్పి యాతగ్ధానమయ్యెను. ఆమరునాడుచూచిద్రాశ్రేభర వృషతియు పరమానందమున నాగుసర్పము జెప్పిన చొప్పున నాదేవాలయ ప్రదేశమున కరిగి, యాశిశువును గని యాశ్చర్య చకితుడై, వానిగొని తెచ్చి, తన భార్యకిచ్చి నతిగారమున పెంచుకొనుచుండెను. చూచిశ్రేభరుడా బాలకునకు విక్రమసేనుడను నామమున వాని నన్నివిధ్యలయందును బ్రవీణుజేసెను. ఆ బాలకుండె తన ముంతరము రాజ్యచాల నార్హుడని యెంచి యత డాతనిని గని యానంద పరవశుడగుచుండెను. క్రమముగా విక్రమసేను డిరువది వత్సరముల నవహావనుండయి యెల్ల ప్రజలకును గన్నుల పండువ నొనర్చుచు, సర్వజనుల పొగడ్తల నందుచుండెను.

అత విక్రమసేను డొకనాడు పురము నంతయు జూడకొరి తన మిత్రులతో నరదంబు నెక్కి రాజవీధులలో జనుచుండ, మెడలపయిగుండియు, మిద్దెలపయి నుండియు స్త్రీలు, పురుషులు, బాలురు, వృద్ధులు వారు వీరనక యెల్లరును పురవీధుల జను విక్రమసేనుని నుత్సాహమున నేత్రానందముగా జూచుచుండిరి. అతడు కొన్ని వీధుల దిరిగిన యనంతరంబు వేశ్య వాకిటగుండా జనుచుండ, నెల్లరతోబాటు కాంతిరూపిణియు, వృద్ధవేశ్యయు గూడ తమ చాకిట నిలచి విక్రమసేనుండు తమ పరివారమునొ జనుచుండ జూచుమాడిరి. సర్వాంగసుందర నవమోహనాంగియు, ససహనలావణ్య విలాసినియు నగు యాలలనామణిగాంచి నంతనే విక్రమసేను డామె యందు మోహము గొన్నవాడయి, యామె యొక వేశ్యగా నెరిగి, మెటనే తన సేవకుని ద్వారా నాటి రేయితా నామె యింట గడప నిశ్చయించు కొన్నట్లును, నామె కోరిన ధన

ము నిచ్చునట్లును వర్తమానము సంప, నాపరిచారకుండును వృద్ధ వేశ్య యగు మదనతిని గలుసుకొని గాజకుమారుని సందేశము నరిగింప, దా వృద్ధ పరమానందమున సంకుల కంగీకరించి, యారాత్రి విక్రమ సేనునకా సేవకునిచే నాహ్వానము సంపెను. “అంతవరకును కథ చెప్పిన యావిగ్రహము భోజరాజును ముందుసోపానము నెక్కుమన నతడట్లు చేసెను.

—♦ 25వ పత్రిమ చెప్పిన కథ

అంతట ఆసోపానము సంకున్న విగ్రహము భోజన కిట్లు చెప్పు నారంభించెను.

“అనావి సూర్యాస్తయిసమయంబున విక్రమసేనుడు మజ్జన భోజనాదికృత్యముల నెరవేర్చుకొని వలయుధనమున వెంటగొని, సర్వా లంకారభూషితుడై తానానాడు గనిన మోహనాంగియును వేశ్యకు బొందగోరి చనియెను. ఆవేశ్యయింటిముంగటి నొక గోవు తనవత్సతో బయలు తొందరపాటున జనుచున్న విక్రమసేనుడా గోవుతో కన్పరా క్కెను. అంతనది విక్రమసేనుని పదఘట్టనమునకు మిగుల బాధజెంది నదైతన లేగతో నిట్లు చెప్పకొనెను.

“వత్సా! చూచితివా! నరుల పొగరుబోతుతనము! నిజమీతను గలియబోవుచున్న నీకామాంధునకు నన్ను దొక్కుకూడదను యిగిత జ్ఞానమెట్లుండును? అబ్బా! ఎంతబాధను గలిగించినాడు! కానిమ్ము అతడు తనపాపంబును దానే యనుభవించును.

జంతుభాషను నేర్చియుండిన విక్రమసేనుడాగోవు పలికిన పలు కులకు మిగుల సచ్చెరు వంది, ఏమీనేను నాతల్లిని గలియ జను చుటినా? నేనుక్షీడింపగోరునది వేశ్యకాదా! ఇందేదియో బరమరహస్యముండి తీరవలయును. గో వాక్యములు పొల్లుగానేరవు. కానిమ్ము

శత్రుకాగమానుడనై మెలాగి యిందలి రహస్యమును దెలిసికొందును గాని యని వేద్యగృహములోనికి జనియెను. అంత ముదవతి వానికి దగిన మర్యాద నొనర్చి, నాతని కొరకమర్చియున్న ప్రత్యేకశయ్యా గృహమునకు వాని జేర్చి, యనంతరము కాంతిహూపిణి కడకువచ్చి, నేటి లో మనదరిద్రము తీరిపోయినది. విక్రమసేనుడు నీపొందును గూడ వచ్చియున్నాడు. అత డతికథనకాలి నివతిత్వరితంబున నలంకరించుకొని శయ్యాగారమునకు జని, తగు విధమున జరించి, వానిని సంతోషపెట్టుము, అని పలికిన వృద్ధ వేద్య పలుకులు కాంతిహూపిణి చెవులకు మును కులవలెనాట, నామె వృద్ధరాలితో.

“అమ్మా! ఇదేటి దుర్బుద్ధి నేను కులాంగనను గాని కులటను గాను నీవించుకొరకా నన్నిన్నినాళ్లును బోషించితివి? ఈసంగతిని నాకు దొలుతనే జెప్పియుండిననే నిచటికి రాక నాకర్మమున గేను బోయియుండు దానను కదా. ఆశ్రమమిచ్చి యావరొతుననిన వచ్చితిని. గాని యిట్టి పనుపువృత్తికి బోత్సహించుననిన వత్తునా? నాప్రాణముననైన విడుతును గాని శీలమును మాత్రము విడకాలను. నాయుడు దయ యూచి, నీచెమ తలుపుల నిక మూయు. అనియెను. అంత నావృద్ధ వేద్య కన్నులెర్రజేసి, “అయ్యో! ఎంత ఘోరము! ఓరీ పాపాత్ముగాలా! నాకొంపకు దీయవలించితివా? నాకు రానున్న ధనమును పాపజేసెదనా? నీవు నా యిష్టసంకల్పము నకమియ్యవలె నమృతముతో నిత నరకు నీసంగతిని నీకు జెప్పలేదు. ఇప్పుడు రాజకుమారుని యాహ్వానించి, తిరస్కరించిన మునతలుపోవా? ఇక మాట్లాడక వెంటనే జనుమని నిర్బంధింపు కాంతిహూపిణి తన నిస్సహాయతను దలపోసి విలపించుచు వృద్ధరాలి మాటలవినందున నావేద్య తన, పరిచ్ఛాదికముదే గాంతి హూపిణిని రాజకుమారుండును శయ్యాగారంబున బలివిత్తదోయించి, తలుపులు బిగియించెను.

“ఓభోజభూపాలా! సిగపూవు చెప్పిన కథను నేనింతవరకే వింటిని గానతరువాయి కథ నాకు తెలియదు. దానిని గూడ విచారించుంటి వేని ఇరుదారవ సోపాన విగ్రహము నీకాకథను చెప్పగలదు పొమ్ము. అని ఆసోపాన విగ్రహము తనకథను అసూతముగా వినున బోడొను తరువాయిని విచారించుము సోపానమునెక్క అందలి విగ్రహము భోజనకు తరువాయి కథ నిట్లు చెప్పెను.

—♦ 26వ ప్రతిమచెప్పికథ ♦—

“ఓభోజరాజా! రాజకుమారి సిగపూవు వర్తకవేషధారియైన విక్రమార్కున కాకథను తిరుగ నిట్లు చెప్పవొడంగెను.

అత గాంతిరూపిని మహామఖంబున దవపాతివత్సముగాపాడుమని భగవంతుని మనంబున బార్ధిరించి, యదాశిశయ్యపై కూర్చున్న రాజకుమారుని గన్నెత్తి గూడనాతనియూ దానుమ్మకు బుత్తివాత్సల్యము జనించెను. అపుడామె స్థనంబులనుండి చిమ్మని గోలెనుండి చిమ్మని తెరంగుపాలు చిమ్మ విక్రమసేనుని దేహంబును ముఖమును దడిపిస్తె చెను కామోదోకమున వచ్చియున్న నా రాజకుమారున కాయవతియును మాతృభావముదయింపనాతడాసాధ్వీకి ననుస్కరించి నంటనే యాతావురు వీడిపోయ గోమాత చెప్పిన వాక్యములను తనకు జరిగిన కార్యమును నొకటిగా యగుటకు మనంబున నచ్చెగువది యాకారణంబును తాచెలిసికొనవలయునని నిశ్చయించెను కాని దాని కారణము నరయలేక యానాడు చింతాకాగ్రతుడై యేరితోను మాగాడక శయనింప చంద్రశేఖరుండు వాని పరిసిద్ధికి మనంబున దిగులంది వాని కడ కేగి కుమార్తా! నేడేలకో నీవు వికలచిత్తుడవైయున్నట్లు దోచుచున్నది అందులకు గారణమేమియో జెప్పిన నెంటనే తన్ని వారణోపాయంబు నాలోచించెద నన విక్రమసేనుడంత మహాప్రభో యిన్ని నాశ్చర్యుండి

యు తమరు నన్న బెంచి పెద్దవానినిగ జేసితిరి. దానంజేసి మీరే తల్లిదండ్రులని యింత వరకును భావించితిని. కాని, నే చొక్క కాకగా ముస నాజీవితంబునుగురించి నాకనుచూసముతట్టినది. తమరునాజన్మపు త్రాంతాబును నాకెరిగించి నాసూత్రయాబును బాపవేడెదనని చంద్రశేఖరుడు వానితో నాతడు తనకు నాగసర్పంబు కలలోగనుపించిన విషయమును తన నిజమిటు డెటకో వెడలిపోయిన సంగతియు సంత తన పోవలు గర్భవంకాగా నామెను యగణ్యంబుల విడచిన తన మావర్ష్యత్రాంతాబును వాని కెరిగించి యతడు తనకు నా గుడివద్ద నొక పుట్టుచోత దొరకిన కన సంతయు చెప్పి యంతకంటె తన కితరమేమియు తెలియదని చెప్పెను.

అత విక్రమ సీమండు 'అయ్యా' మని గానియు . మదనవతి యను వేశ్య యింట్ల నున్న త్రిలోక సుందర యగు యువతీలలామ న డిగిన నాజీవిత రహస్యము తెలియగలదని నాకు దోచుచున్నది. తను రామయ రావించి మడుగుల తప్పుచుం వెంటనే రాజు తన పరిచారకుల బాపి, మదనవతిని, నామె యింటనున్న మణిమొక సుందరాగిని రావిప మదనవతి గడగడ వడకుచు పభ్రువునకు నమస్కరించి నిలుచుండెను. అత చంద్రశేఖరుణా వేశ్య నిట్లు పోషించెను.

“ఓసీ! సీతోనున్న యీ సుందరి యెవ్వరు? ఈమె నీ కుమార్తెయేనా? లేక యాప్తబాగుపురాలా? ఈమె చరిత్ర నున్న మున్నట్లు తెలుపుము. లేకున్న దాడితునన నా వృష్టరాలు భయకంఠిత గాత్రమై రాజు తనకు సేవ్యము దెలిసి యుండియె నన్నిట్లు పశ్చింనుచున్నాడనుకొని, తన కుమరిత ముణిగుటయు, తాను చికికడ కరుగుటయు, సచట సీమందా కాష్టముపై పడబోవుచూడ దాను తనయింటికి వీనుకొని వచ్చుటయు నామెకు మగళిగువు జన్మించుటయు, దానాళిగువును మంత్రసానిచే చూపించినసంగతి, మొదలగు సకల విషయముల లోను

నొక్కటియు బొట్టు లేకుండ జెప్పెను. పిమ్మట రాజుకాంతిహామిశిరాం
చి తల్లి! నీ వెవ్వరచు? అట్టి రాత్రాబునట్లు వహ్నిలో బడ నేల యున్నదియు
కలిగినచో, నర్వనృత్తాతమును మా కెరిగియును అని నాతిహామిశి
మహాగుఃఖంబుతోగన్నులనీరుగాప్పుచు, దంపతిభామలయొక్కయునా
రు పాలియు పట్టాము యొక్కయు నామమును నెరిగించి, తమ పి
వాహమైన దాది, నాటి చరకు జరిగిన సర్వనృత్తాతమును వారి కెరి
గింప, విక్రమసేయును గాజుతో నిల్లబడియును దేవా! మీరు పెరిగించి క్క
యొక్క వృత్తాతము చాలచరకు చెల్లిరచి. ఇది నొక్క సూడే గాము
మాత్రము కలను అదేను, మనకా కారు గారి గాము
బిడ్డకేమి గావించినదియు కలిసికొనవలయును అతవాను మాత్ర
సానిని రావించి ఓరీ! నీవానా పుష్పరాగి ముక్తచరుసరి ని మూలకు
వురు గొదిపోయి చచ్చి పిరికా? లేక మనకు వెలికినో నిజము పూర్వ
మన నది ముల్లు వెప్పెరుల మృగారా! అట్లాగే పిమ్మట నేకాంతరణ్యము
నకు గొని, చాద్రబిబమునాటి ముగ్గువాని జూల్లును కీతులరా
క చుచట నున్న యొక పుట్టచర్చిని పిచ్చిని అని మాత్ర సాని చెప్పిన
నాత్ర పిక్కిను సేయంగిల్లబడియును. దేవా! మరలయే సూడేనాము. మీరు
చెప్పిన శిశువును, ఈమత్ర సాని మూల్లుచర్చ వికవిక శిశువు యొక్క
స్థలో గానో, మన మల్లరము ముప్పునె సూడే గాల మమున కరిగి మా
శక్తినికా ధి చిశెలునుకొనవలసియున్నది అంతరమువారెల్లరునునాయ
రణ్యమునాగల నాగునిదేవాలయమున కరిగి యెట్లునగు మొక్కువంత
నాత్రకు వారలకు బ్రత్యక్ష బై యెల్లరును విరుచు ప నిట్లుజేలి కను.

“ఓరాజా! ఈవిక్రమసేయును సకుమారుని కొరుకు. ఈకాంతి
హామిశి పిక్కిలలు ఈమెమహావతి తేజరవాస్యము నేరుంగ లేక, ప్రభాసనా
దంబునకు వెరచి, మూహిగ్నిని మెనంతనే కాల్గిపె యిన్నాపు సకు
మారుడిప్పుడు దేవలోకంబున నేహంగనలముద్రి సుఖ మైయున్నాడు. పి

కుమారునివలనే నీసుందరానికి జూలుకలిగినది. ఈమెయు దావంతయు దోషములేదు. ఉత్తమముల్లాలన నీమనోజ్ఞులు. విక్రమసేనుడు కాంతి రూపిణికి నిజతనయుడు నీకు మరుమడు. ఇప్పుడు సాక్ష్యరత్నమైన నీ కాంతిరూపిణి భక్తితో నా దేవాలయల బాంధ్వింబనచోదనపతిని దాను బడయగలను అని చెప్పినాగుం డంతర్ధానా బయ్యెను.

“ఓ భోజరాజా! తరువాయి వృత్తాంతము నాకు తెలియకు. ఇరువదేమవ వ్రతమునకును మనియూ విక్రమాము చెప్పుగా భోజరాజుగా వినిచెను. అంతటనా విక్రమాము వానికిచ్చి చెప్పుచున్నది.

—♦ 27వ ప్రక్రియ చెప్పినకథ ♦—

“భోజా! అట్లకాంతి హాసిత తనతల్లిమని యెరిగి అంతట విక్రమసేనుడామె పాదంబులకు సమస్కరించి, మాతాన జనితంబులైనదన నేనంబులన్నిటిని మన్నిపునుని జననివేడెను. అంత గాంతి రూపిణియు కుమారుని నాత్మల్యము జూచి, యనంతరాదు నాగు దేవుజానతిచ్చి నచోప్పున సతీభక్తితో దిన కొరకు దేవాలయల బాంధ్వింబ వారాను భక్తికిమెచ్చి వ్రతక్షాత్రమును నామికిచ్చి వారి నాశీర్వదించి జరిరి. అంత గాంతిహాసాను భార్యకు కంగలించి తన్ను దేవాలయమునానిచో యినది మొదలు నాటినును జరిగిన వృత్తాంతము నొంకొరులు చెప్పు కొని విచారమును మరచిరి అంతికాంతి హాస పుత్రుని గొల్లించి తండ్రికి సమస్కరించి తన మూరవ్యస్తా తమును వారికెరిగించి యూహ దమును నుండెను. అనంతర మొక్క సుధము హూర్తంబున కాంతిహాసకు రాజపట్టాంబు గట్టి గన్నులపూసెను నానందించి మరికొంత కాలమునకు తపో వనముల కరిగెను. అనంతరము కాంతి హాసము చాల కాలము భార్య సుతులతో గూడి రాజ్యపాలన మొనర్చెను. ఓ విక్రమార్కు మహివల్లభా! కథ పూరియైనది. భూపాలుండవగు ని

చూటలు దోసిపుచ్చలేక దోచిన రీతిని కథ చెప్పితి. తప్పులున్న యెడల మన్నింపుము' అని యా పుష్పము తన కథను ముగించినది.

అంతట రాజకుమారి యీ వర్తక వేషధారి విక్రమార్కు మహీ-
చల్లభూషని యెరిగి, యాశ్చర్యా నందంబుల నాతని, పాదంబులకు
చమస్కరించి, 'ఓ రాజకుల చందమా! మారువేషమున నున్నదియు
లగుర్తింపజాలక యెన్నియో యపరాధంబుల నొనర్చినాను. వాటినిన్ని
టిని మన్నించి నన్ను చేపట్టి గోరుమన్నాను" అని సవినయముగా బాగు
క విక్రమార్కుడు త్రిలోకసుందరిగాంచి, యాచందంబుల "తరుణీమతీ
నీవొనరించిన తప్పిద మెద్దియును లేకు. నీవివేకియును చిత్తవృత్తిని దెలి
సికొన నలయునని యట్టి మారువేషమున వచ్చితిని. అని తాను తనపు
రము విడిచినచ్చినది మొదలారవరకును జరిగిన సంగతంతయు నామ
కెఱిగించెను. వెంటనే త్రిలోకసుందరి యావత్తు సంగతియును తుండీ) కె
రింగింప నాత డమితానందంబుల నా మరునాడె తన సుతరు విక్రమా
ర్కునకిచ్చి మహావైభవమున వివాహ మొనరించెను. విక్రమార్కుడచ
ట నొకవారము రోజులుండి, యంతవరకును బ్రాహ్మణ సుతుని సంగ
క్షీచుచుండిన సత్యాధికారిని రావించి, వానిని తగురీతి సత్కరించియూ
బ్రాహ్మణ బాలకునితోడను, భార్యయగు త్రిలోకసు దానితోడనుమా
మగారి యనుజ్ఞనంది నిజ రాజధానియగు నుజ్జయిని పురము చేరుకొని
యెను. ఆ విక్రమార్కుండు భట్టీ మొదలయగు పరివారముగో దాని
ల్లు విడిచినది మొదలు నాటివరకును జరిగిన మూరత్తు సంగతియును
నెరింగించి, పుత్రుని సముదాయమున గోల్పోయిన విపుని రావించి, తన
తో దోడ్పొనివచ్చిన బాలకుని తాక్షికి వప్పగింప, నా విపుని పర
మాచందంబుల విక్రమారుని సాహసంబును గొనియాడి నిజసుతునితో
యరిగెను. విక్రమార్కుండు తిరుగ భట్టితోగూడి సంసారసుఖము నను
భవించుచుండెను.

ఓ భోజభూపాలా! వింటివా? విక్రమార్కుని సాహస వితరణాది గుణములు. అట్టి లక్షణములలో కొన్నియును నీ కడ నుండినచో యతని సింహాసనంబు నధిష్టించుము. లేనిచో వెంటనే వెనుకకు మరలి పొమ్ము.

అని యాసోపాస విగ్రహంబు జెప్ప విక్రమార్కుండు యత్నాని పలుకులకు యెగురాడ జాలక యాక్షణాదే వెనుకకు మరలి, నిజసాధమునకు ననెను.

—♦ 28వ పత్రిమ చెప్పినకథ ♦—

మరియొక సుభమునానాచుండ భోజరాజు సింహాసనము నధిష్టించి కుమారులు 7 లవాడై చురువెద, యిరువైదిరిన సోపానమునందొన్న పత్రిమ నానిని వారిని, “ఓ భోజరాజా! విక్రమార్కునియొద్దగల సాహసవితరణాది గుణములు నీకడ లేవు. గాని నీని సింహాసనంబు నధిష్టించ నవచ్చు. ఇప్పు. నలయుచేని ఆ కుమారులు రాజ్యమే లిన కాలంబులో నాత డొక్కఁడైన సాహస వృత్తాంతము నొక్క దానిని నీ కెరింగి, చెడ నాలకింపుము” అని భోజరాజు వృత్తాంతాలును చెప్పుమని యా పత్రిమను కోర, అది యిట్లు జెప్పుచుండు.

“విక్రమార్కుని పురోహితుని కుమారుడగు కమలా కిశం డనువాడు విద్యయా వాక్తి జేసివచ్చి నామ తగులుగా దిరుగుచు డబ్బునల్లెలకును చానిని గట్టించునుండి. తండ్రి వాటిని సహించలేక యొక్క నామ భార్యతో ‘తనీవీ’ మనవాని సోమంతము మనకు సూడ నపత్రిప్త దెచ్చుచున్నది. డొంగియులకు నిజములును, భూసుగులకు విద్యయు, ఎర్రకులకు శాంతియును, స్త్రీలకు సిగ్గును సహజాలంకారములు. విద్యాగ్రంథములేని మన కుమారు డొక్కఁడు లేకున్నచు నొకటియే యని జింతించి పుత్రుని బిలిచి, విద్య నభ్యసించువరకును గుమ్ముముతా

క్కవలదని శతినంబుగ జెప్పి నిజసుతుని కట్టుకుడ్డలతో నవల నంపెను. అంత నాబ్రాహ్మణ పుత్రుండును దేశదేశంబులు తిరిగి యొకపల్లెగ్రామము జేరి యట నొక విప్రుని యింట జేరి, ఆ యింటి యజమాని జెప్పు కార్యంబులనెల్ల జేయుచు వారు పెట్టినదానిని గుడుచుచు కాలంబుగడుపుచుండెను. ఇట్లు కొన్ని సంవత్సరంబులు గడచిన యనంతరమా విప్రుడు కమలాకరుని యెడల దయగలవాడై, తాను మహాశక్తి సుపన్నుడుగాన కమలాకరుని నాలుకపై కొన్ని బీజాక్షరంబులు వ్రాసెను. అంత నతడు మహాపండితుడై తలిదండ్రుల జూడవలయుననెడి కొరికకొనుజ్జయినీపురమునకు పయనమై మార్గమధ్యంబునగల పుణ్యక్షేత్రంబులనెల్ల తిలకించుచు, కాంచీపురము జేరెను. అచట యేకామ్రినాథస్వామిని సేవించి జనుచుండ నా గ్రామంబున నతడొక వేశ్యకాంతను దారసిత్రెను. అతడొక సౌందర్యాతి శయములగని మోహించి, యానసీపంబుచున్న మరియొక కామిను స్త్రీజూపె యామె సంగతంతయు జెప్పుమని చుడుగగా నామె కమలాకరుని కిట్లనియెను. “అయ్యా! యామె యీగ్రామంబునగల యొక వేశ్యకాంత. సృత్యగీత సాహిత్యాది సర్వవిద్యలయందును నారితేరిన చేయి. సరసులనందర నానందార్థి నోలలాడింప గల సమర్థురాలు. కాని యేమిలాభము ఈమె సౌందర్యంబును మెచ్చియూ మెచ్చిండుగోరి యిప్పటివర కగిగివారెవరును బ్రతికి మరల రాలేదు. అందువలన కారణ మేమందువేని, యామె రజస్వల నయిన నాటనుండియు నొక రక్కసుండిమె నానమోచి, యామె పొమ్మోరియగివారి నందరను హతుల జేయుచున్నాడు. అట్టివారాక్షసుని మూలముననీమె యశావస మాతయు నిట్లే చుడనిగ గావన వెన్నెల యగుచున్నది.” అని యా స్త్రీపలికిన వేశ్య వృత్తాంతంబును వినిన కమలాకరుడు భీతిల్లి యా వేశ్యను గవయు కోర్కెను వీడి తిరుగ తన ప్రయాణంబు సాగించి కొన్నాళ్ళకు యుజ్జయినీపురముజేరి తలిదండ్రుల గలనుకొనెను.

“ఓ బోజరాజా! మిగిలిన కథను నీకు ముందున్న విగ్రహము చెప్పగలను. నీ వటకు బొమ్ము” అని యా ప్రతిమ చెప్పగా బోజ డబ్బు చేయ, ఆ విగ్రహము తిరుగ బోజునక్కిలు చెప్పసాగెను.

—♦ 29వ ప్రతిమచెప్పినకథ ♦—

“ఓబోజరాజా! మహాపండితుడై, అరుదెంచినవానిని తలి దంపతులు కౌరవించి, యతనిని విక్రమార్కునియొద్దకు గొనిపోయి, బరీక్షింపుమనిరి. అత విక్రమార్కుడు కమలాకరుని బరీక్షించి, వానికి తగిన బహుచతుల నొసంగిన సుఖశరణులు ‘వత్సా’ సేపు విద్యాస్థుడై నేగేయే నేతముల జూచినావు? ఏయే పుణ్యశకుల గృంథితివి? అగుగల విచిత్రము లేమయిన నున్న జెప్పు’మన కమలాకరుడు తన మార్గ పుత్తాంత మంతయు జెప్పి యనంతర నిట్లనియెను. ‘పరీక్షా! కాంచీ పురమున నొక వేద్యుగలకు. ఆమె సౌందర్యంబునకు దేవాగనలు సహితము సరిరారు. ఆ సుందరానిని గవయగోరి చనిన పురుషులెల్లరుహతులగుచుండిరి. ఆమె పుష్పవతియును నాటియుండియు యొక బ్రహ్మరాక్షసుడామె నావహించి, యామె పొగుగుగోరి వచ్చి పురుషుల నొవరివోమింగివైచెనట. ఇదియే నేను గవిన చిత్రంబులగోకెల్ల విచిత్రమయినది. అని కమలాకరుడు జెప్ప విక్రమార్కు డచ్చేయివాది యావేద్యును జూడగోరి కమలాకరి సహతుండు కాంచీపురంబు బోయెను. అచట విక్రమార్కుడా వేద్యునిగోరి జని, యామెను గలచుకొని, “ఓమగువా! మేము బహు ప్రమాదలకోర్చి నీపొదు గోరి వచ్చితిమి. ఏమందువు’ అన నా వేద్యునిని కిలులకెను.

‘అయ్యా! అందులకు నాకెట్టి యభ్యంతరంబును లేదు. కాని యొక బ్రహ్మరాక్షసుడు రాత్రింబ దరుదెంచి, నాతల్పంబునం దెవడైన పురుషుడు యున్న యెడల వాని నతడు మింగివయిచును. ఇట్లు నే

బుదారుగర పురుషుల వానిపొట్ట బెట్టితి. సిమ్మట యేలినవారి చిత్తము. ఆ మాటలకు విక్రమార్కు డిట్లనియెను.

“నాకా బ్రహ్మరాక్షసుని భయ మె త మాత్రంబును లేకు. అతడు వచ్చిన రానిమ్ము. నేనతనిని తగుమాన్దంబు చంఢింపగలను” అన వేశ్య విక్రమార్కునితో నా రేయి గడపుటకు నిశ్చయించి, యందు లకు తగిన యేర్పాటు లన్నింటిని జేసెను. ఆ రాత్రి విక్రమార్కుండు కమలాకర సహితుడయి యావేశ్య చేయు యుపచారంబుల నన్నిటిని బొందుచుండు సమయమున నొక బ్రహ్మరాక్షసుని డరుదొచి, విక్రమార్కుని గుండెపై గూర్చుండ కమలాకరుడు వెరగంది పారిపోయెను. అంత విక్రమార్కుండు తనచద్దనున్న చంద్రాయుధంబుదీసి, బ్రహ్మరాక్షసు నొక్క వేటున తెగటార్చెను. అంత నా వేశ్యవసూలీయు తనకు రాక్షసపీఠము, వదలిచిన విక్రమార్కుని పలువిధములకొనియాడి, యిక ముందునుంచియు తానాతని నాశ్రయింతు ననియు, తన్నుజే పట్టవలసినది యని కోరగా, విక్రమార్కుడా మె కట్లనియెను. యవతి! నీరాక్షసపీఠ వదలుటకు కమలాకరుడు కారణముగాని నేరుగాను, అతడే నీవృత్తాంతము నంతయుజెప్పి, నన్నిచటకీ గొనివచ్చినాను. అతనికిని యందధికమగు మక్కువ యుండుటజేసియే నన్ను సోత్తమిందీక్షించెను. ఇచ్చెనాను నేను వచ్చిన సులకు నీరాక్షసపీఠ వదల్చితిని. గాన ని విపుడు నీయందధికంబుగా వ్యామోహంబు కలిగియున్న యా కమలాకరుని చెట్టబట్టి సుభావుము. అతడు సోవిద్యా పారంగతుడు. సుదరాగుడయ్యు యువకుడు” అన నా వేశ్యయు సులకును సమ్మతించి, విక్రమార్కుడత కమలాకరుని తోడను, నా వేశ్యతోడను చుజ్జునీపురంబుచేరి అట వారికొక దివ్య భవనంబు నిర్మించి యుంచి సుభావుగ నుండుమనియెను.

“ఓభూజ భూపతి! వింటివా? విక్రమార్కుని డయా గుణములు.

ఇకనయినను వెనుకకు మరలుము” అని యా విక్రమాము చెప్పగా, భో జాడప్పటికి తన ప్రియత్నమును వీడి చనియెను.

—◆ 30వ విక్రమాము చెప్పిన కుమ్మర చానిచరిత్ర◆—

భోజ మహిషతీ! మరియొక శుభ ముహూర్తమున విక్రమా ర్కుని సింహాసనము నధిష్టించ గోరిక గలవాడయి, ముప్పదవ సోపాన కడ కరుదెంచ, సచలు నున్న విక్రమా-బు భోజునిగని యిటులచెరు

“ఓ భోజరాజా! నీు సింహాసన-బు నధిష్టించ పోదినమును చ చ్చి యిందలి విక్రమా-బులు దెప్పు విక్రమార్కుని గుణాశ్శయముల ని ని పోవుట జరుగుచున్నది. నే చెప్పబోవు కథనుగూడ వినుము. నీవన్న ప్తవంతుడ వయిన నీకు కా? ప్సన్నునుగును. ఆ దేవి యనుగ్రహము న కొలదికాలములో నీని సింహాసనము నధిష్టించగలవు” అని యా వి క్రమా-బు భోజునకిట్లు చెప్పసాగెను.

“విక్రమార్కు మహిషాలుగిడి సింహాసనమున కూర్చుండి, రెం డువేల వత్సరములు నారు మాసములు తక్కువగా రాజ్యపాలనము కేయుచున్న కాలములో, గంగానదీ తరమున కీనల మండు నొకయగ్ర సారమున కృష్ణశాస్త్రి యను విప్రుడొకడు, పుణ్యశీలుడును, వేద వేదాంగ పారంగతుడనైయుండి, తన భార్య పుష్పవతియన దినము మొదలుకొని, మూడువ రు యిరువదియొక్క దినములును సర్వతీర్థ యాత్రలను సేవించి, యా ముప్పదవ నాడాయు గూడి బోగించిన ఎ డల నాదిన ప్రభావముచే నామలన గర్భిణుని నొక మహాపరాక్రమ వాతుడును, సర్వభూపాల నాస్థునిగును గు కుమారు డుదయించునని యెరిగిన వాడగుటచే, నావిప్రుడెట్లు, తనభార్య పుష్పవతికాగానె తా ను తీర్థయాత్రలకరిగి మూడునందల యిరువదితోమ్మదవనాటికిగంగాతీర మును చేరుకొనియెను. ఆ మరునాడే ముప్పదవ దిన మగుటచే నా వి

పుండా రాత్రియే గంగానదిని దాటి, తన యగ్రహారంబు జేరి భార్యను గూడవలయును. లేకున్న చానిశ్రమ సంతయు వ్యర్థమగును. కాని నాని కప్పుడు గంగానదిందాటు నుచాయమెద్దియు గానగాలేదు. ఆరోజు గడచిపోవ, ముప్పదవ దినంబగు నా మరునాడు గూడ దానా తీరము నే యుండవలసి వచ్చినందులకును, తనశ్రమ సంతయు నిర్ధక మయినందులకును విచారించుచు నా గంగాతీరంబున గూర్చొనియుండెను. అత సాప్రాంతంబున గల కుమ్మరివాడొక విపునిచెత కరుమోచి, యాతని సంగతంతయు విన్నవాడయి నాని కిట్లనెను

“ఓ వినోత్తమా! మీరు నిర్మయించుకొనిన లగ్నమునేడైయున్నది. ఇప్పుడు మీరు మీసతి నెట్లును గూడలేరు కదా! మీ రిన్ని నాళ్ళ నుండియు పడిన శ్రమ నేల వృథపుచ్చెదరు. నా కుమార్తె మొన్ననే రజస్వలయి స్నాన మొనరించినది. ఆమె సర్వాంగ సుందరి. ఆమె కింకను వివాహంబు కాలేదు. నేరు మీ కామరు సమర్పించెదను ఈశుభ లగ్నంబున వమ్ము చేచుక మీ రామెను గూడి సురతభోగంబునందును ఆ కుమ్మరివాని మాటల కదియు కొంత మేలేయని యోచి, యావిప్రుడానాడు కుమ్మరి చిన్నదానిని కూడి సంభోగించి, యా మరునాడు కుమ్మరిదాని యొక్కయు, నామె తండ్రియొక్కయు సనుమతి వడసి, చనియెను.

కొన్నాళ్ళకా కుమ్మరి చిన్నది గర్భవశియై, సవమాసంబులుమోసిన యనంతర మొక చంద్రబింబ సగ్రుసూడగు కుమార రత్నంబును గనియెను. మహా తేజోమూర్తయయిన యా బాలకు నా కుమ్మరిచిన్నది తండ్రి సహాయంబు నల్లారు ముద్దుగా బెంచుచుండెను. ఆ బాలకుడుచు చూచువారలకు కన్నుల బండుపుజేయుచు, శుక్లపక్ష చంద్రుని వలె దినదిన ప్రవర్ధమాను డగుచుండెను.

అతని బ్రహ్మతేజస్సును, నిరుపమాన సౌందర్యంబును గనినవా రెల్లరును, కుమ్మరి చిన్నదానికే, యిట్టి మహాన్నత లేకోమూర్తి జన్మించులే! యని మిగుల నాశ్చర్యచకితు లగుచుండిరి. అందుకు కన్యకు సంతానము కలుగుటకు ప్రజలు మరొక యబ్బరపడి, కుమ్మరివాని నొత్తిచేయ వాడు జరిగిన సాగతిసంతకు జెప్పి, తన ముల్లుకొక బ్రాహ్మణుండని జెప్ప వారు సంతృప్త మతులయిరి.

‘ఓ బోజరాజా! యీ కుమ్మర బాలకుని మనంతర చర్యలను నీకు నాపయిరున్న విక్రమాంబు చెప్పగలను పొమ్మ’ అని యీ విక్రమాంబు జెప్ప బోజు డటులుచేసెను.

—♦ 31వ ప్రశ్నించు చెప్పిన శాలినాహున వృత్తాంతము ♦—

‘ఓ బోజరాజోత్తమా! అప్పటికి రెండువేల సువర్ణరంబులు గడువ, విక్రమార్కుని యాయువు పూర్తియయినది. కుమ్మరి చిన్నదాని కుద్భవించిన యీ బాలకుడే శాలినాహుడు. అతడు జన్మించిన ముహూర్త బలిమిచే నతడొక శకకర్త యయ్యెను. కాకాడేవి యానతి చొప్పున విక్రమార్కుండు శాలినాహునిచే హతుడు గావలసి యున్నది. ఆ కుమ్మరి బాలకుని జ్ఞు విక్రమార్కుని సురణకారణ మయినది యు నేను నీ కెరిగించెన నాలకింపుము.

పనునారేడ బాలకుండు వాలివాహనుడు విక్రమార్కునకు గప్పుము గట్టును నుతనికి లొంగియున్న తను ప్రభువు నొద్దకు జని ‘అయ్యా! నేను తను దళములో కొక యుద్ధభటునికాగోరుచున్నాను. అన నా రాజు వానిని బ్రేక్షించి, యతని సమర్థతకు మెచ్చి, వానినొక ధర్మాధికారిగా జేసెను. ఇట్లుండ నా రాజ్యంబున పంటలు లేక యామము సంభవించ నతడు విక్రమార్కునకు కప్పుము కట్టలేక పోయెను. అంత విక్రమార్కుండా రాజుపయి కోపించి, వానిపైయుద్ధంబునకరిగెను. శాలి

వాహనుండు శత్రుసయ్యంబుల నెల్ల నతిసాహసంబున బరిమార్చి, తమ రాజునకే విజయంబు రాబోవునట్లు జేసెను. విక్రమార్కుండు శాలివాహనుని ధాటికి నిలువలేకపోయెను. అంత విక్రమార్కు డాశ్చర్యమూడి ముత్రీయగు భట్టితో నిట్లనియెను. “భట్టి! యెన్నఁడును లేని మనకిపు డిట్టి యోటమేమి? యిది కడు ఆశ్చర్యముగా నున్నది.” అన భట్టితన పృథువునకిట్లు విన్నవించెను.

‘పృథు! ఇప్పటికి మనము బ్రతుకు కాలము రెండువేల సవత్సరములును పూర్తియైవది. ఇక మనము రాజ్యచాలనంబు చేయుటగాని మన యాజ్ఞలు నెరవేరుటగాని, జరుగుట కల్గ. అని నుడువ విక్రమార్కుండు కాళికాలయమున కేగి, యదేవి నారాధింప యామి బ్రత్యక్షమై విక్రమార్కున కిట్లునెను. “ఓవిక్రమార్కు ధూళి! నీవొక భట్టి సహతుండవై స్వర్గానోహణ మొనర్చు కాల మానన్న మైనది. శాలివాహనుని చేతిలో నీవు చచ్చువు. కుమ్మర బాలకునిచే వాతృడవుట కిష్ట పడనేని భట్టియు, నీవును నాత్మహత్య గావించుకొని స్వర్గపురి జేరుకు. ఆదేవి మాటలకు భట్టి, విక్రమార్కులు సంతసించి, యాదేవి యెగుట నే కరవాలాబులతో పోచుకొని మరణించిరి. అనంతరంబు విక్రమార్కుని కళేబరంబుతో నాతని రాజులందఱును సహగమన మొనర్చి, భట్టి విక్రమార్కులతో పుష్పవిమలంబుల నెక్కి తాముగూడ స్వర్గపురి జేరిరి. ఈ సింహాసనంబు తొలుత మూర్త్యున నున్నతరము జేసేగునిచే విక్రమార్కున కేయబడిన యా సింహాసనంబు విక్రమార్కుని ముత రంబు భూమిలో పూర్వబడినది. అది నీ కెల్లు లభించినదియు నివేమెరుగుచువుకదా” అని యాబామ్మ జెప్ప భోజుండు యిట్లు ముప్పదిరెండు పత్రిమలుగా నున్న మీ రెవ్వరు? ఈ మనుష్యబాహులు మీ కెట్లుబై నని యడుగ, ముప్పది రెండవదియు, కడసారిదియు సగు పత్రిమ భోజునకిట్లు చెప్పదొడంగెను.

—♦.32వ విక్రమార్కు చెప్పిన స్వీయ చరిత్ర! ♦—

“ఓ భోజరాజా! మేము ముప్పది యిరువురమును పార్వతి దేవి చెలులము. ఒకనాడు మేము పార్వతి శివునితో సరసనల్లాపములాడునపు యాబున మే మందరమును రహస్యంబుగా బొందియుండి పొటిను ఆ సమాచారం బెరిగిన యాశ్వరి మాపై నలిగి, మీ రెల్లరును మావద్ద నున్న సింహాసనముపై పోతిమలు కండు” అని శివీ వివరించి. పలుకెదగుల మే మామెను పార్థివ నామె తిరుగ నెట్లు శలవిచ్చింది. “నా శాపంబు తిప్పుటకు మీరు లేకు. కాన, యీ సింహాసనముపై భూలోకమున విక మార్కుడను వాడు కూర్చొని రాజ్యపాలనంబు చేయగలడు. అతని యసంతరాబు భోజరాజువారికి సింహాసనము నెక్క పోయితిమి. అ భోజనకు మీరు విక్రమార్కుని గుణములన్నియు స్మరించి శివీ మీకు శాపవిముక్తి కలుగును. అప్పు జెప్పుటకు విక మార్కు నియ సంతరాబు మీకు మనుష్య భాషణము రాగలదు.

అని యామె యొసంగిన యానతి ననుసరించి, మేము ముప్పది యిద్దరమును నీ విక్రమార్కు హుళంబులతో విక్రమార్కు మహావల్లభునివలె నేవ యొనర్చి, యాతని గుణాతిశయంబుల నీకు జెప్పితిమి. ఇక మా శాపంబును దీరె’ అని యీ విక్రమార్కు జెప్పునంతలో నటచున్న ముప్పది రెండు విక్రమార్కులును అపురసలుగా మారి, భోజనకు సమస్కరించి,

“ఓ మహారాజా! మా తప్పిదంబుల నన్నిటిని మన్నించి, మా లోకము కరుగుటకు చనుమొని, నీని సింహాసనము నధిష్టించి, నుహా వైభవంబుతో ధర్మాపాలనంబు గావింపుము. నీవును విక్రమార్కు సముగడవు. గాన, నీ కెట్టి కొంత యును ను. నీకు సర్వశుభంబులును జేకూరుగాక!”

అని దీవించి, పార్వతి చెలులగు నా ముప్పదియిద్దరు దేవాంగనలును సంతరిత మార్గమున నెగిరిపోయిరి.

ము గి ం పు.

—♦ భేతాళుని నిజవృత్తాంతము ♦—

అట్లు ముప్పదిరెండు విగ్రహములు అప్పరసలుగా మారి, కయి
లాసంబున కేగిన యనంతరము, ఒక శుభముశూరము నందు భోజ
రాజు సర్వాలంకృతుడగు, సర్వ సామ్రాజ్య సేనక, మంత్రీ వురోహిత
సల పరివార జనంబులతోడను, శరమిత్యాహంబున, విక్రమార్కుని
సాహసనము నధిష్టించి వలయునని, యరుదొంది, యావొక సోహనము
పయి కాలు నిడువంతలో, లోకమాతయు, పరమ పావనియు నగు కా
ళికాదేవి, బోజునకు తన నిజరూపముతో బ్రత్యక్షుంబయి, “ఓ బోజము
హీచతీ! ఆగు మాగుమ. నీ వినికి నీ సాహసము నెక్క నర్హుండ
వుకావు” అన, బోజరాజు జగదాబకు బ్రణమిల్లి ‘తల్లీ! నా యాదేల
నీ కింకను దయ రాకున్నది. విక్రమార్కుని సముదకు నేనుగానా? నా
కంటెను వాని యందుగల యాధిక్యత యేమున్నది. అతనికి నీవు భే
తాళుండును వసులయి, సర్వకాల సర్వావస్థల యందును వానిని గుటి
కి రెప్పవలె గాచుచుండుటను బట్టి, విక్రమార్కుం డట్టి సాహసకార్య
ములను జేయగలిగెను. భేతాళుని యనుగ్రహమును, నీ దయయు నా
కుశూడ నుండిన యెడల నేనును, నట్టి పరాక్రమ వంతుడనే కాల
ను’ అని చెప్పిన బోజుని మాటలకు గాళి యిట్లులనియెను.

“ఓ బోజ మహీచతీ నీ కిట్టి యహంభావ ముండుటయే నీ విం
కను నీ సాహసనము నెక్క నర్హుండ వయితివి. విక్రమార్కును, నే
నును, భేతాళుండును తనకు స్వాధీనము గాక ముందే యాతడు మహా
పరాక్రమ కార్యముల నాచరించెను. భేతాళుడు తొలుత విక్రమా
ర్కున కెట్లు వశంబయినదియు నీకు నేకు జెప్పెడ. సావధానుండవము,
యాలకింపు” అని కాళి బోజునకిట్లు చెప్పుచున్నది.

“ఓబోజమహీనాథా! దిగంతయతో విభాసితూడగ విక్రమార్కుడు సర్వసమర్థుడగు భట్టికి రాజ్యపాలనంబు జేయుచుండు కాలమున నొక సన్యాసి యాతని కడ కరుడొచ్చెను. సన్యాసిని విక్రమార్కుడు గౌరవించి, యాతాపని తనకడకు వచ్చిన కార్యము నడుగ, నతడు రాజచంద్రమా! కాళికాదేవికి ప్రియుంబగు ఈశ్వరుని నొకదానిని నేను జేయుచున్నాను అది మిగుల నిష్ప్రయోజనగవలసినకర్మము. ఆకార్యము న నాకు సహాయ మొనరించునా రెవ్వరును లేరు. కయిక నీ కర్మచేసి నా యజ్ఞము సంతమగు ఎరిగు నచట యుండి నాకు సాయము చేయుదు. నీవు తప్ప యన్యుల కార్యంబున నాకు సాయపడజాలరు. నా కోరికనున్వర్తము చేయకుండువు గాక యని పార్శ్వమిచ్చురాశయ అక విక్రమార్కుడా సన్యాసి కీర్తన నెరవేర్చి యతనికి సహాయమున ర్చుటకు సమ్మతించి, సన్యాసితో పురాణావ్యాపరదేశంబుం కాళి కాల యాబు చెంత సన్యాసి యేర్పరచిన యజ్ఞ శాలకు చనియెను. యువకు చనినంతనే సన్యాసి విక్రమార్కునితో నిట్లులసియెను. “రాక్షాత్తమా” యిదటి కుత్తరపు చెనరు కోసెను దూరమున నొక బ్రహ్మాండము మోదుగు పృథ్వీకాటి యుండును. దాని కొమ్మలకు భేదము నుత్తి క్రింగులుగా వేలొడుచుచును. నీ నాకు జని దాని వెల్లయుచుండు యజ్ఞశాలకు గొనిగావలయు. నీవుతప్ప యన్యు లెవరేగిరు యతడుగాని సన్యాసి జెప్పిన తెలింగుని విక్రమార్కుని భత్యానిని గొనివచ్చుటకు చనియెను. సన్యాసిజెప్పిన కార్యము సాధ్యమో మసాధ్యమోయని యాలోచింపక, సాటిలేని పరాక్రమమును సాహసమును గలవాడగుటచే విక్రమార్కుండట్లు జని చని, యొక పాలాశ పృథ్వీమునకు తలక్రిందులుగా వేలొడుచున్న గ్రహనాయకుడగు భేతాళుని గని, సన్యాసిజెప్పిన తెలింగున వానిని కఠినపాశంబుల బంధించి మూపురబైబొకొనివచ్చుచుం డెను. అంతదనుక నేమియు బానికక, సులభంబుగా విక్రమార్కునిచే

గట్టుపడిన భేతాళుండు మార్గమధ్యమున విక్రమార్కునితో దా నిట్లు
చెను.

“ఓవిక్రమార్కు మహీనాథా! ఈప్రపంచమున నేరికిని గట్టునడ
ససాధ్యుడనైన నేను, దేవాంశ సంభూతుడనగు నీకుమాత్రము సులభం
బుగ గట్టుపడితిని. నీవు సకలసద్గుణ భవివే. నిరుపమానసాహసాదార్యా
ది మహాగుణములగలవాడవే. అయినను నేనూరక మేవలె నీవెంటజ
నుట మంచిదికాదు. నేనొక చిత్రముయిన కథను జెప్పెదను. దాని నీవు
సాంతాబుగా విన్న యనంతరంబు నేను కొన్ని ప్రశ్నల నడిగెదను. ఆ
ప్రశ్నలకు నీవు సరియైన సమాధానంబు తెలిసియూడియు చెప్పని
డల నీశిఁస్సు వేయిఖండములగును. నేను కథజెప్పిన యనంతరంబు నీవు
పలికి తివానాకట్లను విప్పకొని పారిపోయెదను. ఈ యేర్పాటునకు నీవు
బద్ధుడవుగాక తప్పురు. ఇక నాకథను జెప్పుచున్నాను. సావధానుడనము
వినుము” అని భేతాళుండు విక్రమార్కున కొక కథను చెప్ప నారంభిం
చెను. ఆ కథను కాళికాదేవి భోజనక్రియ చెప్పుచున్నది

—♦ కథావతి వృత్తాంతము ♦—

“ఓ భోజరాజా! భేతాళుడు విక్రమార్కున కిట్లు చెప్పుచు
న్నాడు.

“ఓ విక్రమార్కు సార్వభౌమా! భీమ నగరమును పట్టణమున
పేరిశాస్త్రియను బ్రాహ్మణుడొకడు గలడు. వాని కశ్యప మాపలా
వణ్యనిధియగు కళాసతియను కుమార్తెయొక్కతెగలగు. నీరుడు, తాపసి,
చతురుడు నను ముగ్గురు విప్రకుమారులూ బాలానుజిని ప్రేమించియా
మెను తమకిచ్చి వివాహంబు చేయవలసివదని పేరిశాస్త్రి నడుగ నత
డు వారికిట్లనియె. అయ్యో! యొక్కతె ముగ్గురుకుభార్యయగుటప్రమా
దపేతువు గాన మీలో నొక్క రామెను వివాహ మూడి నుఖంపుడు.
ఎవరు వివాహ మూడునదియు మీ లోమీరే స్థిరపరచుకొనుడు” అంతట

నాయువకులు ముగ్గురును నా బాలిక కై వంతులాడ మొకలిడిరి. వారట్లు తగవులాడుచుండగా నొక భయంకర రాక్షసుడాకాశమార్గమునుండి యరుదెంచి కళావతిని నెత్తుకొని మింటికెగసి, పారిపోయెను. తమకు మార్తెను రాక్షసుండు గొనిపోవుటను గని, యామె తలిదండ్రులుమిగుల దుఃఖింపసాగిరి. ఆమెను వివాహ మాడవచ్చియు పలుకు గూడనట్టి సౌందర్యవతిని పోగొట్టు కొన్నందులకు మిగుల వాపోవ చొచ్చిరి. అంత నా మువ్వరిలోను నొకడగు తాపసి మిత్రులారా! నా నిష్కర్షణ ప్రభావమున నారక్కనుండు కళావతి నెచటికి గొనిపోయి, యెందుచిరదియు జెప్పెదను. కాని, చుచటికేగ నా వలనుగాదు” అని చతురుడిట్లనియె. “స్త్రీహితులారా! తాపసి జెప్పిన తావునకు బోనననుమలమైన యొక గొప్పరథమును నాబుద్ధి చాతుర్యముచే జేసియిచ్చెద కాని యాతావునకు బోవ నావలను గానిపని’ యని నుడినెను. అంత ఏడుగు అన్నలారా! తాపసి జెప్పిన తావునకు చతురుడొనర్చిన యరదంబు నెక్కి పోయి, నా భుజవీర్యంబు జూపి, యారక్కనుని కునుమాడి కళావతిని దెచ్చువాడ’ అనియెను.

అంత తాపసి తన దివ్యదృష్టివలనజూచి, యా భయంకర రాక్షసుండు కళావతి నెటదాచినదియు జెప్పెను. చతురుండు తనచాతుర్యంబును జాటునొక యగ్భత రథమును నిర్మించెను. అంత ఏడుండా రథము నెక్కి తాపసి జెప్పిన తావునకు జని, యారాక్షసునితో ఘోర యుద్ధంబు జేసి, కళావతిని తన రథంబునై నెక్కించుకొని వచ్చి యా లేమరు తలిదండ్రులకడ జేర్చి వారికి పునఃకాళోకము బాపెను

ఓవిక్రమార్కా! కథనంతయు వింటివిగదా. అమువ్వరయువకులలోను కళావతిని వివాహం బాడ నెవరు తగుమరో నీ బుద్ధికుశలతను వినియోగించి జెప్పుము’ అని భేతాఘండు బలుక, విక్రమార్కుండు అయ్యా! తాపసియు, చతురుండును తమ విభ్యా ప్రభావముల మా

తామే జూపగలిగిరి. కాని, వీరుండు రాక్షసునితో ప్రాణములపై నాశ
 పడి, ఘోరయుద్ధ మొనర్చి, కళావతిని తెచ్చినాడు. కాన నా వీరుండె
 కళావతిని వివాహంబాడ నర్హుండు' అని విక్రమార్కుండుజెప్పనంతలో
 భేతాళుండు తనకట్లను విప్పకొని, విక్రమార్కుని భుజంబులనధిరోహిం
 చి పారిపోయి, తిరుగ తన యథాస్థానంబగు మోదుగువృక్షంబుకెరెను.
 అంత విక్రమార్కుండు తిరుగ భేతాళుని కడకు పయనంబై చనియెను.

—♦ వరుస తెలియుని వైశ్యకుమారులకథ ♦—

అట్లు విక్రమార్కుండు బేతాళును తన్నడిగిన పశ్చిమలకుసమా
 థానంబు జెప్పినంత, తాము శొలుతగావించుకొనిన ఏర్పాటునకు విరుద్ధ
 ముగా, విక్రమార్కుడు మాట్లాడినగున బేతాళునుకట్లువిప్పకొనిమో
 గుగువృక్షంబు కడకు పోయి, దానికి దలక్రిగులుగా యెఛాకీటినివేల్చా
 డుచుండె. విక్రమార్కుడును బేతాళుని గొనక సన్యాసికడ కరుగనిచ్చ
 లేనివాడై తిరుగ యాగ్రహప్రభుని బాధించి భుజంబులపయి నిమకొని
 వచ్చుచుండెనని జెప్పి, వెండియు నా కాళి భోజన కిట్లు చెప్పసాగెను.

ఓభోజభూపాలకా! అట్లు తన్ను గొనిపోవు విక్రమార్కునకు బే
 తాళును తడవకొక కథచొప్పున నిరువదినాలుగు కథలు జెప్పి ఇరువది
 నాల్గు పశ్చిమలను నడిగెను. నీకు కాలాతిక్రమణం బగుచుగాన నీరుండు
 కొన్నికథలని జెప్పితిని. విక్రమార్కు డిరువదినాల్గుపశ్చిమలకును సమా
 థానంబు జెప్పటచేత బేతాళు డిరువదినాల్గు తడవలు పారిపోయి మో
 దుగుచెట్టుజేరి ఇరువదయిదవ సారియు, కడసారియు జరిగిన విషయంబు
 ను నేనిపుడు జెప్పుచున్నాను. సాంఘాయాడవయి యూరికింపుము' అని
 అట్లిరువదయిదవ సారి విక్రమార్కుండు బేతాళుని గొనిపోవుచుండంత
 డి క్రిందికథను కడసారి చెప్పసాగెను.

ఓయీ విక్రమార్కా! గరుడపురమున కుబేరుడను నొకవర్త

కుంకు గలడు. ఆ వైశ్యునకు వసుమతియను భార్యయు, వాసదత్తయను నొక నిరుపమాన లావణ్యవతియగు కుమార్తెయు కలరు. కొండొక కాలమునకా శెట్టి వ్యాపారార్థము ద్వీపాంతరంబుల కరిగి యెంతకాలమునకును తిరిగి రాడయ్యె. అట్లు కొన్నిసంవత్సరంబులవరకును వాని కొరకై యతని భార్యసుతలు కన్నులు కాయలుగారునట్లు జూచి, యొక ముహూర్తమున వానియునికి తెలిసికొనవలయునని పయనమయిరి. అట్లు వారిరువురు మాతాసుతలు చనిచని, యొక యరణ్య మార్గంబుగుండా బోవుచుండ నా మార్గంబున జను తొడిగి కుమారులగు నిరువురువైశ్యులు వారిని గనిరి. అంత తొడిగి కుమారునితో విల్లనెను

వత్సా! అదే మనము దిగువున స్త్రీలు చనుచున్నారామము వారిరువురి పదగట్టంబులను బట్టి చిన్నయవగులది చిన్నదిగాను, పెద్దయవగులది పెద్దదిగా నుండును. నీవు చిన్నరాడ నగుటచే చిన్నదానిని నేను పెద్దరాడ నగుటచే పెద్దదానిని స్వీకరించి వివాహ మాడుదము" ఆ మాటలకు కుమారుడు సమ్మతించెను. మరికొంత దూరంబు చని సంత వారు నలుగురును చొక కోనేటిచేత గలనుకొనిరి. అంత తొడిగి కుమారుల వైశ్యస్త్రీలకు తమ కోర్కెను చెప్ప వారు కుబేరుండంత కడకుయిందే యెటనో మృతుడై యుండుననియు, వానికొంకు వృధా. యొక తిరుగుట నిష్ప్రయోజనంబనియు, యిపుడు తాత్కాలికముగా తమకు లభించిన పురుషునితో తృప్తి నగుటయు క్షేమంబయునెంచి స సుమతియు వాసదత్తయు నా పురుషులకు భార్యలగుటకు సమ్మతించిరి. కాని చిన్నపాదంబుల గలది తల్లిగాను పెద్దపాదంబులు గలదికుమార్తెగాను యుండుట తటస్థించెను. అయినను తాము తొలుతగావించుకొనిన యేర్పాటునకు భిన్నంబుగా నడచుకొన నా తొడిగికుమారు లిష్టంబులేనివారై తల్లిని కుమారుండును, కుమార్తె నాతని తండ్రియు స్వీకరించి వారితో తమ గ్రామంబుపోయి సుఖించుచుండిరి.

అంత కొన్నాళ్ళకు వసుమతి వాసవదత్తలు గర్భవతులై యిరువురు నిరువుర కుమారులు గనిరి. ఓయీ విక్రమార్క! తాడ్కిగఱుమారులకు కలిగిన యాబాలకురెవరు? సక్రిమునున నొకొరుల బిలమకొనవలయును' అని భేతాసుడు విక్రమార్కు న పగ దానికి సమాధానమివ్వ యెల్లరు నీలులేనందున విక్రమార్కుడునూ పగబుచూచియుూర కూడెను. విక్రమార్కుడు మూలక యున్నానను, నాని పన్నెక్కు సమాధానము తెలియక పోవుచున్నను భేతాసుడు తొక్కిరివలె క్లువిప్పకొని పారిపోవనొల్లక విక్రమార్కుని పాధునిబున కొగలిమకొని యాతని బుద్ధి కుశలతకును, ధుర్య సాహసములకును, సుగుణ సూపరక్కును సూతసిగిచి, వానికి సన్యాసి కపట పుత్రాతాబు ప్పివైచెను.

అనంతరము భేతాసు విక్రమార్కు లిరువురు సన్యాసి యును తావున కరిగిరి. అట వారలకయి వేచియున్న కపట సన్యాసి, నాలుకయి వేచియుండి, తన యజ్ఞ కుండమునకు విక్రమార్కుని బలియొసంగి, భేతాసుని, వన్ను (కాళి) ను వశపరచుకొని నాచుమాడెను. అతడు విక్రమార్కు నా యుద్దేశము శోధిచే అప్పు మీసగించి, విక్రమార్కుని గొనివచ్చి, యా కపటనాటక మంతయు నాడెను. భేతాసునిచేయనిజ పుత్రాతము నాతడు నొంగిన విక్రమార్కుడు కపట సన్యాసిని వధిచు చుచును వెరిగిపునుని పరగా భేతాసుని వానిక్లు అని యెను.

'ఓ విక్రమార్క! మహాచారము యొక ముఠామీరుని కింకాబుచుగాని, యొక సన్యాసియొక్క శిష్యమునుగాని కాగిత బలియొసంగినచో, నాయను పసిన్నత మును. నిన్ను బలియిచ్చుటకే యీ సన్యాసి నిన్ను యిచ్చటకు గొనివచ్చినాడు. నిన్నాతడు బలి యిచ్చుటకు మారుగా, నీవే యీ సన్యాసిని గాళికి బలియొసగుము, అప్పుడు నీ కామె సాక్షాత్కారము లభించును' అని చెప్పగా విక్రమార్కు డాత

యు సంతసించి, సన్యాసికడ కరిగి, యాతని కేసుయు సనుమానము తట్టకుండునట్లు 'అయ్యా! మీ యాజ్ఞ సనుసరించి, క్షతాశుని బంధించి తెచ్చిపంపాడను, ఇక యిప్పుడు చేయవలసిన కార్యమేమి?' యని యడుగ, నా సన్యాసి తన కోరిక నెరవేరనుండుట కౌతయు గోలోన సంతసించుచు, 'ఓ విక్రమార్కా! ఇప్పుడు నీవే యగ్ని గుండమునకు సాగిలబడి మొక్కువలెను" అని చెప్పి, అట్లు విక్రమార్కుడు చేయుచు సనుయమున నాతని కిరమును వరికి, యగ్ని గుండములో వేయుటకై వేచియుండెను. ఈ సమాచారము నెరిగియున్న, విక్రమార్కుడా సన్యాసితో నిట్లులనియెను.

'అయ్యా! నే నింతకాలమును చక్కనిస్త్వము రాజ్యపాలనము గావించుచు గాన, యిప్పుటి వరకు నేరికిని సాగిలబడి మొక్కు యెరుగిను. దాన, యీ కార్యము కల్లు నాచరింప వలయునో యుగిగకుంటిని. తమ రాక్షసారి, యెట్లు సాగిలపడ వలయునో క్రిమూనాపముగ జూపిన యెకల, యుగతనిము నేగురు పల్లు చే మగిలవాడయి" అని చెప్పి, సన్యాసి గర్వముగా, యిట్లు చేయవలయును నాడము" అని తాను యగ్నిగుండమునకు సాగిలబడి మొక్కుమనిన సంతోగో విక్రమార్కుడు తన మొలలో రిసాస్యముగా వామికోటన కరవాలమును దీసి యీ నుష్టసన్యాసి తోమురు గు, ది, యగ్నిగుండములో బారివముచెను. జోడవే నేను (కాకి) పిక్రమార్కునకు బత్తెక్షనులు, యాతని సాహసమునకు గుచ్చి, నెలయు గోరెల్ల సన్నిహిని నెరవేర్చి, నాటి నుండియు, నేను, క్షతాశునిము వానినుండి నుండి స్వవిధముల గా పాడినారము.

"ఓ భోజరాజా! సింహు విక్రమార్క సమానుడవ. గాన నా సాక్షాత్కారము గూడ నీకు లభించినది. ఇక ని వచ్చిన్నముగా యీ విక్రమార్కుని సింహాసనము నధిష్టించి, మహా వయిధవంబుతో వేము

సావత్తరములు రాజ్యపాలనము గావింపుము. నీకు సర్వ శుభంబులు జేగూరుగాక!' అని దీవించి కాళికాదేవి యంతర్ధానమయ్యెను.

అంత, కాళిని మనంబున బలుతెరంగుల స్తుతించుచు, నొక్క శుభముహూర్తంబున భోజమహిపతి సర్వాలంకార పరిశోభితుండయి, వంధిమాగధులు తన్ను గొలువ, సర్వమంత్ర సామంతాది ప్రముఖులను జయధ్వనము లొనర్ప, పురంధ్రీమణులు మంగళగీతముల బాడ, బ్రాహ్మణోత్తము లాశీర్వచన వాక్యముల బలుక, దేవత లాకసమునుండి పుష్పవర్షము గురియింప, మహా వైభవంబుతో విక్రమార్కుని సింహాసనము నధిష్టించి, ధరాపాలనంబు గావింప దొడంగెను.

మావద్ద విక్రయమునకు సిద్ధముగా నున్న

నాటకరత్నములు

వివిధవిధములు

సంగీత సావిత్రి	1—0	చింతామణి	1—0
సంగీత కవితార	1—0	వరవిక్రయం	1—0
సతీ అనసూయ	1—0	సుధుసేవ	1—0
సతీ తులసి	1—0	సురానంద	1—0
పద్మివ్యాపాం	1—0	కన్యాశుల్కం	1—0
జయంతిజయపాల	1—0	కాశీదీపిక	1—0
భక్త కుచేల	1—4	పాదక	1—0
రామదాసు	1—0	సంపూర్ణ రామాయణం	1—0
కృష్ణలీల	1—4	భాగ్యలీ	1—0
సర్వహానిశ్చ్యుత	1—0	ప్రతాపరుద్రీ మా	1—4
రాధాకృష్ణ	1—0	రాధాప్రతాపసింహు	1—0
ప్రభాకృష్ణలీల	1—4	పాదప విజయం	1—
శ్రీకృష్ణ తులాభారం	1—0	శ్రీకృష్ణ రాయభారం	1—
జూకడీ వై ప్రాపహరణం	1—0	లంగాదిహాసం	1—
భరణికోట	1—4	గయోపాఖ్యానం	0—
రంగుకారాడి	1—0	పాదుకాతామరణం	0—0
గంగానీతరణం	1—0	ప్రమిలానునీయం	1—0
చెండిక	1—0	భక్త తుకారా	1—0
భక్త విజయం	1—0	అర్ధవ్రాణీ సామ్రాజ్యం	1—0
మహానంద	1—0	సతీ సక్కుబాం	1—0
మీరాబాయి	1—0	శ్రీ మహిమ	1—0

కావలసినవాడు—

రత్న చంద్రయ్య
రత్న బుక్ డిపో, రాజమండ్రి.

14261